

РЕЧНИК **НАЦИОНАЛНИХ РАЧУНА**

ПРВО ИЗДАЊЕ, ОКТОБАР 2007

ПРЕДГОВОР

Република Србија се последњих година налази у процесу интензивног развоја тржишне економије. Систем националних рачуна представља једно од најбољих средстава за презентацију стања, као и основу за анализе и пројекције развоја економије и друштва у целини. Општеважећи светски и европски стандарди у области националних рачуна, Систем националних рачуна 1993 (SNA93) и Европски систем рачуна 1995 (ESA95), су инкорпорирани у статистички систем Србије.

Европска агенција за реконструкцију (EAR) је, у оквиру CARDS програма за област статистике, финансирала пројекат чији највећи део се односи на област националних рачуна. У пројекту су учествовали РЗС Србије и експерти националних статистичких институција Италије, Шведске и Мађарске, предвођени колагама из италијанског националног статистичког института (ISTAT).

Речник националних рачуна настао је као део овог пројекта. Намењен је произвођачима националних рачуна унутар система званичне статистике, ширем кругу аналитичара у владиним институцијама и научно-стручној јавности, креаторима политике и доносиоцима одлука на разним нивоима друштвеног и економског живота. Треба нагласити да ће се у статистичком систему Републике Србије убудуће као стандард примењивати терминологија из овог речника.

У име Републичког завода за статистику Србије желео бих да се захвалим свим експертима, који су својим професионалним капацитетима допринели да овај речник буде направљен, а посебно бих желео да истакнем улогу и значај ангажовања г-ђе Изабел де Пурбе (Isabelle de Pourbaix), руководиоца тима пројекта, у припреми ове публикације, те јој и на овај начин исказујемо наше признање и захвалност.

Београд, октобар 2007. године

Директор
Др Драган Вукмировић

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

РЕЧНИК НАЦИОНАЛНИХ РАЧУНА обухвата најзначајније појмове из Система националних рачуна 1993 и Европског система рачуна 1995, методологија које представљају међународни стандард у овој области. Основни циљ овог речника је да се појмови националних рачуна опишу на начин који је што ближи прецизним изворним објашњењима у две наведене публикације и да њихово објашњење у што већој мери буде разумљиво и јасно пажљивом читаоцу. Уједно се установљава основа терминологије националних рачуна на српском језику, као општи стандард за произвођаче и кориснике статистике националних рачуна. Појединачном кориснику се може учинити да концепције националних рачуна не одговарају у потпуности његовим потребама. Међутим, систем националних рачуна је намењен различитим врстама домаћих и страних корисника, од владиних и самосталних аналитичара и креатора економске политике до доносилаца одлука на различитим нивоима, па нужно представља компромис између њихових различитих потреба, остварен у циљу постизања максималне користи за све кориснике.

Речник националних рачуна се састоји из два основна дела: индекса појмова и речника појмова. Анекс је намењен корисницима који познају и користе појмове националних рачуна на енглеском језику.

Индекс појмова даје називе свих појмова националних рачуна (по азбучном реду на српском језику) чије се објашњење може наћи у речнику појмова. Неки од ових појмова су објашњени посредно, у оквиру објашњења другог појма, било зато што имају исто или слично значење, или зато што је њихово објашњење лакше у контексту неког другог појма. Изабрани појам и његово објашњење читалац може наћи по азбучном реду у речнику појмова.

Речник појмова даје објашњења за преко две стотине појмова из области националних рачуна поређаних по азбучном реду. Сваки појам је обрађен на посебној страни и садржи: назив појма на српском језику, одговарајући изворни назив појма на енглеском језику, објашњење појма и позив на бројеве пасуса у две оригиналне публикације из којих је преузето објашњење.

Објашњење појединих појмова је дато само са становишта националних рачуна. Најчешће је, поред основне дефиниције појма, дато и шире објашњење, посебно у вези са местом тог појма у систему националних рачуна, а такође су, тамо где је било могуће, дати и конкретни

примери. У објашњењу појма, посебним означавањем назива других појмова који су важни за разумевање објашњења, остварена је веза између појмова. На начин објашњења појмова утицале су и особине система националних рачуна као међународног стандарда. Систем је више општег концептуалног карактера (утврђује појмове, дефиниције, класификације и правила у циљу обезбеђивања међународне упоредивости), а мање практичног методолошког карактера (пошто су извори података за статистику националних рачуна у појединим земљама веома различити, што условљава и примену различитих конкретних методолошких процедура за састављање рачуна). Исто тако, национални рачуни се ослањају и на економску теорију и на економску праксу (на пример: пословног књиговодства или државних финансија), али имају и специфичан однос према њима, односно нужно су практичнији од концепција економске теорије и уједно уопштенији у односу на конкретну економску праксу.

Избор обрађених појмова направљен је имајућу у виду њихов општи значај у концепцијама националних рачуна и достигнути ниво праксе националних рачуна у нашој земљи. Поред појмова карактеристичних за националне рачуне (трансакција, сектора, рачуна, билансних ставки, агрегата итд.) обрађени су и неки појмови из ширег статистичког оквира, наравно са становишта националних рачуна. Разлог за то је што национални рачуни имају врло значајну функцију у усаглашавању свих економских и друштвених статистика, јер поред осталог пружају и упутства у областима мерења индекса цена и обима, концепција становништва и инпута радне снаге итд. Национални рачуни су, такође, потпуно усклађени са статистиком платног биланса, статистиком државних финансија и монетарном и финансијском статистиком, за које је на међународном нивоу задужен Међународни монетарни фонд.

Анекс се састоји од два дела: енглеско-српског индекса појмова и енглеских скраћеница појмова националних рачуна. Мада је дугогодишња међународна пракса националних рачуна значајно увећала литературу о националним рачунима, па тако и број појмова и скраћеница, у анексу су, као и у основном делу речника, обухваћени само они појмови и скраћенице које се јављају у Систему националних рачуна 1993 и Европском систему рачуна 1995.

ИНДЕКС ПОЈМОВА НАЦИОНАЛНИХ РАЧУНА

А

АГРЕГАТИ (AGGREGATES)

АГРЕГИРАЊЕ (AGGREGATION)

АКТИВА (ASSETS)

АКТИВНОСТ (ACTIVITY) - види делатност

АКТИВНОСТ ПРОИЗВОДЊЕ (PRODUCTION ACTIVITY) - види граница производње

АМОРТИЗАЦИЈА (DEPRECIATION) - види потрошња основних средстава

АНАЛИТИЧКА ЈЕДИНИЦА ПРОИЗВОДЊЕ (ANALYTICAL UNIT OF PRODUCTION) - види јединица хомогене производње

АУТПУТ (OUTPUT)

АУТПУТ ПРОИЗВЕДЕН ЗА СОПСТВЕНУ ФИНАЛНУ УПОТРЕБУ (OUTPUT PRODUCED FOR OWN FINAL USE)

Б

БАЗНА ЦЕНА (BASIC PRICE)

БАЗНИ ПЕРИОД (BASE PERIOD) - види индекси цена и индекси обима

БИЛАНС ПРИМАРНИХ ДОХОДАКА (BALANCE OF PRIMARY INCOMES)

БИЛАНСИ - види рачуни

БИЛАНСИ СТАЊА (BALANCE SHEETS)

БИЛАНСИРАЈУЋЕ СТАВКЕ - види билансне ставке

БИЛАНСНЕ СТАВКЕ (BALANCING ITEMS)

БОГАТСТВО (WEALTH) - види национално богатство и вредност капитала

БРУТО (GROSS)

БРУТО ДОДАТА ВРЕДНОСТ (GROSS VALUE ADDED)

БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД (GROSS DOMESTIC PRODUCT – GDP) - види бруто домаћи производ у тржишним ценама

БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД ПО СТАНОВНИКУ (GROSS DOMESTIC PRODUCT PER CAPITA)

БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД У СТАЛНИМ ЦЕНАМА (GROSS DOMESTIC PRODUCT AT CONSTANT PRICES)

БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД У ТРЖИШНИМ ЦЕНАМА (GROSS DOMESTIC PRODUCT AT MARKET PRICES)

БРУТО ИНВЕСТИЦИЈЕ (GROSS CAPITAL FORMATION)

БРУТО ИНВЕСТИЦИЈЕ У ОСНОВНА СРЕДСТВА (GROSS FIXED CAPITAL FORMATION)

БРУТО ИНВЕСТИЦИЈЕ У СТАЛНА СРЕДСТВА - види бруто инвестиције у основна средства

БРУТО ИНВЕСТИЦИЈЕ У СТАЛНИ КАПИТАЛ - види бруто инвестиције у основна средства

БРУТО ИНВЕСТИЦИЈЕ У ФИКСНУ АКТИВУ - види бруто инвестиције у основна средства

БРУТО НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК (GROSS NATIONAL INCOME – GNI) - види бруто национални доходак у тржишним ценама

БРУТО НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК У ТРЖИШНИМ ЦЕНАМА (GROSS NATIONAL INCOME AT MARKET PRICES)

БРУТО НАЦИОНАЛНИ ПРОИЗВОД (GROSS NATIONAL PRODUCT – GNP) - види бруто национални доходак у тржишним ценама

В

ВРЕДНОВАЊЕ (VALUATION)

ВРЕДНОВАЊЕ У СТАЛНИМ ЦЕНАМА (VALUATION AT CONSTANT PRICES)

ВРЕДНОВАЊЕ У ТЕКУЋИМ ЦЕНАМА (VALUATION AT CURRENT PRICES)

ВРЕДНОСТ (VALUE)

ВРЕДНОСТ КАПИТАЛА (NET WORTH)

ВРЕДНОСТ КАПИТАЛА УКУПНЕ ЕКОНОМИЈЕ (NET WORTH OF THE TOTAL ECONOMY) - види национално богатство

ВРЕМЕ ПРИКАЗИВАЊА (TIME OF RECORDING)

Г

ГОДИШЊИ РАЧУНИ (ANNUAL ACCOUNTS)

ГРАНИЦА ПРОИЗВОДЊЕ (PRODUCTION BOUNDARY)

ГРАНИЦА СРЕДСТАВА (ASSET BOUNDARY)

ГРАНИЦЕ НАЦИОНАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ (LIMITS OF THE NATIONAL ECONOMY) - види економска територија

Д

ДЕЛАТНОСТ (INDUSTRY)

ДЕЛАТНОСТ ПОГОНА - види делатност

ДИРЕКТНЕ СТРАНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ (DIRECT FOREIGN INVESTMENT)

ДОБРА - види роба

ДОБРА И УСЛУГЕ - види роба и услуге

ДОДАТА ВРЕДНОСТ (VALUE ADDED)

ДОМАЋИ ПРОИЗВОД (DOMESTIC PRODUCT) - види бруто домаћи производ у тржишним ценама и нето домаћи производ у тржишним ценама

ДОМАЋИНСТВА - види сектор домаћинстава

ДОХОДАК (INCOME)

ДОХОДАК ОД ВЛАСНИШТВА (PROPERTY INCOME)

ДРАГОЦЕНОСТИ (VALUABLES)

ДРЖАВА - види сектор државе

ДРЖАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ (GOVERNMENT UNITS)

Е

ЕВРОПСКИ СИСТЕМ РАЧУНА (EUROPEAN SYSTEM OF ACCOUNTS – ESA)

ЕКВИВАЛЕНТ ПУНОГ РАДНОГ ВРЕМЕНА (FULL-TIME EQUIVALENCE) - види запосленост исказана еквивалентом пуног радног времена

ЕКОНОМИЈА (ECONOMY) - види укупна економија

ЕКОНОМСКА АКТИВА (ECONOMIC ASSETS) - види актива

ЕКОНОМСКА СРЕДСТВА (ECONOMIC ASSETS) - види средства

ЕКОНОМСКА ТЕРИТОРИЈА (ECONOMIC TERRITORY)

ЕКОНОМСКИ АКТИВНО СТАНОВНИШТВО (ECONOMICALLY ACTIVE POPULATION)

ЕКОНОМСКИ ЗНАЧАЈНЕ ЦЕНЕ (ECONOMICALLY SIGNIFICANT PRICES) - види тржишни произвођачи и тржишни аутпут

ЕКОНОМСКИ ТОКОВИ (ECONOMIC FLOWS) - види токови

З

ЗАКЉУЧНИ БИЛАНС СТАЊА (CLOSING BALANCE SHEET)

ЗАЛИХЕ (INVENTORIES)

ЗАПОСЛЕНЕ ОСОБЕ (EMPLOYED PERSONS) - види економски активно становништво

ЗАПОСЛЕНИ (EMPLOYEES) - види економски активно становништво

ЗАПОСЛЕНОСТ ИСКАЗАНА ЕКВИВАЛЕНТОМ ПУНОГ РАДНОГ ВРЕМЕНА (FULL-TIME EQUIVALENT EMPLOYMENT)

ЗАРАДЕ И ПЛАТЕ (WAGES AND SALARIES)

И

ИЗВОЗ РОБЕ И УСЛУГА (EXPORTS OF GOODS AND SERVICES) - види увоз и извоз робе и услуга

ИЗВОРИ (RESOURCES)

ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ (FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES)

ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ ДОМАЋИНСТАВА (FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES OF HOUSEHOLDS)

ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ ДРЖАВЕ (FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES OF GENERAL GOVERNMENT)

ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ НЕПРОФИТНИХ ИНСТИТУЦИЈА КОЈЕ ПРУЖАЈУ УСЛУГЕ ДОМАЋИНСТВИМА
(FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES OF NON-PROFIT INSTITUTIONS SERVING HOUSEHOLDS)

ИМОВИНА (ASSETS) - види актива

ИМПУТАЦИЈЕ (IMPUTATIONS)

ИНВЕСТИЦИЈЕ (CAPITAL FORMATION) - види бруто инвестиције

ИНДЕКСИ ОБИМА (VOLUME INDICES)

ИНДЕКСИ ЦЕНА (PRICE INDICES)

ИНДИВИДУАЛНА ПОТРОШЊА (INDIVIDUAL CONSUMPTION)

ИНДИРЕКТНО МЕРЕНЕ УСЛУГЕ ФИНАНСИЈСКОГ ПОСРЕДОВАЊА (FINANCIAL INTERMEDIATION SERVICES
INDIRECTLY MEASURED – FISIM)

ИНКОРПОРИРАНО ПРЕДУЗЕЋЕ (INCORPORATED ENTERPRISE) - види корпорације

ИНОСТРАНСТВО - види сектор иностранства

ИНПУТ-АУТПУТ АНАЛИЗЕ (INPUT-OUTPUT ANALYSIS) - види инпут-аутпут

ИНПУТ-АУТПУТ (INPUT-OUTPUT FRAMEWORK)

ИНПУТ-АУТПУТ ТАБЕЛЕ (INPUT-OUTPUT TABLES) - види инпут-аутпут
ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ ЈЕДИНИЦЕ (INSTITUTIONAL UNITS)
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ СЕКТОРИ (INSTITUTIONAL SECTORS)
ИНТЕГРИСАНИ ЕКОНОМСКИ РАЧУНИ (INTEGRATED ECONOMIC ACCOUNTS)

Ј
ЈЕДИНИЦА ХОМОГЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ (UNIT OF HOMOGENEOUS PRODUCTION)
ЈЕДИНИЦЕ (UNITS) - види статистичке јединице

К
КВАЗИКОРПОРАЦИЈЕ (QUASI-CORPORATIONS) - види корпорације
КВАЛИТЕТ (QUALITY)
КВАРТАЛНИ ЕКОНОМСКИ РАЧУНИ (QUARTERLY ECONOMIC ACCOUNTS) - види квартални рачуни
КВАРТАЛНИ РАЧУНИ (QUARTERLY ACCOUNTS)
КЕШ ПРИНЦИП - види принцип плаћања
КЛАСИФИКАЦИЈЕ (CLASSIFICATIONS)
КОЛЕКТИВНА ПОТРОШЊА (COLLECTIVE CONSUMPTION)
КОЛИЧИНА (QUANTITY)
КОМПЕНЗАЦИЈЕ ЗАПОСЛЕНИМА (COMPENSATION OF EMPLOYEES)
КОНСОЛИДОВАЊЕ (CONSOLIDATION)
КОРИШЋЕНА РОБА (EXISTING GOODS)
КОРПОРАЦИЈЕ (CORPORATIONS)
КРИТЕРИЈУМ 50 ПРОЦЕНТА (FIFTY PER CENT CRITERION – 50% CRITERION)
КУПОВНА ЦЕНА - види набавна цена

Л
ЛАНЧАНО ПОВЕЗИВАЊЕ (CHAIN LINKING) - види бруто домаћи производ у сталним ценама
ЛИЧНА ПОТРОШЊА - види индивидуална потрошња
ЛОКАЛНЕ ЈЕДИНИЦЕ ЧИСТЕ ДЕЛАТНОСТИ (LOCAL KIND-OF-ACTIVITY UNITS – LOCAL KAU) - види погони

М
МАКРОЕКОНОМСКИ АГРЕГАТИ (MACROECONOMIC AGGREGATES) - види агрегати
МАКРОЕКОНОМСКИ БИЛАНСИ - види рачуни
МАКРОЕКОНОМСКИ РАЧУНИ (MACROECONOMIC ACCOUNTS) - види рачуни
МАТЕРИЈАЛНА СРЕДСТВА (TANGIBLE ASSETS)
МАТРИЦА ДРУШТВЕНИХ РАЧУНА (SOCIAL ACCOUNTING MATRIX – SAM)
МАТРИЧНА ПРЕЗЕНТАЦИЈА (MATRIX PRESENTATION) - види матрица друштвених рачуна
МЕЂУНАРОДНА ПОРЕЂЕЊА (INTERNATIONAL COMPARISONS)

МЕЂУФАЗНА ПОТРОШЊА (INTERMEDIATE CONSUMPTION)

МЕРЕ ОБИМА (VOLUME MEASURES)

МЕРЕ У РЕАЛНОМ ИЗРАЗУ (MEASURES IN REAL TERMS)

МЕТОД ДВОСТРУКЕ ДЕФЛАЦИЈЕ (DOUBLE DEFLATION METHOD) - види бруто домаћи производ у сталним ценама

МЕТОД ЈЕДНОСТРУКИХ ИНДИКАТОРА (SINGLE INDICATORS METHOD) - види бруто домаћи производ у сталним ценама

МЕТОД НЕПРЕКИДНЕ ЕВАЛУАЦИЈЕ (PERPETUAL INVENTORY METHOD – PIM)

МЕШОВИТИ ДОХОДАК (MIXED INCOME)

Н

НАБАВНА ЦЕНА (PURCHASER'S PRICE)

НАЦИОНАЛНА ЕКОНОМИЈА (NATIONAL ECONOMY) - види укупна економија

НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК (NATIONAL INCOME)

НАЦИОНАЛНИ РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК (NATIONAL DISPOSABLE INCOME) - види расположиви доходак

НАЦИОНАЛНИ РАЧУНИ (NATIONAL ACCOUNTS) - види систем националних рачуна и европски систем рачуна

НАЦИОНАЛНО БОГАТСТВО (NATIONAL WEALTH)

НЕЗАПОСЛЕНИ (UNEMPLOYED) - види економски активно становништво

НЕИНКОРПОРИРАНО ПРЕДУЗЕЋЕ (UNINCORPORATED ENTERPRISE)

НЕМАТЕРИЈАЛНА СРЕДСТВА (INTANGIBLE ASSETS)

НЕОПИПЉИВА СРЕДСТВА - види нематеријална средства

НЕПРОФИТНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ (NON-PROFIT INSTITUTIONS – NPI)

НЕПРОФИТНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ КОЈЕ ПРУЖАЈУ УСЛУГЕ ДОМАЋИНСТВИМА - види сектор непрофитних институција
које пружају услуге домаћинствима

НЕРЕЗИДЕНТИ (NON-RESIDENTS) - види нерезидентне јединице

НЕРЕЗИДЕНТНЕ ЈЕДИНИЦЕ (NON-RESIDENT UNITS)

НЕТО (NET)

НЕТО БОГАТСТВО - види вредност капитала

НЕТО ВРЕДНОСТ - види вредност капитала

НЕТО ДОДАТА ВРЕДНОСТ (NET VALUE ADDED)

НЕТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД (NET DOMESTIC PRODUCT – NDP) - види нето домаћи производ у тржишним ценама

НЕТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД У ТРЖИШНИМ ЦЕНАМА (NET DOMESTIC PRODUCT AT MARKET PRICES)

НЕТО НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК (NET NATIONAL INCOME – NNI) - види нето национални доходак у тржишним ценама

НЕТО НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК У ТРЖИШНИМ ЦЕНАМА (NET NATIONAL INCOME AT MARKET PRICES)

НЕТО ПОЗАЈМЉИВАЊЕ / НЕТО ЗАДУЖИВАЊЕ (NET LENDING / NET BORROWING)

НЕУТРАЛНИ ДОБИЦИ И ГУБИЦИ ОД ПОСЕДОВАЊА (ВЛАШИШТВА) (NEUTRAL HOLDING GAINS AND LOSSES)

НЕФИНАНСИЈСКА НЕПРОИЗВЕДЕНА СРЕДСТВА (NON-FINANCIAL NON-PRODUCED ASSETS)

НЕФИНАНСИЈСКА ПРОИЗВЕДЕНА СРЕДСТВА (NON-FINANCIAL PRODUCED ASSETS)

НЕФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА (NON-FINANCIAL ASSETS)

НЕФИНАНСИЈСКЕ КОРПОРАЦИЈЕ - види нефинансијски сектор

НЕФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР (NON-FINANCIAL CORPORATIONS)

НИЗ РАЧУНА (SEQUENCE OF ACCOUNTS)

НОМИНАЛНИ ДОБИЦИ И ГУБИЦИ ОД ПОСЕДОВАЊА (ВЛАСНИШТВА) (NOMINAL HOLDING GAINS AND LOSSES)

О

ОБАВЕЗЕ (LIABILITIES)

ОБАВЕЗЕ И ВРЕДНОСТ КАПИТАЛА - види пасива

ОБИМ (VOLUME)

ОБРАЧУНСКИ ПРИНЦИП ПРИКАЗИВАЊА (ACCRUAL BASIS OF RECORDING)

ОПЕРАТИВНИ ВИШАК - види пословни вишак

ОПИПЉИВА СРЕДСТВА - види материјална средства

ОСНОВНА СРЕДСТВА (FIXED ASSETS)

ОСНОВНА ЦЕНА - види базна цена

ОСТАЛЕ ПОЗИЦИЈЕ АКУМУЛАЦИЈЕ (OTHER ACCUMULATION ENTRIES)

ОСТАЛЕ ПРОМЕНЕ ИМОВИНЕ (OTHER CHANGES IN ASSETS) - види остали токови

ОСТАЛЕ ПРОМЕНЕ ОБИМА (OTHER CHANGES IN VOLUME) - види остале промене обима имовине и обавеза

ОСТАЛЕ ПРОМЕНЕ ОБИМА ИМОВИНЕ И ОБАВЕЗА (OTHER CHANGES IN VOLUME OF ASSETS AND LIABILITIES)

ОСТАЛИ НЕТРЖИШНИ АУТПУТ (OTHER NON-MARKET OUTPUT)

ОСТАЛИ НЕТРЖИШНИ ПРОИЗВОЂАЧИ (OTHER NON-MARKET PRODUCERS)

ОСТАЛИ ТЕКУЋИ ТРАНСФЕРИ (OTHER CURRENT TRANSFERS)

ОСТАЛИ ТОКОВИ (OTHER FLOWS)

ОТУЂИВАЊА (DISPOSALS)

П

ПАСИВА (LIABILITIES AND NET WORTH)

ПЛАТНИ БИЛАНС (BALANCE OF PAYMENTS)

ПОГОНИ (ESTABLISHMENTS)

ПОРЕЗИ (TAXES)

ПОРЕЗИ НА ПРОИЗВОДЊУ И УВОЗ (TAXES ON PRODUCTION AND IMPORTS)

ПОСЛОВИ (JOBS)

ПОСЛОВНИ ВИШАК (OPERATING SURPLUS)

ПОТРОШЊА (CONSUMPTION)

ПОТРОШЊА ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА (CONSUMPTION OF FIXED CAPITAL)

ПОТРОШЊА СТАЛНИХ СРЕДСТАВА - види потрошња основних средстава

ПОТРОШЊА СТАЛНОГ КАПИТАЛА - види потрошња основних средстава

ПОТРОШЊА ФИКСНЕ АКТИВЕ - види потрошња основних средстава

ПОЧЕТНИ БИЛАНС СТАЊА (OPENING BALANCE SHEET)

ПРАВИЛА САСТАВЉАЊА РАЧУНА (RULES OF ACCOUNTING)

ПРЕДУЗЕТНИЧКИ ДОХОДАК (ENTREPRENEURIAL INCOME)

ПРЕДУЗЕЋА (ENTERPRISES)

ПРИВРЕДА - види укупна економија

ПРИКАЗИВАЊЕ У НЕТО ИЗРАЗУ (NETTING)

ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ЗА ПРОМЕНУ НЕТО УЛОГА ДОМАЋИНСТАВА У РЕЗЕРВАМА ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА

(ADJUSTMENT FOR THE CHANGE IN THE NET EQUITY OF HOUSEHOLDS IN PENSION FUNDS RESERVES)

ПРИЛАГОЂЕНИ РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК (ADJUSTED DISPOSABLE INCOME)

ПРИМАРНИ ДОХОЦИ (PRIMARY INCOMES)

ПРИНЦИП ДВОСТРУКОГ/ЧЕТВОРОСТРУКОГ УНОСА (PRINCIPLE OF DOUBLE/QUADRUPLE ENTRY)

ПРИНЦИП НАСТАНКА - види обрачунски принцип приказивања

ПРИНЦИП ПЛАЋАЊА (CASH BASIS OF RECORDING)

ПРОИЗВОДИ (PRODUCTS) - види роба и услуге

ПРОИЗВОДНЕ ДЕЛАТНОСТИ (PRODUCTIVE ACTIVITIES) - види граница производње

ПРОИЗВОДЊА (PRODUCTION)

ПРОИЗВОЂАЧИ (PRODUCERS)

ПРОИЗВОЂАЧИ ЗА СОПСТВЕНУ ФИНАЛНУ УПОТРЕБУ (PRODUCERS FOR OWN FINAL USE)

ПРОИЗВОЂАЧКА ЦЕНА - види цена произвођача

ПРОИЗВОЂАЧКЕ ЈЕДИНИЦЕ (PRODUCING UNITS) - види произвођачи

ПРОМЕНЕ АКТИВЕ (CHANGES IN ASSETS)

ПРОМЕНЕ БИЛАНСА СТАЊА (CHANGES IN BALANCE SHEET)

ПРОМЕНЕ ЗАЛИХА (CHANGES IN INVENTORIES)

ПРОМЕНЕ ОБАВЕЗА И ВРЕДНОСТИ КАПИТАЛА - види промене пасиве

ПРОМЕНЕ ПАСИВЕ (CHANGES IN LIABILITIES AND NET WORTH)

Р

РАДНА СНАГА (LABOUR) - види економски активно становништво

РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК (DISPOSABLE INCOME)

РАЧУН ДОБАРА И УСЛУГА - види рачун робе и услуга

РАЧУН КАПИТАЛА (CAPITAL ACCOUNT)

РАЧУН ОСТАЛИХ ПРОМЕНА ИМОВИНЕ (OTHER CHANGES IN ASSETS ACCOUNT)

РАЧУН ПРЕРАСПОДЕЛЕ ДОХОТКА У НАТУРИ (REDISTRIBUTION OF INCOME IN KIND ACCOUNT)

РАЧУН ПРОИЗВОДЊЕ (PRODUCTION ACCOUNT)

РАЧУН РОБЕ И УСЛУГА (GOODS AND SERVICES ACCOUNT)

РАЧУН СЕКУНДАРНЕ РАСПОДЕЛЕ ДОХОТКА (SECONDARY DISTRIBUTION OF INCOME ACCOUNT)

РАЧУН УПОТРЕБЕ ДОХОТКА (USE OF INCOME ACCOUNT)

РАЧУНИ (ACCOUNTS)

РАЧУНИ АКУМУЛАЦИЈЕ (ACCUMULATIONS ACCOUNTS)

РАЧУНИ ИНОСТРАНСТВА (REST OF THE WORLD ACCOUNTS)

РАЧУНИ ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ СЕКТОРА - види рачуни сектора

РАЧУНИ ПО ДЕЛАТНОСТИМА (ACCOUNTS BY INDUSTRY)

РАЧУНИ ПРИМАРНЕ РАСПОДЕЛЕ ДОХОТКА (PRIMARY DISTRIBUTION OF INCOME ACCOUNTS)

РАЧУНИ РАСПОДЕЛЕ И УПОТРЕБЕ ДОХОТКА (DISTRIBUTION AND USE OF INCOME ACCOUNTS)

РАЧУНИ СЕКТОРА (SECTOR ACCOUNTS)

РАЧУНИ ТРАНСАКЦИЈА СА ИНОСТРАНСТВОМ (EXTERNAL TRANSACTIONS ACCOUNTS) - види рачуни иностранства

РЕАЛНИ ДОБИЦИ И ГУБИЦИ ОД ПОСЕДОВАЊА (ВЛАСНИШТВА) (REAL HOLDING GAINS AND LOSSES)

РЕГИОНАЛНИ РАЧУНИ (REGIONAL ACCOUNTS)

РЕЗИДЕНТИ (RESIDENTS) - види резидентне јединице

РЕЗИДЕНТНЕ ЈЕДИНИЦЕ (RESIDENT UNITS)

РЕЗИДЕНТНОСТ (RESIDENCE) - види резидентне јединице

РЕФЕРЕНТНИ ПЕРИОД (REFERENCE PERIOD) - види индекси цена и индекси обима

РОБА (GOODS)

РОБА И УСЛУГА ИНДИВИДУАЛНЕ ПОТРОШЊЕ (INDIVIDUAL CONSUMPTION GOOD AND SERVICE) - види индивидуална потрошња

РОБА И УСЛУГЕ (GOODS AND SERVICES)

С

САЛДО - види билансне ставке

САМОЗАПОСЛЕНЕ ОСОБЕ (SELF-EMPLOYED PERSONS) - види економски активно становништво

САТЕЛИТСКИ РАЧУНИ (SATELLITE ACCOUNTS)

СЕДИШТЕ - види центар економског интереса

СЕКТОР ДОМАЋИНСТАВА (HOUSEHOLDS)

СЕКТОР ДРЖАВЕ (GENERAL GOVERNMENT)

СЕКТОР ИНОСТРАНСТВА (REST OF THE WORLD – ROW)

СЕКТОР НЕПРОФИТНИХ ИНСТИТУЦИЈА КОЈЕ ПРУЖАЈУ УСЛУГЕ ДОМАЋИНСТВИМА (NON-PROFIT INSTITUTIONS SERVING HOUSEHOLDS – NPISH)

СЕКТОРИ (SECTORS) - види институционални сектори

СИМЕТРИЧНЕ ИНПУТ-АУТПУТ ТАБЕЛЕ (SYMMETRIC INPUT-OUTPUT TABLES)

СИСТЕМ НАЦИОНАЛНИХ РАЧУНА (SYSTEM OF NATIONAL ACCOUNTS – SNA)

СИСТЕМ РАЧУНА И АГРЕГАТИ (SYSTEM OF ACCOUNTS AND THE AGGREGATES)

СОЦИЈАЛНЕ НАКНАДЕ (SOCIAL BENEFITS)

СОЦИЈАЛНЕ НАКНАДЕ ОСИМ СОЦИЈАЛНИХ ТРАНСФЕРА У НАТУРИ (SOCIAL BENEFITS OTHER THAN SOCIAL TRANSFERS IN KIND) - види социјалне накнаде

СОЦИЈАЛНИ ДОПРИНОСИ (SOCIAL CONTRIBUTIONS)

СОЦИЈАЛНИ ДОПРИНОСИ И НАКНАДЕ (SOCIAL CONTRIBUTIONS AND BENEFITS)

СОЦИЈАЛНИ ДОПРИНОСИ ПОСЛОДАВАЦА (EMPLOYERS' SOCIAL CONTRIBUTION)

СОЦИЈАЛНИ ТРАНСФЕРИ У НАТУРИ (SOCIAL TRANSFERS IN KIND)

СПОЉНИ БИЛАНС РОБЕ И УСЛУГА (EXTERNAL BALANCE OF GOODS AND SERVICES)

СРЕДСТВА (ASSETS)

СТАЛНА ИМОВИНА - види основна средства

СТАЛНА СРЕДСТВА - види основна средства

СТАЛНЕ ЦЕНЕ (CONSTANT PRICES) - види вредновање у сталним ценама

СТАНОВНИШТВО (POPULATION) - види укупно становништво

СТАЊА (STOCKS)

СТАТИСТИЧКЕ ЈЕДИНИЦЕ (STATISTICAL UNITS)

СТВАРНА ФИНАЛНА ПОТРОШЊА (ACTUAL FINAL CONSUMPTION)

СТВАРНА ФИНАЛНА ПОТРОШЊА ДОМАЋИНСТАВА (ACTUAL FINAL CONSUMPTION OF HOUSEHOLDS)

СТВАРНА ФИНАЛНА ПОТРОШЊА ДРЖАВЕ (ACTUAL FINAL CONSUMPTION OF GENERAL GOVERNMENT)
СТИЦАЊА (ACQUISITIONS)
СТИЦАЊА МАЊЕ ОТУЂИВАЊА ДРАГОЦЕНОСТИ (ACQUISITIONS LESS DISPOSALS OF VALUABLES)
СТИЦАЊА МАЊЕ ОТУЂИВАЊА НЕФИНАНСИЈСКИХ НЕПРОИЗВЕДЕНИХ СРЕДСТАВА (ACQUISITIONS LESS DISPOSALS OF NON-FINANCIAL NON-PRODUCED ASSETS)
СУБВЕНЦИЈЕ (SUBSIDIES)

Т

ТАБЕЛЕ НАБАВКЕ И УПОТРЕБЕ (SUPPLY AND USE TABLES)
ТЕКУЋЕ ЦЕНЕ (CURRENT PRICES) - види вредновање у текућим ценама
ТЕКУЋИ ПОРЕЗИ НА ДОХОДАК, БОГАТСТВО ИТД. (CURRENT TAXES ON INCOME, WEALTH, ETC.)
ТЕКУЋИ РАЧУНИ (CURRENT ACCOUNTS)
ТЕКУЋИ СПОЉНИ БИЛАНС (CURRENT EXTERNAL BALANCE)
ТЕКУЋИ ТРАНСФЕРИ (CURRENT TRANSFERS)
ТОКОВИ (FLOWS)
ТОКОВИ И СТАЊА (FLOWS AND STOCKS)
ТРАЈНА ПОТРОШНА ДОБРА (CONSUMER DURABLES)
ТРАНСАКЦИЈЕ (TRANSACTIONS)
ТРАНСАКЦИЈЕ КОРИШЋЕНОМ РОБОМ (TRANSACTIONS IN EXISTING GOODS) - види коришћена роба
ТРАНСАКЦИЈЕ ПРОИЗВОДИМА (TRANSACTIONS IN PRODUCTS)
ТРАНСАКЦИЈЕ РАСПОДЕЛЕ (DISTRIBUTIVE TRANSACTIONS)
ТРАНСАКЦИЈЕ РОБОМ И УСЛУГАМА (TRANSACTIONS IN GOODS AND SERVICES) - види трансакције производима
ТРАНСАКЦИЈЕ ФИНАНСИЈСКИМ ИНСТРУМЕНТИМА (TRANSACTIONS IN FINANCIAL INSTRUMENTS) - види финансијске трансакције
ТРАНСФЕР (TRANSFER)
ТРАНСФЕРИ КАПИТАЛА (CAPITAL TRANSFERS)
ТРГОВИНСКА МАРЖА (TRADE MARGIN)
ТРЖИШНЕ ЦЕНЕ (MARKET PRICES)
ТРЖИШНИ АУТПУТ (MARKET OUTPUT)
ТРЖИШНИ ПРОИЗВОЂАЧИ (MARKET PRODUCERS)

У

УВОЗ И ИЗВОЗ РОБЕ (IMPORTS AND EXPORTS OF GOODS)
УВОЗ И ИЗВОЗ РОБЕ И УСЛУГА (IMPORTS AND EXPORTS OF GOODS AND SERVICES)
УВОЗ И ИЗВОЗ УСЛУГА (IMPORTS AND EXPORTS OF SERVICES)
УВОЗ РОБЕ И УСЛУГА (IMPORTS OF GOODS AND SERVICES) - ВИДИ УВОЗ И ИЗВОЗ РОБЕ И УСЛУГА
УКУПНА ЕКОНОМИЈА (TOTAL ECONOMY)
УКУПНИ ЧАСОВИ РАДА (TOTAL HOURS WORKED)
УКУПНО СТАНОВНИШТВО (TOTAL POPULATION)

УПОТРЕБА (USES)

УСЛУГА КОЛЕКТИВНЕ ПОТРОШЊЕ (COLLECTIVE CONSUMPTION SERVICE) - види колективна потрошња

УСЛУГЕ (SERVICES)

Ф

ФИКСНА АКТИВА - види основна средства

ФИКТИВНЕ РЕЗИДЕНТНЕ ЈЕДИНИЦЕ (NOTIONAL RESIDENT UNITS)

ФИНАЛНА ПОТРОШЊА (FINAL CONSUMPTION)

ФИНАЛНА УПОТРЕБА (FINAL USES)

ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА (FINANCIAL ASSETS) - види финансијска средства и обавезе

ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И ОБАВЕЗЕ (FINANCIAL ASSETS AND LIABILITIES)

ФИНАНСИЈСКЕ КОРПОРАЦИЈЕ - види финансијски сектор

ФИНАНСИЈСКЕ ТРАНСАКЦИЈЕ (FINANCIAL TRANSACTIONS)

ФИНАНСИЈСКИ РАЧУН (FINANCIAL ACCOUNT)

ФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР (FINANCIAL CORPORATIONS)

ФОБ ЦЕНА (F.O.B. PRICE)

ФОНДОВИ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ (SOCIAL SECURITY FUNDS) - види државне јединице

Х

ХОМОГЕНА ГРАНА (HOMOGENEOUS BRANCH)

ХОМОГЕНЕ ДЕЛАТНОСТИ - види хомогена грана

Ц

ЦЕНА (PRICE)

ЦЕНА ПРОИЗВОЂАЧА (PRODUCER'S PRICE)

ЦЕНТАР ЕКОНОМСКОГ ИНТЕРЕСА (CENTRE OF ECONOMIC INTEREST)

ЦИФ ЦЕНА (C.I.F. PRICE)

Ш

ШТЕДЊА (SAVING)

РЕЧНИК ПОЈМОВА **НАЦИОНАЛНИХ РАЧУНА**

АГРЕГАТИ (AGGREGATES)

Агрегати су сумарни индикатори и кључне величине за макроекономске анализе и поређења у времену и простору. Агрегати су величине које мере резултате укупне економије посматране са различитих становишта.

Циљ националних рачуна је да пружи упрошћену, али комплетну и детаљну, слику комплексне економије, тако да обрачунавање агрегата није једина нити главна намена националних рачуна. Ипак, сумарни подаци су веома значајни.

Неки агрегати се могу добити директно као укупан збир појединих трансакција (односно представљају позиције у рачунима за укупну економију). Такви агрегати су: финална потрошња, бруто инвестиције у основна средства, социјални доприноси итд.

Остали агрегати представљају билансне ставке (салда у бруто или нето изразу) рачуна за укупну економију. Такви агрегати су: бруто домаћи производ, пословни вишак укупне економије, национални доходак, национални расположиви доходак, штедња, текући спољни биланс, вредност капитала укупне економије итд. За ове агрегате су потребна детаљнија објашњења.

АГРЕГИРАЊЕ *AGGREGATION*

Бројне класификације које се користе у националним рачунима (сектора, делатности, трансакција, средстава итд.) садрже различите нивое на којима је могуће агрегирати податке. У принципу, вредност сваког нивоа агрегације је збир вредности свих индивидуалних података, односно основних елемената у одговарајућој категорији. Такође је вредност вишег нивоа класификације једнака збиру вредности одговарајућих нижих нивоа. У пракси се, међутим, јављају бројни проблеми у прикупљању индивидуалних података, као што су њихова непотпуност (или непостојање) и неконзистентност са дефиницијама националних рачуна. Ови проблеми захтевају прилагођавање таквих података на одговарајућим нивоима агрегације и примену различитих метода и техника процене и билансирања рачуна.

АКТИВА (ASSETS)

Напомена: Енглески појам *assets* може се превести на српски језик различитим појмовима сличног значења: актива, имовина, средства итд. У овом речнику се могу посебно наћи два обрађена појма: актива (у оквиру овог појма објашњена је и имовина) и средства (као појединачни имовински објекти који се групишу у складу са одговарајућом класификацијом).

Појам актива користи се за означавање леве стране биланса стања, на којој се приказују вредности стања имовине у једној временској тачки (на почетку и крају обрачунског периода).

Промене активе су лева страна рачуна акумулације на којој се приказују промене вредности имовине у току обрачунског периода.

На нивоу институционалне јединице имовину чине средства из биланса стања пословног књиговодства, која се налази у оквиру границе средстава. Изван границе средстава у националним рачунима су људски капитал и природна средства која нису економска средства (на пример: ваздух или речна вода).

Средства у националним рачунима су ентитети над којима институционалне јединице, индивидуално или колективно, морају имати власничка права и од чијег поседовања или коришћења њихови власници могу имати економску корист током временског периода.

Од различитих врста средстава може се имати различита економска корист:

- од коришћења средстава (као што су машине, опрема и грађевински објекти) у производњи,
- од доходака од власништва (камате, дивиденде, ренте) који добијају власници финансијских средстава и земљишта и
- од вредности, укључујући могуће добитке/губитке од поседовања, која се може реализовати од продаје средстава или његовог уништења.

Средства се групишу према Класификацији средстава. Средства се деле на:

- нефинансијска средства и
 - финансијска средства.
-
-
-

АУТПУТ (OUTPUT)

Аутпут се састоји од производа (робе и услуга) створених у току обрачунског периода. То је резултат производње. Аутпут обухвата и следеће посебне случајеве:

- робу и услуге којом један погон (локална јединица чисте делатности) снабдева други погон који припада истој институционалној јединици и
- робу коју погон произведе и задржи у залихама на крају периода у којој је произведена, без обзира на њену будућу употребу.

Међутим, роба и услуге које се произведу и потроше у оквиру истог погона и обрачунског периода не приказују се као део аутпута нити међуфазне потрошње тог погона. Када се институционална јединица састоји од више од једног погона, аутпут те институционалне јединице је збир аутпута њених погона, укључујући и испоруке између њих.

Роба и услуге који су произведени као аутпут могу се употребити на неколико различитих начина: могу се продати, разменити, употребити за плаћање у натури, додати залихама произвођача, испоручити другом погону истог предузећа, оставити за сопствену финалну потрошњу или сопствене бруто инвестиције у основна средства, испоручити бесплатно или продати по ценама које нису економски значајне другој институционалној јединици.

У националним рачунима разликују се три врсте аутпута:

- тржишни аутпут,
- аутпут произведен за сопствену финалну употребу и
- остали нетржишни аутпут.

Аутпут се приказује на десној страни (страни извора) рачуна производње. За вредност аутпута важи следећа једнакост: вредност аутпута је једнака вредности укупне продаје и остале употребе робе и услуга произведених као аутпут увећаној за вредност промена залиха робе произведене као аутпут. У националним рачунима је утврђен детаљан начин мерења и

вредновања аутпута за различите делатности. Тако се, на пример, аутпут произвођача услуга трговине на велико и трговине на мало мери трговинском маржом оствареном на роби коју они купују за даљу продају.

АУТПУТ ПРОИЗВЕДЕН ЗА СОПСТВЕНУ ФИНАЛНУ УПОТРЕБУ (*OUTPUT PRODUCED FOR OWN FINAL USE*)

Аутпут произведен за сопствену финалну употребу се састоји од робе и услуга које су задржане било за финалну потрошњу или за брuto инвестиције у основна средства исте институционалне јединице.

Производи задржани за сопствену финалну потрошњу могу једино бити произведени у домаћинствима. Типични примери су:

- пољопривредни производи које задржавају пољопривредна домаћинства (фармери),
- стамбене услуге станара у сопственим становима,
- домаће услуге које пружа плаћено особље.

Производи који се употребљавају за сопствене бруто инвестиције у основна средства могу се производити у било ком сектору.

Аутпут произведен за сопствену финалну употребу је један од три врсте аутпута, поред тржишног аутпута и осталог нетржишног аутпута.

БАЗНА ЦЕНА (*BASIC PRICE*)

Базна цена је износ који произвођач прима од купца за јединицу робе или услуге произведену као аутпут умањен за плаћене порезе за ту јединицу као последица њене производње или продаје (тј. порезе на производе) и увећан за примљене субвенције за ту јединицу као последица њене производње или продаје (тј. субвенције на производе). Базна цена искључује транспортне трошкове које произвођач посебно фактурише (односно укључује оне који нису посебно фактурисани).

За вредновање аутпута се препоручује коришћење базних цена, мада се могу користити и цене произвођача уколико није могуће вредновање у базним ценама.

Када се посматра укупна економија, бруто домаћи производ у тржишним ценама се добија када се збиру додате вредности у базним ценама свих произвођача (сектора или делатности) дода део пореза мање субвенција на производе који нису укључени у додату вредност.

БИЛАНС ПРИМАРНИХ ДОХОДАКА (*BALANCE OF PRIMARY INCOMES*)

Биланс примарних доходака је билансна ставка (салдо) рачуна алокације примарног дохотка институционалних сектора, а на нивоу укупне економије, као збир примарних доходака институционалних сектора, јавља се агрегат национални доходак.

Биланс примарних доходака је укупна вредност примарних доходака које прима институционална јединица или сектор умањена за укупне плаћене примарне дохотке.

БИЛАНСИ СТАЊА (BALANCE SHEETS)

Биланси стања су извештаји, састављени у одређеној временској тачки, о вредностима имовине коју поседује институционална јединица или сектор и финансијским потраживањима односно обавезама којима је изложена ова јединица или сектор. За укупну економију биланси стања показују оно што се обично назива „национално богатство“ - збир нефинансијских средстава и нето потраживања из иностранства.

Лева страна биланса стања приказује активу, односно имовину, а десна страна пасиву, односно обавезе и вредност капитала. Вредност капитала (нето вредност) је разлика између имовине и обавеза и представља билансну ставку (салдо) биланса стања.

Низ биланса стања је следећи:

- почетни биланс стања, који показује вредности на почетку временског периода,
- промене биланса стања (у току посматраног временског периода) и
- закључни биланс стања, који показује вредности на крају временског периода.

Вредности имовине и обавеза у било ком временском моменту аутоматски се мењају кад год се деси нека трансакција, промена цена или друга промена која утиче на обим имовине или обавеза. Све ово се приказује у једном од рачуна акумулације, тако да је разлика између вредности у почетним и закључним билансима стања потпуно регистрована (представљена). Вредност имовине и обавеза у закључном билансу стања је једнака збиру вредности из почетног биланса стања и износа приказаних у рачуну промена биланса стања.

Биланси стања комплетирају низ рачуна, показујући коначни резултат уноса у рачунима производње, расподеле и употребе дохотка и акумулације. Имовина и обавезе приказани у билансима стања вреднују се, доследно трансакцијама и осталим променама, у тржишним ценама преовлађујућим на дан на који се биланс стања односи, то јест у текућим ценама.

БИЛАНСНЕ СТАВКЕ (*BALANCING ITEMS*)

Сваки рачун се затвара једном билансном ставком која представља салдо рачуна, односно разлику две стране рачуна. Билансне ставке (салда) су рачунске конструкције које се добијају одузимањем укупне вредности позиција на једној страни рачуна од укупне вредности на другој страни рачуна. Билансна ставка се не може мерити независно од осталих позиција у рачуну. Као изведена резидуална ставка, она изражава примену општих правила састављања рачуна на специфичне позиције са две стране рачуна.

Билансна ставка се са једног рачуна преноси на следећи рачун, формирајући тако низ рачуна као јасну целину. Билансне ставке обично изражавају резултат активности обухваћених одговарајућим рачунима и зато су то економске категорије од изузетног значаја и аналитичке вредности (на пример: додата вредност, расположиви доходак и штедња).

Билансне ставке се могу исказати у брuto или нето изразу. Бруто билансне ставке су израчунате пре одузимања потрошње основних средстава (амортизације), а нето после њеног одузимања. Билансне ставке дохотка имају јасније значење у нето изразу.

БРУТО (*GROSS*)

Појам „**брuto**“ у националним рачунима је општа ознака за начин приказивање вредности пре одузимања потрошње основних средстава (амортизације). Све главне билансне ставке (салда) у рачунима, од додате вредности до штедње (као и одговарајући агрегати), могу се приказати у бруто и нето изразу.

Појам „**нето**“ у националним рачунима је општа ознака за начин приказивање вредности после одузимања потрошње основних средстава (амортизације). Међутим, треба напоменути да се појам „нето“ у националним рачунима користи у различитим контекстима, као на пример, „нето доходак из иностранства“ (који је разлика два тока дохотка).

БРУТО ДОДАТА ВРЕДНОСТ (*GROSS VALUE ADDED*)

Бруто додата вредност је билансна ставка (салдо) рачуна производње. То је недуплирана вредност производње у којој су вредности робе и услуга употребљених за међуфазна улагања уклоњене из вредности производње (односно то је вредност аупута умањена за вредност међуфазне потрошње).

Бруто додата вредност је мера учешћа појединих произвођача, делатности или институционалних сектора у бруто домаћем производу. Бруто додата вредност је извор из кога се формирају примарни дохоци у националним рачунима и због тога се ова ставка преноси на рачун примарне расподеле дохотка.

Бруто додата вредност се мери у базним ценама. Бруто додата вредност у базним ценама једнака је аупуту вреднованом у базним ценама умањеном за међуфазну потрошњу вредновану у набавним ценама.

Алтернативно, бруто додата вредност се у националним рачунима може мерити у ценама произвођача. Тада је она једнака аупуту вреднованом у ценама произвођача умањеном за међуфазну потрошњу у набавним ценама.

Бруто додата вредност по факторским ценама није концепција која се експлицитно користи у националним рачунима, али се може лако извести одузимањем вредности свих пореза мање субвенција на производњу од већ дефинисане бруто додате вредности.

БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД ПО СТАНОВНИКУ (*GROSS DOMESTIC PRODUCT PER CAPITA*)

Бруто домаћи производ по становнику једне земље представља вредност бруто домаћег производа подељену са укупним бројем становника. Пошто је бруто домаћи производ односи на укупну годину, за број становника треба користити годишњи просек. Ови подаци користе се за поређења у времену и за међународна поређења.

Препоручује се, да се за потребе међународних поређења, подаци о бруто домаћем производу по становнику у националној валути преводе у општу валуту помоћу паритета куповне моћи, а не помоћу девизног курса. Ипак, у недостатку одговарајућих и ажурних података, у пракси се и даље, најчешће у публикацијама међународних финансијских институција, користе подаци преведени помоћу девизног курса.

БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД У СТАЛНИМ ЦЕНАМА (GROSS DOMESTIC PRODUCT AT CONSTANT PRICES)

Вредновање у сталним ценама значи вредновање у ценама из одређеног (претходног) периода. Токови и стања у сталним ценама називају се мерама обима. Сврха оваквог обрачуна је да се из промена вредности у времену искључе промене цена и прикажу само промене обима. Бруто домаћи производ у сталним ценама је мера обима производње.

Бруто домаћи производ у сталним ценама је бруто домаћи производ у текућој години вреднован по ценама (нивоу цена) из базне године. Добија се тако што се вредност бруто домаћег производа у базној години помножи индексом обима бруто домаћег производа. Мада се индекси обима могу израчунавати за више година у односу на исту сталну базну годину, у националним рачунима се препоручује израда ланчаних индекса обима (сваке године у односу на претходну годину) и њихово ланчано повезивање за потребе израде временских серија података у односу на једну референтну годину.

Бруто домаћи производ у сталним ценама се може обрачунати са стране производње (производни приступ) и са стране издатака (расходни приступ).

За обрачунавање бруто домаћег производа у сталним ценама по производном приступу најчешће се користе метод двоструке дефлације или метод једноструких индикатора. По методу двоструке дефлације на нивоу делатности се израчунавају бруто додате вредности у сталним ценама као разлика аутпута у сталним ценама (вредности аутпута дефлациониране одговарајућим индексима цена аутпута) и међуфазне потрошње у сталним ценама (вредности међуфазне потрошње дефлациониране одговарајућим ценама инпута), а затим се за ниво укупне економије добија бруто домаћи производ у сталним ценама као збир бруто додатих вредности у сталним ценама свих делатности. По методу једноструких индикатора промена обима додате вредности делатности процењује се директно коришћењем само једног одговарајућег индикатора промене обима, или дефлационирањем само додате вредности,

па се за ниво укупне економије добија бруто домаћи производ у сталним ценама као збир додатих вредности у сталним ценама свих делатности.

За обрачунавање бруто домаћег производа у сталним ценама по расходном приступу користи се метод двоструке дефлације примењен на финалне издатке (финалну потрошњу и инвестиције) и увоз.

БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД У ТРЖИШНИМ ЦЕНАМА (GROSS DOMESTIC PRODUCT AT MARKET PRICES)

Бруто домаћи производ у тржишним ценама је најчешће коришћени агрегат националних рачуна, који представља меру производње, односно укупне економске активности (а не меру дохотка, благостања или богатства). Њиме је одређен коначни резултат производње укупне економије у одређеном периоду. Важно је напоменути да у националним рачунима није постојала намера да бруто домаћи производ, као мера производње, обухвати неекономске догађаје, као што су политички преврати, ратови, природне непогоде или епидемије. У таквим околностима може доћи до раста производње да би се залечиле штетне последице, иако се људско благостање у најширем смислу смањује. Исто тако, таква додатна производња повећава богатство, али је питање да ли је то довољно да се надокнаде губици у богатству изазвани оваквим неекономским догађајима.

У пракси се бруто домаћи производ у тржишним ценама може обрачунати на три начина:

- као билансна ставка (салдо) рачуна производње за укупну економију, односно као збир бруто додатих вредности у базним ценама свих резидентних произвођача, груписаних у институционалне секторе или делатности, увећан за порезе мање субвенције на производе, који нису алоцирани на секторе и делатности (производни приступ или метод обрачуна заснован на аутпуту),
- као укупна финална употреба (у ценама произвођача) робе и услуга резидентних институционалних јединица (груписаних у институционалне секторе) увећана за ФОБ вредност извоза робе и услуга мање ФОБ вредност увоза робе и услуга (расходни приступ или метод обрачуна заснован на издацима) и
- као збир употребе рачуна формирања дохотка за укупну економију, односно као збир компензација запосленима, пореза мање субвенција на производњу и увоз, бруто мешовитог дохотка и бруто пословног вишка укупне економије (приходни приступ или метод обрачуна заснован на дохотку).

Прва два начина обрачуна су у ствари обрачуни са стране понуде, односно тражње за производима (робом и услугама).

Одузимањем потрошње основних средстава (амортизације) од бруто домаћег производа добија се нето домаћи производ у тржишним ценама.

БРУТО ИНВЕСТИЦИЈЕ (*GROSS CAPITAL FORMATION*)

Бруто инвестиције, као промена укупне вредности капитала пре одузимања потрошње основних средстава (амортизације), су група трансакција производима која се састоји од:

- бруто инвестиција у основна средства,
- промена залиха и
- стицања мање отуђивања драгоцености.

Нето инвестиције су бруто инвестиције умањене за потрошњу основних средстава (амортизацију).

БРУТО ИНВЕСТИЦИЈЕ У ОСНОВНА СРЕДСТВА (GROSS FIXED CAPITAL FORMATION)

Бруто инвестиције у основна средства се мере укупном вредношћу произвођачевих стицања мање отуђивања нових или коришћених основних средстава у току обрачунског периода. Бруто инвестиције у основна средства такође укључују додавања вредности непроизведених средстава (као што су подземна лежишта или битна унапређења количине, квалитета или продуктивности земљишта) реализована производним активностима институционалних јединица.

Бруто инвестиције у основна средства обухватају:

- стицања мање отуђивања материјалних основних средстава: станова, осталих зграда и грађевина, машина и опреме, култивисаних средстава (на пример: стабала и стада),
- стицања мање отуђивања нематеријалних основних средстава: истраживање руда, компјутерски софтвер, забавне, литералне и уметничке оригинале, остала нематеријална средства,
- битна унапређења материјалних непроизведених средстава, посебно оних која се тичу земљишта (мада стицање непроизведених средстава није укључено у бруто инвестиције у основна средства) и
- трошкове повезане са променама власништва непроизведених средстава, као што су земљиште и патентирана средства (мада стицање ових средстава није укључено у бруто инвестиције у основна средства).

Када се власништво коришћеног основног средства трансферише са једног резидентног произвођача на другог, вредност продатог, размењеног или трансферисаног средства се приказује као негативна бруто инвестиција у основна средства претходног власника, односно као позитивна бруто инвестиција у основна средства новог власника.

Нето инвестиције у основна средства су бруто инвестиције у основна средства умањене за потрошњу основних средстава (амортизацију).

БРУТО НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК У ТРЖИШНИМ ЦЕНАМА (GROSS NATIONAL INCOME AT MARKET PRICES)

Напомена: Бруто национални доходак у тржишним ценама је концепцијски идентичан са бруто националним производом, појмом који се користио у националним рачунима до 1993. године, када је замењен појмом бруто национални доходак. Назив је у актуелној верзији националних рачуна промењен у односу на претходне, да би се нагласило да овај агрегат представља концепцију дохотка, а не производње.

Бруто национални доходак у тржишним ценама је агрегат који представља билансну ставку (салдо) рачуна алокације примарног дохотка укупне економије, односно укупну вредност биланса примарних доходака свих институционалних сектора.

За разлику од бруто домаћег производа који је мера производње, бруто национални доходак је мера дохотка.

Бруто национални доходак у тржишним ценама је једнак бруто домаћем производу умањеном за примарни доходак који резидентне јединице плаћају нерезидентним јединицама и увећаном за примарни доходак који резидентне јединице примају од сектора иностранства.

Бруто национални доходак у тржишним ценама се обрачунава тако што се од бруто домаћег производа одузму нето порези на производњу и увоз, компензације запосленима и доходак од власништва који су плаћени иностранству и додају одговарајуће позиције примљене из иностранства.

ВРЕДНОВАЊЕ (VALUATION)

Принципи вредновања у националним рачунима су важан део принципа састављања рачуна.

Са изузетком неких обележја становништва и радне снаге, национални рачуни приказују све токове и стања у монетарном изразу (националној валути). Трансакција се мора приказати по истој вредности у свим рачунима обе укључене стране. Исти принцип се примењује и на имовину и обавезе.

Принципи вредновања се могу поделити на:

- принципе вредновања у текућим ценама и
- принципе вредновања у сталним ценама.

ВРЕДНОВАЊЕ У СТАЛНИМ ЦЕНАМА (*VALUATION AT CONSTANT PRICES*)

Вредновање у сталним ценама значи вредновање токова и стања у обрачунском периоду у ценама претходног периода. Токови и стања у сталним ценама називају се мерама обима. Сврха оваквог обрачуна је да се декомпонују промене вредности токова и стања у времену на промене цена и промене обима. Промене токова и стања у сталним ценама су промене обима. Многи токови и стања (на пример доходак) по својој природи немају димензије цена и количина. Међутим, куповне моћи ових обележја се могу добити дефлационирањем текућих вредности одговарајућим индексима цена, тј. индексом цена финалне националне употребе (искључујући промене залиха). Дефлационирани токови и стања (на пример реални расположиви доходак) називају се мерама у реалном изразу, а њихове промене су промене у реалном изразу.

ВРЕДНОВАЊЕ У ТЕКУЋИМ ЦЕНАМА (VALUATION AT CURRENT PRICES)

За вредновање у текућим ценама примењују се следећи основни принципи:

- Трансакције се вреднују по стварној цени договореној између трансактора. Тако су тржишне цене основна референца за вредновање у националним рачунима. Када трансакције нису тржишне, вредновање се врши према насталим трошковима (на пример нетржишне услуге које пружа држава) или позивањем на тржишне цене одговарајуће робе или услуге (на пример стамбене услуге станара у сопственим становима).
- Стања имовине и обавеза се вреднују у текућим ценама у моменту на који се биланс стања односи, а не у њиховим оригиналним ценама. Одговарајућа основа за вредновање средстава је цена по којој се она могу купити на тржишту и моменту за који се врши вредновање.
- Интерне трансакције, на пример: промене залиха, међуфазна потрошња и потрошња основних средстава (амортизација), се вреднују у текућим ценама у моменту дешавања трансакције, а не у оригиналним ценама.
- За аутпут се препоручује вредновање у базним ценама, мада се могу користити и цене произвођача уколико није могуће вредновање у базним ценама.
- Све трансакције употребе робе и услуга (на пример: финална потрошња, међуфазна потрошња, инвестиције) се вреднују по набавним ценама (ценама које плаћа купац), које су стварни трошак за корисника.
- Када се посматра укупна економија, бруто домаћи производ у тржишним ценама се добија када се збиру додате вредности у базним ценама свих произвођача (сектора или делатности) дода део пореза мање субвенција на производе који нису укључени у додатну вредност.
- Увоз и извоз робе и услуга се приказује по вредностима на граници у ФОБ ценама.

ВРЕДНОСТ (VALUE)

Вредност на нивоу појединачне, хомогене робе или услуге је једнака цени по јединици количине помноженој са бројем јединица количине те робе или услуге (вредност = цена x количина).

За свако агрегирање трансакција производима приказаних у рачунима неопходно је да се мере цена и количина конструишу тако да је:

индекс вредности = индекс цена x индекс обима.

То значи да се свака промена вредности мора приписати или промени цена или промени обима (или њиховој комбинацији). При том промена обима укључује две компоненте: промену количине и промену квалитета, док промена цена не укључује промену квалитета.

Вредност се изражава у заједничкој монетарној јединици. Вредност је упоредива и адитивна за различите производе. За разлику од цене, вредност је независна од избора јединице мере (за количину).

ВРЕДНОСТ КАПИТАЛА (*NET WORTH*)

Вредност капитала (нето вредност) је вредност укупне имовине (нефинансијске и финансијске) која је власништво институционалне јединице (или сектора) умањена за вредност свих обавеза којима је изложена (тј. изложен).

Вредност капитала је мера богатства јединице или сектора у једној временској тачки.

У низу рачуна вредност капитала (нето вредност) је билансна ставка (салдо) биланса стања.

Вредност капитала се, као и остале билансне ставке у националним рачунима, не може мерити независно од осталих позиција и не односи се ни на један посебан скуп трансакција.

Вредност капитал (нето вредност) укупне економије је агрегат који се често назива и национално богатство.

ВРЕМЕ ПРИКАЗИВАЊА (*TIME OF RECORDING*)

Општи принцип у националним рачунима је да се трансакције између институционалних јединица морају приказати по обрачунском принципу (принципу настанка), односно онда када се потраживања и обавезе појаве, трансформишу или нестану. Сходно томе се и интерне трансакције у једној институционалној јединици приказују када се економска вредност ствара, трансформише или нестаје.

Неопходно је пажљиво разликовати трансакцију и плаћање, чак и када се дешавају истовремено. На пример, за испоруку робе, купац се излаже обавези, а продавац има потраживање. Онда се потраживање и обавеза измирују и поништавају плаћањем. У многим случајевима постоји временска разлика између стварне трансакције и одговарајућег плаћања. У принципу, национални рачуни приказују стварне трансакције, дакле приказују трансакције по обрачунском принципу (принципу настанка), а не по принципу плаћања (кеш принципу). Концепцијски, национални рачуни прате исте принципе као и пословно књиговодство.

Свака трансакција треба да се прикаже у истој временској тачки за све учеснике у трансакцији и у свим рачунима. Мада је принцип јасан, његова примена није нимало једноставна. Често, из практичних разлога, трансактори приказују исту трансакцију у различито време, понекад и у различитим обрачунским периодима. Такве разлике се у националним рачунима морају елиминисати накнадним прилагођавањима података.

ГОДИШЊИ РАЧУНИ (ANNUAL ACCOUNTS)

Годишњи рачуни су рачуни за које је обрачунски период календарска година. Мада се, у принципу, било који временски период може изабрати за обрачунски, рачуни се најчешће састављају за временски период од једне године. Статистички подаци за сувише кратке периоде су под јаким утицајем случајних фактора, док сувише дуги периоди не осликавају адекватно промене које се дешавају у економији. Сезонски утицаји се могу избећи избором обрачунског периода који обухвата цео циклус економских феномена који се редовно понављају.

Пословно књиговодство и државни буџети се углавном односе на комплетну годину. Календарска година или квартал (тримесечје) су најпогоднији обрачунски периоди за састављање рачуна. Уколико се обрачунски период у пословном књиговодству (пословна година) не поклапа са календарском годином, приликом састављања макроекономских рачуна врши се прерачунавање на календарску годину. Под макроекономским рачунима, уколико није посебно назначено, у принципу се подразумевају годишњи рачуни.

ГРАНИЦА ПРОИЗВОДЊЕ (*PRODUCTION BOUNDARY*)

У националним рачунима унутар границе производње се у принципу укључује:

- сва производња робе и услуга стварно одређена за тржиште, односно за друге јединице (било за продају или размену),
- сва роба и услуге које се обезбеђују бесплатно индивидуалним домаћинствима или колективно заједници од стране државних јединица или непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима,
- производња за сопствени рачун све робе за сопствену финалну потрошњу или за бруто инвестиције у основна средства произвођача,
- пружање стамбених услуга станара у сопственим становима,
- домаће и личне услуге које пружа запослено плаћено домаће особље и
- добровољне активности које резултирају производњом робе.

Унутар границе производње у националним рачунима су и илегална производња (односно производња забрањена законом) и скривена производња (производња која није приказана у целини ради избегавања пореских и других обавеза).

Све делатности (активности) унутар границе производње називају се производне делатности, односно активност производње.

Изван границе производње остаје пружање услуга за сопствену финалну потрошњу унутар домаћинства (чишћење и одржавање стана и трајних добара домаћинства, припремање и сервирање јела, брига о деци и старим особама и превоз чланова домаћинства) и добровољне услуге које не воде производњи робе.

ГРАНИЦА СРЕДСТАВА (ASSET BOUNDARY)

У националним рачунима дефинисана су средства која улазе у имовину институционалних јединица. Средства морају бити својина неке јединице и од поседовања или употребљавања (коришћења) ових средстава њихови власници имају економску корист. Јасно је да су финансијска средства и основна средства (као што су машине, опрема и зграде) обухваћене границом средстава. Међутим, својински критеријум је важан за одређивање произведених средстава (природно добијених) која се укључују унутар границе средстава. Природно добијена средства, као што су земљиште, лежишта руда, природне нафте и гаса, необрађене шуме и дивље животиње укључују се у билансе стања када институционалне јединице имају ефективна својинска права над њима, то јест, када су стварно у положају да од њих имају корист. Ова средства не морају бити приватна својина, већ могу бити својина државних јединица у интересу целе заједнице. Дакле, многа средства из окружења се укључују унутар граница средстава.

Изван границе средстава остају:

- природна средства (као што су отворена мора, речне воде, атмосфера) над којима се не могу имати својинска права, као и налазишта руда и горива која нису откривена или су неупотребљива (односно при датој технологији и постојећим релативним ценама не могу донети корист њиховим власницима),
- људски капитал и
- средства за које је уговором утврђено да ће их институционална јединица добити само ако се испуне одређени услови (контингентна средства).

ДЕЛАТНОСТ (*INDUSTRY*)

Напомена: Код нас је уобучајено да се, уместо два различита појма из енглеског језика: делатност (*industry*) за групу погона и активност (*activity*) за појединачни погон, користи заједнички назив: делатност. Овде се за основну, секундарну и помоћну активност појединачног погона користе називи основна, секундарна и помоћна делатност погона.

Делатност се састоји од групе погона (локалних јединица чисте делатности) ангажованих у истој или сличној врсти активности, односно од групе погона која има исту основну делатност. Активност се обавља када се комбинују извори (као што су опрема, рад, прерађивачке технике, информационе мреже или производи) који доводе до стварања специфичне робе или услуга. Једну врсту активности карактеришу инпути (улагања) производа (робе и услуга), производни процес и аутпути производа.

Разликују се основна (главна), секундарна и помоћна делатност погона. Основна делатност погона се утврђује на основу претежног формирања бруто додате вредности.

За груписање погона у делатности користи се Класификација делатности.

ДИРЕКТНЕ СТРАНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ (*DIRECT FOREIGN INVESTMENT*)

Директне стране инвестиције корпорација и квазикорпорација које нису резиденти (односно које су резиденти других земаља) састоје се од финансијских средстава, а не од капитала у физичком облику. Финансијска средства и обавезе које чине директне стране инвестиције у националним рачунима се приказују, у складу са природом финансијских средстава, у категоријама: акције и остали улози, кредити и остали рачуни потраживања и обавеза.

ДОДАТА ВРЕДНОСТ (*VALUE ADDED*)

Додата вредност је билансна ставка (салдо) рачуна производње. То је једна од најзначајнијих билансних ставки у националним рачунима. Одговарајући агрегат на нивоу укупне економије назива се домаћи производ.

Додата вредност је вредност коју стварају јединице ангазоване у производним делатностима. Додата вредност је економски значајна и за институционалне секторе и за делатности.

Као и остале билансне ставке, додата вредност се може обрачунати са и без потрошње основних средстава (амортизације) и тако приказати у брuto или нето изразу.

Додата вредност у базним ценама не садржи порезе мање субвенције на производе.

ДОХОДАК (*INCOME*)

Доходак је максималан износ који домаћинство, или друга јединица, може потрошити без смањења своје вредности капитала (нето вредности), под условом да се његова реална вредност са почетка периода не мења трансферима капитала, осталим променама обима имовине и реалним добицима или губицима од поседовања (власништва).

ДОХОДАК ОД ВЛАСНИШТВА (*PROPERTY INCOME*)

Доходак од власништва је доходак који прима власник финансијских средстава или материјалног непроизведеног средства у замену за обезбеђивање фондова или за стављање на располагање материјалног непроизведеног средства другој институционалној јединици.

Доходак од власништва је група транзакција расподеле коју чине различите врсте доходака од власништва:

- камате,
- распоређени доходак корпорација (дивиденде и учешћа у дохотку квазикорпорација),
- реинвестиране зараде од директних страних инвестиција,
- доходак од власништва приписан власницима полиса осигурања и
- ренте (на земљиште и подземна средства).

ДРАГОЦЕНОСТИ (VALUABLES)

Драгоцености су нефинансијска произведена средства која се најчешће не употребљавају за производњу или потрошњу, за која се очекује да им реална вредност расте (или се бар не смањује) током времена, која у нормалним околностима физички не пропадају током времена и која се стичу и држе првенствено као ризница вредности.

Драгоцености обухватају следеће врсте робе:

- драго камење (на пример дијаманте) и племените метале (на пример: немонетарно злато, платину, сребро),
- антиквитете и остале уметничке предмете (на пример: слике, скулптуре итд.) и
- остале драгоцености као што су накит без драгог камења и племенитих метала и предмети који се прикупљају у колекцијама.

Производња драгоцености се вреднује по базним ценама. Сва остала стицања драгоцености се вреднују по набавним ценама, укључујући провизије посредника. Отуђивања драгоцености се вреднују по ценама које добијају продавци, после одузимања провизије плаћене посредницима.

ДРЖАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ (GOVERNMENT UNITS)

Државне јединице су посебна врста правних лица основаних у политичким процесима које имају правну, судску и извршну власт над осталим институционалним јединицама на одређеној територији.

Фондови (обавезне) социјалне заштите су организовани посебно од осталих активности државних јединица и располажу својом имовином и обавезама одвојено од њих. Они су посебне институционалне јединице јер су самостални, имају сопствену имовину и обавезе и ангажују се у финансијским трансакцијама за сопствени рачун. Фондови социјалне заштите сматрају се државним јединицама пошто су одређене групе становника (по закону или другим прописима) обавезне да им уплаћују доприносе и пошто је држава одговорна за њихово функционисање.

Државне јединице (укључујући фондове социјалне заштите) су институционалне јединице које улазе у састав сектора државе.

ЕВРОПСКИ СИСТЕМ РАЧУНА (EUROPEAN SYSTEM OF ACCOUNTS – ESA)

Европски систем рачуна (Европски систем националних и регионалних рачуна) је европска верзија Система националних рачуна. Европски систем рачуна је потпуно конзистентан са Системом националних рачуна у погледу дефиниција, правила састављања рачуна и класификација. Разлика се огледа једино у начину презентације и у прецизности описа примењених концепција. Тако су у Европском систему рачуна поједине дефиниције приказане на начин који је више у складу са њиховом употребом у Европској унији.

Европски систем рачуна је статистички инструмент високог квалитета који институцијама, владама и економским и друштвеним субјектима Европске уније пружа хармонизовану и поуздану статистику, на којој могу засновати своје одлуке. Публикацију Европски систем рачуна 1995 (ESA 95) је објавио Евростат, а усвојио Савет Европске уније.

Европски систем рачуна састоји се из два главна скупа табела:

- рачуна сектора и
- инпут-аутпута и рачуна по делатностима.

Главни елементи система су:

- статистичке јединице и њихово груписање,
- токови и стања,
- систем рачуна и агрегати и
- инпут-аутпут.

Поред годишњих рачуна, Европски систем рачуна се примењује и на кварталне рачуне и регионалне рачуне. Европски систем рачуна се користи за анализу и оцену: структуре укупне економије, специфичних делова или аспеката укупне економије, развоја укупне економије у времену и укупне економије у односу на друге укупне економије.

Значајне карактеристике концепција Европског система рачуна су:

- међународна упоредивост,
 - усклађеност са концепцијама у осталим друштвеним и економским статистикама,
 - конзистентност,
 - практичност (операционалност),
 - различитост од већине административних концепција,
 - добра заснованост и сталност у дугом периоду,
 - фокусираност на описивање економских процеса у монетарним и лако разумљивим изразима и
 - прилагодљивост и вишенаменски приступ.
-

Европски систем рачуна чини једну целину са Систем националних рачуна, па се национални рачуни често обележавају заједничком енглеском скраћеницом SNA 93/ESA 95.

ЕКОНОМСКА ТЕРИТОРИЈА (*ECONOMIC TERRITORY*)

Економска територија земље, појам који се користи за дефинисање резидентних јединица, обухвата:

- географску територију којом управља влада у оквиру које се особе, робе и капитал слободно крећу,
- слободне зоне, укључујући складишта и фабрике, под контролом царине,
- национални ваздушни простор, територијалне воде и копнене гребене који леже у међународним водама, над којима земља ужива ексклузивна права,
- територијалне енклаве, тј. географске територије које се налазе у иностранству, које користе државни органи и агенције земље, у складу са међународним уговорима или договорима између држава (амбасаде, конзулати, војне базе, научне базе итд.) и
- лежишта нафте, природног гаса итд. у међународним водама ван копнених гребена земље, на којима раде резидентне јединице земље у складу са међународним правом.

Економска територија земље не обухвата екстратериторијалне енклаве, односно делове своје географске територије које користе државни органи и агенције других земаља, Европске уније или међународних организација по међународним уговорима или договорима између земаља.

ЕКОНОМСКИ АКТИВНО СТАНОВНИШТВО (*ECONOMICALLY ACTIVE POPULATION*)

Економски активно становништво обухвата све особе оба пола, изнад одређеног доба старости, које чине понуду радне снаге за производне активности (које улазе у границу производње националних рачуна) у току одређеног временског периода. Оно обухвата све особе које испуњавају захтеве за укључивање у запослене, samozaposлене или незапослене. Запослени се дефинишу као све особе које, у међусобном договору, раде за другу резидентну институционалну јединицу и добијају награду, односно плаћени су за свој рад кроз компензације запосленима.

Samozaposлене особе се дефинишу као особе које су самостални или заједнички власници неинкорпорираних предузећа у којима раде, осим оних неинкорпорираних предузећа која су класификована као квазикорпорације. Samozaposлене особе се класификују као такве само ако нису већ класификоване као запослени. Компензација samozaposленим особама је мешовити доходак.

Запослени и samozaposлене особе (како су претходно дефинисани) су укључени у концепцију запослености и називају се заједничким именом „запослене особе“.

Незапослени обухватају све особе изнад одређеног доба старости које су током посматраног периода:

- били без посла,
- били на располагању за посао и
- тражили посао.

ЗАКЉУЧНИ БИЛАНС СТАЊА (CLOSING BALANCE SHEET)

Закључни биланс стања приказује вредност активе (имовине) и пасиве (обавеза) институционалних јединица на крају обрачунског периода. Њихове вредности се приказују у ценама на крају обрачунског периода. Вредност капитала (нето вредност) на крају обрачунског периода је билансна ставка (салдо) овог рачуна за институционалне секторе и добија се као разлика имовине и обавеза.

Вредности aktive и пасиве у закључном билансу стања су једнаке збиру њихове вредности у почетном билансу стања и њихове вредности приказане у рачуну промена биланса стања.

ЗАЛИХЕ (*INVENTORIES*)

Залихе се састоје од аутпута који је задржан у јединици која га је произвела и који ће бити даље обрађиван, продат, испоручен другој јединици или употребљен на други начин и производа (робе) набављених од других јединица који се намеравају употребити за међуфазну потрошњу или за даљу продају без додатне прераде.

Залихе се састоје од следећих категорија:

- материјала и сировина (који ће бити употребљени као међуфазна улагања у процес производње),
- производње у току (аутпута чија производња још није завршена),
- готових производа (које произвођач не намерава да дорађује) и
- робе за даљу продају (која је набављена да би се даље продала у истом стању).

ЗАПОСЛЕННОСТ ИСКАЗАНА ЕКВИВАЛЕНТОМ ПУНОГ РАДНОГ ВРЕМЕНА (*FULL-TIME EQUIVALENT EMPLOYMENT*)

Запосленост исказана еквивалентом пуног радног времена је једна од мера инпута радне снаге која се користи у националним рачунима.

Запосленост исказана еквивалентом пуног радног времена, која је једнака броју послова исказаних еквивалентом пуног радног времена, се дефинише као укупни часови рада подељени са просечним бројем часова рада у пословима пуног радног времена унутар економске територије.

ЗАРАДЕ И ПЛАТЕ (WAGES AND SALARIES)

Напомена: У енглеском језику је уобичајена употреба два различита појма: зараде (wages) за рад по учинку или на надницу који се обично исплаћује недељно и плате (salaries) за професионалне или канцеларијске послове које се обично исплаћују месечно. Код нас се користи појам бруто зараде, који својим значењем обухвата оба горе наведена појма.

Зараде и плате (код нас бруто зараде) се састоје од:

- зараде и плате у новцу које се редовно исплаћују недељно, месечно или у другим временским интервалима, укључујући плаћања за рад по учинку, прековремени рад, награде и слична плаћања, као и поклоне и напојнице које добија запослени. Такође су укључени и износи плаћени запосленима који су одсутни са посла у краћем периоду (на пример годишњи одмор). Зараде и плате у новцу укључују вредност социјалних доприноса, пореза на доходак итд. на терет запосленог чак и ако их стварно задржава послодавац и у име запосленог директно плаћа фондовима социјалног осигурања, пореским органима итд. и
- зараде и плате у натури, које се састоје од награде у облику робе и услуга, или осталих накнада, које послодавац обезбеђује бесплатно или по смањеним ценама, а које запослени може употребити по својој вољи и самостално за задовољење својих потреба и жеља или потреба и жеља осталих чланова свог домаћинства. Ова роба и услуге, или остале накнаде, нису неопходне за производни процес послодавца. Оне за запослене представљају додатни доходак и да би сами купили ову робу и услуге, морали би да плате њихову тржишну цену.

Зараде и плате су, поред социјалних доприноса (на терет) послодавца, део компензација запосленима, односно укупне награде коју послодавац плаћа запосленом у замену за његов рад у току обрачунског периода.

ИЗВОРИ (*RESOURCES*)

Појам „извори“ се користи за означавање десне стране текућих рачуна.

Извори се односе на транзакције у текућим рачунима које увећавају економску вредност јединице или сектора (на пример, зараде и плате су извори за домаћинства која их примају).

ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ (*FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES*)

Издаци за финалну потрошњу су једна од две концепције финалне потрошње (пored стварне финалне потрошње) које се користе у националним рачунима.

Издаци за финалну потрошњу се састоје од издатака институционалних јединица на стицање потрошне робе и услуга. То могу бити директни издаци домаћинства на производе које сами употребљавају или издаци које финансира држава или непрофитне институције које пружају услуге домаћинствима у корист домаћинства који су потрошачи. Издаци за финалну потрошњу могу бити на домаћој територији или у иностранству (на пример летовање туристе резидента у иностранству).

ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ ДОМАЋИНСТАВА (*FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES OF HOUSEHOLDS*)

Издаци за финалну потрошњу домаћинстава су издаци (укључујући и импутиране издатке) резидентних домаћинстава на индивидуалну потрошну робу и услуге (на пример: издаци за исхрану, одећу и обућу, становање итд.). Овим издацима се не обухватају издаци сектора домаћинстава за куповину основних средстава (на пример: станова или драгоцености).

ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ ДРЖАВЕ (*FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES OF GENERAL GOVERNMENT*)

Издаци за финалну потрошњу државе су издаци (укључујући и импутиране издатке) сектора државе на индивидуалну потрошну робу и услуге и колективне потрошне услуге. Они су подељени у две групе:

- вредност робе и услуга које производи држава и које, по конвенцији, држава и троши – колективна потрошња (на пример: услуге судова, одбране, безбедности, заштите животне средине итд.) и
- издаци које држава врши за набавку потрошне робе и услуга које производе тржишни произвођачи и којима држава, без икакве трансформације, снабдева домаћинства кроз социјалне трансфере у натури – индивидуална потрошња (на пример лекови на лекарски рецепт по основу обавезног здравственог осигурања пацијента).

ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ НЕПРОФИТНИХ ИНСТИТУЦИЈА КОЈЕ ПРУЖАЈУ УСЛУГЕ ДОМАЋИНСТВИМА (*FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES OF NON-PROFIT INSTITUTIONS SERVING HOUSEHOLDS*)

Издаци за финалну потрошњу непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима су издаци (укључујући и импутиране издатке) сектора непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима на индивидуалну потрошну робу и услуге. Они укључују две посебне категорије:

- вредност потрошне робе и услуга које производе непрофитне институције које пружају услуге домаћинствима и
- издаци које непрофитне институције које пружају услуге домаћинствима врше за набавку потрошне робе и услуга које производе тржишни произвођачи и којима се, без икакве трансформације, снабдевају домаћинства кроз социјалне трансфере у натури.

ИМПУТАЦИЈЕ (*IMPUTATIONS*)

Импутације трансакција и процене вредности трансакција у националним рачунима омогућавају приказивање производних активности чија производња није приказана у монетарним трансакцијама са другим јединицама. Такве процене и импутације не значе увођење хипотетичних (непостојећих) токова робе и услуга у националне рачуне, већ управо супротно, њихова сврха је да се у рачуне укључе значајни токови робе и услуга, који се стварно дешавају у економији, а који би (без ових импутација и процена) били изостављени.

Када се произведена роба и услуге продају у монетарним трансакцијама, њихова вредност се аутоматски укључују у рачуне. Међутим, постоје случајеви када се роба и услуге не продају, већ се испоручују другим јединицама у размени за другу робу (бартер трансакције) или као трансфер у натури. Такве трансакције нису импутиране (на пример индиректно мерене услуге финансијског посредовања), али се њихове вредности морају проценити и укључити у рачуне.

Када се произведена роба и услуге задрже са сопствену употребу (на пример стамбене услуге станара у сопственим становима), не дешавају се никакве трансакције са другим јединицама. У таквим случајевима, у циљу приказивања робе и услуга у рачунима, интерне трансакције се морају импутирати, а њихове вредности проценити. Ипак, као и у случају немонетарних трансакција између јединица, сама роба и услуге нису импутиране.

ИНДЕКСИ ОБИМА (*VOLUME INDICES*)

Индекс обима приказује пондерисани просек пропорционалне промене обима (количина и квалитета) специфичног скупа робе и услуга између два временска периода (за потребе националних рачуна најчешће између две године или два квартала). Референтни период (који се означава да је једнак 100) је период у односу на који се врши поређење. Базни период је период на који се односе пондери, односно структура према којој су израчунати агрегатни индекси, и он не мора да се подудара са референтним периодом.

На пример, ако индекс обима у 2006. години у односу на 2005. годину износи 105, (порастан од 5%), референтна година је 2005. (у односу на коју се врши поређење). Базна година је она на коју се односи структура пондера за израчунавање индекса (у случају обрачуна са сталном базном годином то је нека ранија година, на пример 2002, а у случају обрачуна ланчаних индекса то је 2005. година).

Поред поређења у времену, индексима обима се могу вршити и просторна поређења (међународна поређења) коришћењем паритета куповне моћи у циљу поређења нивоа производње, продуктивности или животног стандарда између земаља.

ИНДЕКСИ ЦЕНА (*PRICE INDICES*)

Индекс цена приказује просечну пропорционалну промену цена специфичног скупа робе и услуга између два временска периода (за потребе националних рачуна најчешће између две године или два квартала). Референтни период (који се означава да је једнак 100) је период у односу на који се врши поређење. Базни период је период на који се односе пондери, односно структура потрошње према којој су израчунати агрегатни индекси, и он не мора да се подудара са референтним периодом.

На пример, ако индекс цена у 2006. години у односу на 2005. годину износи 105, (пораст од 5%), референтна година је 2005. (у односу на коју се врши поређење), а базна година је она на коју се односи структура пондера за израчунавање индекса (то је обично нека ранија година, на пример 2003.).

Поред поређења у времену, индексима цена се могу вршити и просторна поређења (међународна поређења), у циљу мерења паритета куповне моћи између националних валута.

ИНДИВИДУАЛНА ПОТРОШЊА (*INDIVIDUAL CONSUMPTION*)

Индивидуална потрошња је део финалне потрошње који се састоји од робе и услуга индивидуалне потрошње које домаћинства стичу (било куповином или трансферима од државе или непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима) и употребљавају да задовоље потребе и жеље чланова домаћинства. Роба и услуге индивидуалне потрошње имају следеће карактеристике:

- могуће је утврдити и приказати саму трансакцију стицања робе или услуге од стране домаћинства или његовог члана, као и моменат у коме се то десило,
- домаћинство се мора сложити са набавком робе или услуге и предузети све неопходне мере да то оствари (на пример: да похађа школу или да посети клинику) и
- роба или услуга мора бити таква да њено стицање од стране једног домаћинства или особе (могуће и мале ограничене групе особа) спречава њено стицање од стране других домаћинстава или особа.

Сви издаци за финалну потрошњу домаћинстава су индивидуални. Издаци за финалну потрошњу државе се деле на индивидуалне и колективне. По конвенцији, сви издаци за финалну потрошњу непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима се сматрају индивидуалним.

ИНДИРЕКТНО МЕРЕНЕ УСЛУГЕ ФИНАНСИЈСКОГ ПОСРЕДОВАЊА (*FINANCIAL INTERMEDIATION SERVICES INDIRECTLY MEASURED – FISIM*)

Инди­ректно ме­ре­не ус­лу­ге фи­нан­сиј­ског по­сре­до­ва­ња су ин­ди­ректна ме­ра вред­но­сти ус­лу­га фи­нан­сиј­ског по­сре­до­ва­ња ко­је пружа­ју фи­нан­сиј­ске ин­сти­ту­ци­је, али их не на­пла­ћу­ју ек­сп­ли­цит­но.

Укупна вредност инди­ректно ме­ре­них ус­лу­га фи­нан­сиј­ског по­сре­до­ва­ња је јед­на­ка укуп­ном до­хо­тку од влас­ништва ко­ји при­ма­ју фи­нан­сиј­ски по­сре­д­ни­ци ума­ње­ном за њихо­ве укуп­не пла­ћене ка­ма­те.

Ало­ци­ра­ње укуп­ног ау­т­пу­та ових ус­лу­га на ин­сти­ту­ци­оналне сек­то­ре ко­ји их упо­треб­ља­ва­ју је при­лич­но те­шко и сло­же­но. Ка­да ин­ди­ректно ме­ре­не ус­лу­ге фи­нан­сиј­ског по­сре­до­ва­ња ни­су ало­ци­ра­не на сек­то­ре ко­рис­ни­ке, укуп­на вред­ност ау­т­пу­та ин­ди­ректно ме­ре­них ус­лу­га фи­нан­сиј­ског по­сре­до­ва­ња се тре­ти­ра као ме­ђу­фазна по­трош­ња но­ми­нал­ног сек­то­ра са нул­тим ау­т­пу­том и не­га­тив­ном до­да­том вред­но­шћу исте ве­ли­чи­не. На тај на­чин укуп­ан збир до­да­тих вред­но­сти свих сек­то­ра (или свих де­лат­но­сти) на укуп­ном ни­воу се сма­њу­је за тај из­нос. Но­ви­јим из­ме­на­ма на­ци­онал­них ра­чу­на пре­по­ру­чу­је се ало­ци­ра­ње ин­ди­ректно ме­ре­них ус­лу­га фи­нан­сиј­ског по­сре­до­ва­ња на сек­то­ре ко­рис­ни­ке. Ти­ме се један део пла­ћа­ња ка­ма­та рек­ла­си­фи­ку­је као пла­ћа­ње ус­лу­га, што има ути­цај на вред­ност ау­т­пу­та и ме­ђу­фазне по­трош­ње тих сек­то­ра.

ИНПУТ-АУТПУТ (*INPUT-OUTPUT FRAMEWORK*)

Инпут-аутпут је средство (начин) приказивања детаљне анализе процеса производње, употребе робе и услуга и формирања дохотка. Он пружа преглед набавки и употреба, односно улагања и резултата у међусобним односима делатности у процесу производње.

Инпут-аутпут се састоји од:

- табела набавке и употребе,
- табела које повезују табеле набавке и употребе са рачунима сектора и
- симетричних инпут-аутпут табела.

Табеле набавке и употребе су у облику несиметричних матрица које приказују како набавке различитих врста робе и услуга (приказаних у редовима) потичу из домаћих делатности и увоза (приказаних у колонама) и како се ове набавке алоцирају на различите међуфазне и финалне употребе, укључујући извоз. Табеле набавке и употребе такође пружају основне информације за добијање детаљних инпут-аутпут табела.

У симетричним инпут-аутпут табелама и у редовима и у колонама се користи иста класификација (односно исте групе производа).

ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ ЈЕДИНИЦЕ (*INSTITUTIONAL UNITS*)

Институционалне јединице су један од две главне врсте статистичких јединица које се користе у националним рачунима.

Институционална јединица је економски ентитет који је способан да, по сопственом праву, поседује робу и имовину, да се излаже обавезама и да се ангажује у економским активностима и трансакцијама са другим јединицама. Она је основни економски центар доношења одлука. Да би имала аутономију у одлучивању у погледу својих главних функција, институционална јединица мора:

- да је власник робе или имовине, да би могла да их размењује са другим институционалним јединицама,
- да је способна да доноси економске одлуке и да се ангажује у економским активностима за које је директно одговорна пред законом,
- да је способна да се излаже обавезама за сопствени рачун и да закључује уговоре и
- да поседује комплетан скуп рачуна, укључујући биланс стања, или да је могуће да га састави уколико би се то захтевало.

Постоје две главне врсте институционалних јединица:

- особе и групе особа у форми домаћинстава (физичка лица) и
- правна (или друштвена) лица, чије постојање је регулисано законом или друштвеним правилима, независна од особа, или других ентитета, који их могу поседовати или контролисати. Правна лица су: корпорације (укључујући квази-корпорације), државне јединице (укључујући фондове социјалне заштите) и непрофитне институције.

Дакле, институционалне јединице су:

- јединице које имају комплетан скуп рачуна (годишњи финансијски извештај – завршни рачун) и аутономију у одлучивању (приватне и јавне корпорације, задруге и ортачка друштва, јавна предузећа, непрофитне институције, државни органи и агенције),
- јединице које имају комплетан скуп рачуна (годишњи финансијски извештај – завршни рачун) и за које се претпоставља да имају аутономију у одлучивању (квази-корпорације) и
- јединице које немају обавезу да састављају комплетан скуп рачуна, али за које се, по конвенцији, претпоставља да имају аутономију у одлучивању (домаћинства и фиктивне резидентне јединице).

Институционалне јединице ангазоване у производњи (у улози произвођача) у националним рачунима се дефинишу као предузећа (у најширем смислу).

Институционалне јединице се на основу својих главних функција, понашања и циљева групишу у институционалне секторе.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ СЕКТОРИ (*INSTITUTIONAL SECTORS*)

Институционални сектори су групе институционалних јединица које имају сличну врсту економских циљева, функција и понашање. Претежна делатност није основни критеријум за разврставање јединица у секторе (осим финансијског сектора). Свака институционална јединица припада само једном сектору (или подсектору).

Сектори се групишу према Класификацији институционалних сектора. У националним рачунима, институционалне јединице, које су резиденти у економији, су груписане у пет узајамно искључивих сектора:

- нефинансијски сектор (нефинансијске корпорације),
- финансијски сектор (финансијске корпорације),
- сектор државе (држава),
- сектор домаћинства и
- сектор непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима.

Ових пет сектора заједно чине укупну економију, а сваки сектор је подељен у подсекторе. Предвиђено је да се цео низ рачуна саставља за сваки сектор (и подсектор ако се жели), као и за укупну економију.

Институционалне јединице које нису резиденти формирају иностранство (сектор иностранства). Национални рачуни не предвиђају састављање рачуна економских активности које се дешавају у иностранству, већ се само приказују трансакције између резидентних и нерезидентних јединица у циљу добијања потпуне слике економског понашања резидентних јединица. Трансакције између резидената и нерезидената су груписане у посебан рачун, рачун иностранства.

ИНТЕГРИСАНИ ЕКОНОМСКИ РАЧУНИ (*INTEGRATED ECONOMIC ACCOUNTS*)

Интегрисани економски рачуни су посебна форма приказивања рачуна која даје сажет преглед рачуна економије, приказујући у истој табели рачуне свих институционалних сектора и иностранства, рачуне трансакција (и осталих токова) и рачуне имовине и обавеза.

У табели интегрисаних економских рачуна на левој страни су приказани употреба, актива и промене активе, а на десној извори, пасива и промене пасиве.

Колоне табеле представљају појединачне институционалне секторе, укупну економију, иностранство и робу и услуге. У редовима табеле приказане су различите категорије трансакција и осталих токова, имовине и обавеза, билансних ставки (салда) и агрегата.

ЈЕДИНИЦА ХОМОГЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ (UNIT OF HOMOGENEOUS PRODUCTION)

Јединица хомогене производње је оптимални облик статистичке јединице погодне за економску анализу процеса производње. Пошто погони (локалне јединице чисте делатности) испуњавају захтеве анализе процеса производње само делимично (јер поред основне, могу имати и секундарне делатности), за инпут-аутпут анализе се препоручује коришћење јединица хомогене производње.

Јединице хомогене производње карактерише јединствена делатност која се утврђује њеним улагањима (инпутима), посебним производним процесом и њеним аутпутотом. Производи који чине инпут и аутпут могу се идентификовати позивањем на класификацију производа. Када једна институционална јединица, поред основне, има и више секундарних делатности, свака од њих формира посебну јединицу хомогене производње.

КВАЛИТЕТ (*QUALITY*)

Многи производи (роба и услуге) за исту специфичну намену постоје у неколико варијанти различитог квалитета (и различитих цена). Разлике у квалитету проистичу из следећих фактора:

- физичких карактеристика,
- испорука на различитим локацијама,
- испорука у различито време (дана или године) и
- разлика у условима продаје, околностима и окружењу.

Ове разлике утичу на то да се вредности јединица производа разликују. Ове разлике у јединичним вредностима које су резултат разлике у квалитету у националним рачунима се сматрају разликама у обиму, а не разликама у ценама.

КВАРТАЛНИ РАЧУНИ (*QUARTERLY ACCOUNTS*)

Квартални рачуни су рачуни за које је обрачунски период квартал (тримесечје). Квартални економски рачуни чине интегрални део укупних националних рачуна и, поред осталог, веома су значајни за анализу текуће године и израду првих процена за претходну годину. Мада квартални рачуни прихватају исте принципе, дефиниције и структуре као годишњи рачуни, период времена на који се односе одређује извесне типичне особине.

Статистички методи који се користе за састављање кварталних рачуна могу се значајно разликовати од оних који се примењују за годишње рачуне. Ови методи се могу поделити на две главне категорије: директне процедуре и индиректне (посредне) процедуре. Директне процедуре се заснивају на расположивости на кварталном нивоу извора података сличних онима који се користе за састављање годишњих рачуна (уз одговарајућа упрошћавања). Индиректне (посредне) процедуре се заснивају на дезагрегацији података годишњих рачуна у складу са математичким и статистичким методима користећи одговарајуће индикаторе који омогућавају екстраполацију за текућу годину.

Серије кварталних рачуна врло често показују врло значајне краткорочне варијације, које су последица временских прилика, навика (на пример великих распродаја и куповина пред божићне и новогодишње празнике), правне регулативе итд, и које се обично дефинишу као сезонски утицаји. То је нарочито изражено у земљама са великим учешћем производње и потрошње сезонских пољопривредних производа и сезонским варијацијама у производњи и потрошњи енергената. Због тога је често потребно саставити и оригиналне и сезонски прилагођене рачуне.

Квартални рачуни морају бити конзистентни са годишњим рачунима. То значи да је збир кварталних података (о токовима) једнака годишњим подацима. Проблем настаје у текућој години, пошто су квартални подаци обично расположиви пре годишњих. Ово се може решити договором да се прве процене годишњих података добијају агрегирањем кварталних. Када постану расположиви нови годишњи подаци, мора се извршити одговарајућа промена кварталних података.

КЛАСИФИКАЦИЈЕ (CLASSIFICATIONS)

Класификације су инструменти за груписање основних јединица неког скупа, који омогућавају прикупљање и интерпретирање статистичких података не само на укупном нивоу, већ и на различитим нивоима груписања. Класификација је листа хијерархијски организованих група у које се на основу дефинисаних критеријума разврставају основне јединице скупа. Национални рачуни се односе на различите аспекте економских појава (институционалне јединице и институционалне секторе, трансакције и остали токови, средства и обавезе, погони, делатности и производи итд.) и класификације које се односе на ове аспекте конституишу основу система и омогућавају различите анализе.

Најзначајније класификације које се користе у националним рачунима су:

- Класификација институционалних сектора,
- Класификација трансакција и осталих токова,
- Класификација билансних ставки (салда),
- Класификација средстава,
- Класификација делатности и
 - Класификација производа.

За анализу намена и друштвено-економских циљева, одређене трансакције произвођача и три институционална сектора (домаћинства, државе и непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима) користе се такозване функционалне класификације:

- Класификација индивидуалне потрошње по намени,
- Класификација функција државе,
- Класификација намена непрофитних институција који пружају услуге домаћинствима и
- Класификација трошкова произвођача по намени.

КОЛЕКТИВНА ПОТРОШЊА (COLLECTIVE CONSUMPTION)

Колективна потрошња је део финалне потрошње који се састоји од услуга колективне потрошње које држава пружа истовремено свим члановима заједнице или свим члановима одређеног дела заједнице (на пример свим домаћинствима у одређеном региону). Колективне услуге имају следеће карактеристике:

- њихова употреба (коришћење) је обично пасивна и не захтева експлицитан договор или активно учешће индивидуа корисника и
- пружање колективне услуге једној индивидуи не смањује износ који је расположив другима у истој заједници или делу заједнице (нема ривалитета између корисника).

Колективна потрошња се састоји од издатака финалне потрошње државе на:

- опште управљање и регулисање друштва,
- обезбеђивање безбедности и одбране,
- одржавање правног система, реда и мира,
- одржавање јавног здравља,
- заштиту животне средине,
- истраживање и развој и
- инфраструктурни и економски развој.

КОЛИЧИНА (QUANTITY)

Да би се могла мерити количина робе или услуге неопходно је утврдити одговарајућу јединицу мере (за количину) за сваку појединачну врсту робе и услуге. Јединица мере може бити или континуирана или дискретна варијабла:

- количине робе и услуга са дискретном јединицом мере (на пример: аутомобили или вађења зуба) се једноставно добијају бројањем тих јединица (број јединица означава количину);
- за робу и услуге чије се јединице мере мењају континуирано (на пример: шећер, електрична енергија или превоз) зависно од карактеристика као што су тежина, снага, време или растојање неопходно је конвенцијом изабрати физичку јединицу у којој ће се изражавати количина (на пример: килограм или тона).

Количине су адитивне само за појединачне, хомогене производе. Количине различитих производа нису упоредиве ни адитивне, чак ни када се мере истом физичком јединицом. На пример, сабирање 10 тона угља и 20 тона шећера нема економско значење, мада може бити значајна информација за друге намене, као што је утовар на брод. Нешто мање очигледно је да сабирање 10 аутомобила једне врсте и 20 аутомобила друге врсте такође нема економско значење (јер се ради о различитим квалитетима).

Индекс количина се добија из информација о количинама као што су број или укупна тежина робе и број услуга. Овај индекс нема економско значење ако укључује сабирање количина које нису упоредиве, мада се често користи као апроксимација индекса обима.

КОМПЕНЗАЦИЈЕ ЗАПОСЛЕНИМА (*COMPENSATION OF EMPLOYEES*)

Компензације запосленима се дефинишу се као укупна награда, у новци и у натури, коју послодавац плаћа запосленом у замену за његов рад у току обрачунског периода.

Компензације запосленима су група трансакција расподеле и деле се на:

- зараде и плате (у новцу и у натури) и
- социјалне доприносе (на терет) послодаваца (стварне и импутиране).

КОНСОЛИДОВАЊЕ (*CONSOLIDATION*)

Консолидовање је елиминисање трансакција (са обе стране рачуна) које се јављају између јединица које припадају истој групи (на пример сектору државе) и елиминисање стања реципрочних финансијских средстава и обавеза. Консолидовање се често примењује у монетарним институцијама и државним финансијама.

По правилу, уноси у националне рачуне се не консолидују. То значи да се, на пример, у рачунима сектора токови и стања између јединица које припадају том сектору не консолидују. Принцип неконсолидовања је у складу са принципом агрегирања при састављању националних рачуна.

КОРИШЋЕНА РОБА (*EXISTING GOODS*)

Коришћена (половна, постојећа) роба је роба (осим залиха) која је већ имала корисника, било у текућем или претходном периоду. Она укључује:

- постојеће зграде и остала основна средства (која произвођачка јединица продаје другој јединици да би била поново употребљена или срушена и уништена),
- драгоцености (које једна јединица продаје другој),
- постојећа трајна потрошна добра (која домаћинства или војска продаје другој јединици да би била поново употребљена или уништена) и
- постојећа нетрајна добра (која продаје било која јединица да би била поново употребљена или претворена у сировине за производњу нове робе).

Трансфери коришћене робе се приказују као негативни издаци (стицања) продавца и позитивни издаци (стицања) купца.

КОРПОРАЦИЈЕ (CORPORATIONS)

Корпорације (укључујући квазикорпорације) су једна од три основне врсте (пored државних јединица и непрофитних институција) правних лица као институционалних јединица у националним рачунима.

Корпорација је правно лице, створено у циљу производње робе и услуга за тржиште, која може бити извор профита или другог финансијског добитка за њене власнике. Корпорација је у колективном власништву акционара (деоничара) који имају право да поставе директоре одговорне за управљање корпорацијом. У крајњем случају корпорација може имати само једног власника.

Корпорације су институционалне јединице које имају комплетан скуп рачуна (годишњи финансијски извештај – завршни рачун) и аутономију у одлучивању. Оне могу бити приватне или јавне корпорације различите правне форме (укључујући задруге, ортачка друштва и јавна предузећа).

Квазикорпорација је неинкорпорирано предузеће које функционише као корпорација, које има комплетан скуп рачуна (годишњи финансијски извештај - завршни рачун) и за које се претпоставља да има аутономију у одлучивању. Неинкорпорирано предузеће је тело без посебног правног статуса, део институционалне јединице, домаћинства или државне јединице, у погледу њених капацитета као тржишног произвођача робе и услуга. Мада се у правном смислу разликују од корпорација, квазикорпорације се у националним рачунима третирају на исти начин као и корпорације.

Корпорације (укључујући квазикорпорације), зависно од тога да ли су нефинансијске или финансијске, улазе и састав нефинансијског сектора или финансијског сектора.

КРИТЕРИЈУМ 50 ПРОЦЕНТА

(FIFTY PER CENT CRITERION [50% CRITERION])

Критеријум 50 процената се примењује да би се утврдила врста произвођача (тржишни или нетржишни) и институционални сектор коме припадају приватне непрофитне институције. Тржишне непрофитне институције су оне којима је више од 50% производних трошкова покривено приходима од продаје на тржишту (критеријум 50%). Ове непрофитне институције, зависно од тога да ли су нефинансијске или финансијске, улазе и састав нефинансијског или финансијског институционалног сектора. Овај критеријум се утврђује на основу података за неколико претходних година. Мање промене у обиму продаја из године у годину нису довољне за прекласификацију ових институционалних јединица.

МАТЕРИЈАЛНА СРЕДСТВА (*TANGIBLE ASSETS*)

Материјална средства се састоје од:

- материјалних основних средстава и
- материјалних непроизведених средстава.

Материјална основна средства су нефинансијска произведена основна средства која се састоје од станова, осталих зграда и грађевина, машина и опреме и култивисаних средстава.

Материјална непроизведена средства су природна средства: земљиште, подземна средства (лежишта угља, нафте, природног гаса, метала и неметала), некултивисани биолошки ресурси и ресурси воде, над којима се може установити власништво које се може трансферисати.

МАТРИЦА ДРУШТВЕНИХ РАЧУНА (SOCIAL ACCOUNTING MATRIX – SAM)

Матрична презентација је само другачији начин приказивања оних података који се у рачунама првенствено приказују у форми двостраног Т рачуна. Овакав начин презентације користи се у инпут-аутпут табелама и матрици друштвених рачуна.

Матрица друштвених рачуна је средство (начин) презентације националних рачуна у облику матрице која разрађује везе између табеле набавке и употребе и рачуна институционалних сектора увођењем рачуна радне снаге. За матрицу друштвених рачуна је типично стављање улоге људи у средиште пажње. То се постиже, између осталог, детаљнијом поделом сектора домаћинстава и дезагрегирањем приказа тржишта радне снаге (односно раздвајањем различитих категорија запослених особа). На тај начин матрица друштвених рачуна омогућава интегрисану анализу питања економске и социјалне политике, укључујући незапосленост.

МЕЂУНАРОДНА ПОРЕЂЕЊА (*INTERNATIONAL COMPARISONS*)

За потребе међународних поређења веома често се користе макроекономски агрегати као што су бруто домаћи производ или бруто национални доходак (укупно или по становнику). Оваква поређења користе економисти, новинари и други аналитичари да би оценили карактеристике једне економије у односу на друге упоредиве економије.

Мада је највећа аналитичка вредност националних рачуна у поређењу структура (на пример: учешћа инвестиција или издатака државе у укупном бруто домаћем производу) и њихових промена у времену, у међународним поређењима веома често се користе само поређења обима агрегата (укупно и по становнику). У таквим случајевима подаци о макроекономским агрегатима у националној валути се морају превести у општу валуту помоћу паритета куповне моћи, а не помоћу курса. Добро је познато да девизни курс, било званични или тржишни, не одражава релативне интерне куповне моћи различитих валута. Када се курс користи за превођење вредносних података у општу (заједничку) валуту, цене по којима се вреднују роба и услуге у земљама са високим дохотком теже да буду веће него у земљама са ниским дохотком, преувеличавајући тако разлику у реалним дохоцима између њих. Зато се подаци преведени преко курса не могу тумачити као мере релативног обима робе и услуга на које се односе. Ипак, у недостатку одговарајућих и ажурних података, у пракси се и даље, најчешће у публикацијама међународних финансијских институција, користе подаци преведени у заједничку валуту помоћу девизног курса.

МЕЋУФАЗНА ПОТРОШЊА (*INTERMEDIATE CONSUMPTION*)

Међуфазна потрошња је трансакција производима која се састоји од вредности робе и услуга које се троше као улагања (инпути) у процес производње, осим основних средстава чија се потрошња приказује као потрошња основних средстава (амортизација). Та роба и услуге могу бити или трансформисане или потпуно потрошене у процесу производње.

Међуфазна потрошња обухвата следеће граничне случајеве:

- вредност робе и услуга које се употребљавају као улагања у помоћне делатности,
- вредност робе и услуга које су примљене од других погона исте институционалне јединице,
- трошкове коришћења изнајмљених основних средстава,
- чланарине и доприносе плаћене непрофитним пословним удружењима – коморама,
- ставке које се не третирају као бруто инвестиције (мале алате, обичне редовне поправке основних средстава, војно наоружање, услуге истраживања и развоја, обуку особља и тржишна истраживања),
- плаћања за коришћење нематеријалних непроизведених средстава, као што су патенти и робни знаци (брендови),
- расходе на запослене неопходне за производњу, који су законска обавеза (заштитна опрема),
- накнаде запосленима за службена путовања, одвојен живот итд,
- услуге неживотног осигурања које плаћају погони и
- само за укупну економију, све индиректно мерене услуге финансијског посредовања које пружају сви резидуални произвођачи.

Међуфазна потрошња не обухвата:

- ставке које се третирају као бруто инвестиције (драгоцености, истраживање руда, битна унапређења основних средстава и софтвер),

-
- расходе који се третирају као зараде и плате у натури,
 - употребу колективних услуга које пружа држава,
 - робу и услуге произведену и потрошену у истом обрачунском периоду у истом погону,
 - плаћања за државне лиценце и чланарине које се третирају као порези на производњу.

Производи искоришћени за међуфазну потрошњу се приказују у моменту када улазе у процес производње и вреднују по набавним ценама сличне робе и услуга у том моменту.

МЕРЕ ОБИМА (*VOLUME MEASURES*)

Мере обима су токови и стања вредновани у сталним ценама. Вредновање у сталним ценама значи вредновање токова и стања у обрачунском периоду у ценама претходног периода. Сврха оваквог обрачуна је да се декомпонују промене вредности токова и стања у времену на промене цена и промене обима. Промене токова и стања у сталним ценама су промене обима.

МЕРЕ У РЕАЛНОМ ИЗРАЗУ (*MEASURES IN REAL TERMS*)

Мере у реалном изразу су дефлационирани токови и стања (на пример реални расположиви доходак). Многи токови и стања (на пример доходак) по својој природи немају димензије цена и количина, та се не могу исказати мерама обима. Међутим, куповне моћи ових обележја се могу добити дефлационирањем текућих вредности одговарајућим индексима цена, тј. индексом цена финалне националне употребе (искључујући промене залиха). Промене дефлационираних токова и стања су промене у реалном изразу.

МЕТОД НЕПРЕКИДНЕ ЕВАЛУАЦИЈЕ (*PERPETUAL INVENTORY METHOD – PIM*)

Метод непрекидне евалуације је метод израде процена основних средстава и потрошње основних средстава (амортизације) из временских серија брuto инвестиција у основна средства. Овај метод омогућава да се изврши процена стања постојећих основних средстава у поседу произвођача која је заснована на процењивању колико је од инсталираних основних средстава (као резултат брuto инвестиција у основна средства извршених у претходним година) преостало у текућем периоду. Метод непрекидне евалуације се такође често користи у вредновању промена залиха.

МЕШОВИТИ ДОХОДАК (*MIXED INCOME*)

Мешовити доходак је билансна ставка (салдо) рачуна формирања дохотка за неинкорпорирана предузећа у сектору домаћинства. Агрегат на нивоу укупне економије је идентичан мешовитом дохотку сектора домаћинства.

Мешовити доходак је вишак или мањак који настаје из процеса производње неинкорпорираног предузећа сектора домаћинства. Он имплицитно садржи елементе који одговарају награди за извршен рад власника неинкорпорираног предузећа (или чланова његовог домаћинства) који се не могу разликовати нити посебно идентификовати од његовог профита као предузетника. Мешовити доходак не обухвата пословни вишак од коришћења стамбених услуга станара у сопственим становима.

НАБАВНА ЦЕНА (*PURCHASER'S PRICE*)

Набавна цена је цена коју купац стварно плаћа за производе (робу и услуге). Она укључује порезе мање субвенције на производе (али искључује одбитне порезе на производе као што је одбитни порез на додату вредност) и транспортне трошкове које купац плаћа посебно за испоруку у тражено време и место. Она узима у обзир умањења (у односу на стандардну цену) на количину и куповину ван сезоне, али искључује додатне наплате камате или друге услуге по кредитним условима и додатне наплате које су резултат кашњења у плаћању у односу на рокове уговорене при куповини.

Све трансакције употребе робе и услуга (на пример: финална потрошња, међуфазна потрошња, инвестиције) се вреднују по набавним ценама (ценама које плаћа купац), које су стварни трошак за корисника.

НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК (*NATIONAL INCOME*)

Национални доходак у тржишним ценама је укупна вредност примарних доходака примљених унутар економије умањена за укупни примарни доходак плаћен од стране резидентних јединица.

Национални доходак је агрегат који представља билансну ставку (салдо) рачуна алокације примарног дохотка укупне економије. Национални доходак се може приказати у брuto и нето изразу, али је као концепција дохотка значајнији кад се прикаже у нето изразу, односно после одузимања потрошње основних средстава (амортизације).

НАЦИОНАЛНО БОГАТСТВО (*NATIONAL WEALTH*)

Национално богатство је, за укупну економију, збир вредности капитала (нето вредности) институционалних сектора. Оно приказује нефинансијска средства укупне економије увећану за нето потраживања из иностранства (односно умањену за биланс финансијске имовине и обавеза сектора иностранства). Национално богатство је други назив за агрегат, који се у националним рачунима назива вредност капитала (нето вредност) укупне економије и представља билансну ставку (салдо) биланса стања за укупну економију.

НЕИНКОРПОРИРАНО ПРЕДУЗЕЋЕ (UNINCORPORATED ENTERPRISE)

Неинкорпорирана предузећа су једна од три врсте предузећа у националним рачунима, поред инкорпорираних предузећа (корпорација, укључујући квазикорпорације) и непрофитних институција. Неинкорпорирано предузеће се односи на институционалну јединицу (домаћинство или државну јединицу) само у погледу њених капацитета као произвођача робе и услуга. То обухвата само оне активности јединице које су усмерене ка производњи робе и услуга.

У случају домаћинства у улози предузетника то су њихови производни капацитети, најчешће радње и пољопривредна производња. Уколико домаћинства немају обавезу да за њих састављају комплетан скуп рачуна (годишњи финансијски извештај – завршни рачун), ова неинкорпорирана предузећа се третирају као интегрални део домаћинства, а не као посебна институционална јединица. У супротном случају, када се за њих саставља комплетан скуп рачуна, ради се о неинкорпорираним предузећима која се третирају као квазикорпорације и представљају посебне институционалне јединице у односу на домаћинства која их поседују. Већина домаћинства, која се јављају само у улози потрошача, не садржи неинкорпорирано предузеће.

НЕМАТЕРИЈАЛНА СРЕДСТВА (*INTANGIBLE ASSETS*)

Нематеријална средства се састоје од:

- нематеријалних основних средстава и
- нематеријалних непроизведених средстава.

Нематеријална основна средства су нефинансијска произведена основна средства која се углавном састоје од истраживања руда, компјутерског софтвера, забавних, литералних и уметничких оригинала која се употребљавају (или се намеравају употребити) дуже од једне године.

Нематеријална непроизведена средства су средства која омогућавају њиховим власницима да се ангажују у одређеним специфичним активностима или да ексклузивно производе одређену специфичну робу или услуге (да искључе друге институционалне јединице из такве производње, осим уз дозволу власника). Типични примери за таква средства су патентна права и наклоност клијената према бренду и фирми – гудвил.

НЕПРОФИТНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ (NON-PROFIT INSTITUTIONS – NPI)

Непрофитне институције су институционалне јединице у форми правних (или друштвених) лица, створене у циљу производње робе и услуга за тржиште, чији статус им не дозвољава да буду извор профита или другог финансијског добитка за јединице које су их основале, које их контролишу и финансирају. У пракси, њихове производне активности могу довести до стварања вишка или мањка, али се евентуални вишак не може пренети другој јединици.

Непрофитне јединице, зависно од тога да ли су тржишне или нетржишне и јавне или приватне, улазе у састав свих институционалних сектора осим сектора домаћинства.

Тржишне непрофитне институције су оне којима је више од 50% производних трошкова покривено приходима од продаје на тржишту (критеријум 50 процената). Ове непрофитне институције, зависно од тога да ли су нефинансијске или финансијске, улазе и састав нефинансијског сектора или финансијског сектора.

Нетржишне непрофитне институције које контролише и углавном финансира држава су правна лица која постоје независно од државе, али које држава претежно финансира и над којима држава има контролу. Оне улазе у састав сектора државе.

Нетржишне непрофитне институције које пружају услуге домаћинствима бесплатно или по ценама које нису економски значајне улазе у састав сектора непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима.

НЕРЕЗИДЕНТНЕ ЈЕДИНИЦЕ (*NON-RESIDENT UNITS*)

Институционална јединица је нерезидентна јединица једне земље када њен центар економског интереса (седиште) није на економској територији те земље (мада физички може бити лоцирана на њеној географској територији). Нерезидентне јединице не припадају укупној економији. Оне нерезидентне јединице које су ангазоване у трансакцијама са резидентним институционалним јединицама или имају друге економске везе са резидентним јединицама чине сектор иностранства. Власници, односно акционари (деоничари), нерезидентне институционалне јединице (на пример корпорације у иностранству) могу бити и резиденти земље за коју је та јединица нерезидентна.

НЕТО (*NET*)

Појам „нето“ у националним рачунима је општа ознака за начин приказивање вредности после одузимања потрошње основних средстава (амортизације). Све главне билансне ставке (салда) у рачунима, од додате вредности до штедње (као и одговарајући агрегати), могу се приказати у брuto и нето изразу.

Међутим, треба напоменути да се појам „нето“ у националним рачунима користи у различитим контекстима, као на пример „нето доходак из иностранства“ (који је разлика два тока дохотка).

Појам „брuto“ у националним рачунима је општа ознака за начин приказивање вредности пре одузимања потрошње основних средстава (амортизације).

НЕТО ДОДАТА ВРЕДНОСТ (*NET VALUE ADDED*)

Нето додата вредност је билансна ставка (салдо у нето изразу) рачуна производње. То је вредност аутпута умањена за вредности међуфазне потрошње и потрошње основних средстава (амортизације).

НЕТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД У ТРЖИШНИМ ЦЕНАМА (*NET DOMESTIC PRODUCT AT MARKET PRICES*)

Нето домаћи производ у тржишним ценама је агрегат у нето изразу који се добија када се од брuto домаћег производа у тржишним ценама одузме потрошња основних средстава (амортизација).

НЕТО НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК У ТРЖИШНИМ ЦЕНАМА (*NET NATIONAL INCOME AT MARKET PRICES*)

Нето национални доходак у тржишним ценама је агрегат у нето изразу који се добија када се од брuto националног дохотка у тржишним ценама одузме потрошња основних средстава (амортизација). Добија се као укупна вредност биланса нето примарних доходака свих институционалних сектора.

НЕТО ПОЗАЈМЉИВАЊЕ / НЕТО ЗАДУЖИВАЊЕ (*NET LENDING / NET BORROWING*)

Нето позајмљивање (+) / нето задуживање (-) је билансна ставка (салдо) рачуна капитала (на страни промене активе, односно на левој страни рачуна) и уједно билансна ставка финансијског рачуна (на страни промена пасиве, односно на десној страни рачуна), а на нивоу укупне економије представља агрегат.

Нето позајмљивање / нето задуживање у рачуну капитала је једнако бруто штедни увећаној за примљене трансфере капитала мање плаћени трансфери капитала и умањеној за вредност стицања мање отуђивања нефинансијских средстава. Уколико је ова вредност позитивна ради се о нето позајмљивању (другима), а уколико је негативна ради се о нето задуживању (односно позајмљивању од других). Ова билансна ставка у финансијском рачуну је једнака нето стицању финансијских средстава умањеном за нето пораст обавеза.

На нивоу укупне економије, нето позајмљивање / нето задуживање је збир нето позајмљивања / нето задуживања институционалних сектора. Оно приказује нето изворе које укупна економија чини доступним иностранству (ако је позитивно), или примања од иностранства (ако је негативно). Нето позајмљивање / нето задуживање укупне економије је једнако, али супротног знака, нето позајмљивању / нето задуживању сектора иностранства.

НЕУТРАЛНИ ДОБИЦИ И ГУБИЦИ ОД ПОСЕДОВАЊА (ВЛАСНИШТВА) (*NEUTRAL HOLDING GAINS AND LOSSES*)

Неутрални добитак од поседовања (власништва) средства се дефинише као вредност која ће настати ако се цена тог средства током времена промени у истој пропорцији као општи ниво цена, односно ако само одржава темпо опште стопе инфлације (или дефлације).

Неутрални добици од поседовања (власништва) средства се утврђују да би се омогућило извођење реалних добитака од поседовања (власништва), који расподељују реалну куповну моћ између сектора.

Неутрални добици и губици од поседовања (власништва) се приказују у рачуну неутралних добитака и губитака од поседовања (власништва), који је подрачун рачуна ревалоризације сектора, укупне економије и иностранства.

НЕФИНАНСИЈСКА НЕПРОИЗВЕДЕНА СРЕДСТВА (*NON-FINANCIAL NON-PRODUCED ASSETS*)

Нефинансијска непроизведена средства су средства која нису настала у процесу производње, већ на други начин.

Она се састоје од:

- материјалних непроизведених средстава (земљишта, подземних резерви угља, нафте, природног гаса, метала и неметала, некултивисаних биолошких ресурса и ресурса воде) и
- нематеријалних непроизведених средстава (на пример: патентних права или наклоности клијената према бренду и фирми – гудвил).

НЕФИНАНСИЈСКА ПРОИЗВЕДЕНА СРЕДСТВА (*NON-FINANCIAL PRODUCED ASSETS*)

Нефинансијска произведена средства су средства која су настала у процесу производње као аутпут.

Она се састоје од:

- основних средстава, која могу бити материјална или нематеријална,
- залиха и
- драгоцености.

НЕФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА (NON-FINANCIAL ASSETS)

Нефинансијска средства се састоје од ентитета над којима су институционалне јединице, индивидуално или колективно, засновале власничка права и од којих њихови власници могу имати економску корист од поседовања или коришћења током временског периода, који се састоје од материјалних средстава, произведених и непроизведених, и већине нематеријалних средстава за које нису приказане никакве одговарајуће обавезе.

Нефинансијска средства се састоје од: нефинансијских произведених средстава (основних средстава, залиха и драгоцености) и нефинансијских непроизведених средстава (материјалних и нематеријалних).

НЕФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР (*NON-FINANCIAL CORPORATIONS*)

Нефинансијски сектор (нефинансијске корпорације) се састоји од свих резидентних институционалних јединица који су тржишни произвођачи и чија је главна функција производња робе и нефинансијских услуга.

Већи део овог сектора у пракси чине све резидентне нефинансијске приватне и јавне корпорације и квазикорпорације (у нашем економском систему привредна друштва и предузетници који састављају годишњи финансијски извештај – завршни рачун). Поред њих овом сектору припадају и непрофитне институције ангажоване у тржишној производњи робе и нефинансијских услуга (на пример: клинике и школе које наплаћују своје услуге по ценама које им омогућавају да покрију своје текуће производне трошкове или пословна удружења - коморе које се финансирају чланарином предузећа чланова и чија је улога да промовишу и служе интересима тих предузећа).

Нефинансијски сектор се дели на три подсектора:

- подсектор јавних нефинансијских корпорација,
- подсектор националних приватних нефинансијских корпорација и
- подсектор нефинансијских корпорација контролисаних из иностранства.

НИЗ РАЧУНА (SEQUENCE OF ACCOUNTS)

Национални рачуни приказују токове и стања у поређаном низу рачуна који описују економски циклус од производње и формирања дохотка, преко расподеле, прерасподеле и употребе дохотка, до његове акумулације у форми имовине.

Рачуни су груписани у три категорије:

- текући рачуни,
- рачуни акумулације и
- биланси стања.

Текући рачуни и рачуни акумулације су рачуни токова.

Низ рачуна се може саставити, у целини или делимично, за институционалне јединице, институционалне секторе и подсекторе, делатности и укупну економију.

Рачуне повезују билансне ставке (салда), које се са једног рачуна преносе на следећи рачун, формирајући тако низ рачуна као јасну целину. Билансне ставке се могу исказати у бруто или нето изразу.

НОМИНАЛНИ ДОБИЦИ И ГУБИЦИ ОД ПОСЕДОВАЊА (ВЛАСНИШТВА) (*NOMINAL HOLDING GAINS AND LOSSES*)

Номинални добици и губици од поседовања (власништва) су једна од две групе осталих токова (промена вредности имовине и обавеза које нису резултат трансакција).

Номинални добици и губици од поседовања (власништва) се састоје од промена вредности имовине, обавеза и вредности капитала услед промена нивоа и структуре цена које се одражавају на добитке и губитке од поседовања (власништва).

Позитивни добитак од поседовања (власништва) је резултат повећања вредности средства или смањења вредности обавезе. Негативни добитак од поседовања (власништва), односно губитак од поседовања (власништва) је резултат смањења вредности средства или повећања вредности обавезе.

Номинални добитак од поседовања (власништва) датог квалитета једног средства је вредност користи која настаје за власника тог средства као резултат промене у његовој цени, или уопштеније, његовој монетарној вредности током времена.

Номинални добици и губици од поседовања (власништва) се приказују у рачуну ревалоризације институционалних сектора, укупне економије и иностранства.

ОБАВЕЗЕ (*LIABILITIES*)

Обавеза захтева од једне јединице (дужника) да изврши плаћање или серију плаћања другој јединици (повериоцу, кредитору) под одређеним околностима утврђеним уговором између њих.

Стања обавеза се приказују на десној страни биланса стања (пасиви).

ОБИМ (VOLUME)

Обим производа обухвата две компоненте: количину и квалитет тих производа.

Концепција индекса обима може се илустровати једноставним примером. Претпоставимо да се производе два различита модела аутомобила који се продају по различитим ценама. Ако између два временска периода цене и укупан број произведених аутомобила остане исти, али се промени структура те производње тако што се повећа производња скупљег на уштрб јефтинијег модела, долазимо до следеће ситуације: цене се не мењају, количине се не мењају, али вредност расте. Пошто се свака промена вредности мора приписати или промени цена или промени обима (или њиховој комбинацији), у националним рачунима се радије користи појам „промена обима“ од појма „промена количине“. Обим се може мењати и у случају непромењених количина (као у горњем примеру) услед промене квалитета.

Индекс обима је пондерисани просек пропорционалне промене количина специфичног скупа робе и услуга између два временска периода. Индекси обима такође могу поредити релативне нивое активности у различитим земљама (на пример они које се обрачунавају коришћењем паритета куповне моћи).

ОБРАЧУНСКИ ПРИНЦИП ПРИКАЗИВАЊА (ACCRUAL BASIS OF RECORDING)

Састављање рачуна по обрачунском принципу (принципу настанка) значи приказивање токова у моменту када се економска вредност створи, трансформише, размени, трансферише или нестане.

У пракси у многим случајевима постоји временска разлика између стварне транзакције и одговарајућег плаћања. У принципу, национални рачуни приказују стварне трансакције, дакле приказују трансакције по обрачунском принципу, а не по принципу плаћања (кеш принципу).

Тако се, на пример, аутопут приказује када се произведе, а не када га купац плати, а међуфазна потрошња се приказује када се материјал и сировине употребе. Камате се приказују у обрачунском периоду у коме настају, без обзира да ли су у том периоду плаћене.

Приказивање по обрачунском принципу се односи на све токове, монетарне и немонетарне, између јединица или унутар једне јединице.

Неке токове, као што су порези и други токови који се тичу сектора државе, који се у државним финансијама приказују по принципу плаћања (кеш принципу) тешко је прецизно приказати по обрачунском принципу. У таквим случајевима неопходно је користити апроксимације.

ОСНОВНА СРЕДСТВА (*FIXED ASSETS*)

Основна средства су материјална или нематеријална средства произведена као аутпут, која се употребљавају више пута или континуирано у другом процесу производње у периоду дужем од једне године.

Она се састоје од:

- материјалних основних средстава (станова, осталих зграда и грађевина, машина и опреме и култивисаних средстава) и
- нематеријалних основних средстава (истраживања руда, компјутерског софтвера, забавних, литералних и уметничких оригинала и других нематеријалних основних средстава).

Вредност материјалних основних средстава се, уколико је могуће, приказује у тржишним ценама (или базним ценама за сопствену производњу нових средстава), или у текућим набавним ценама, умањено за акумулирану потрошњу основних средстава (амортизацију). Трошкови преноса власништва које плаћа купац укључени су у вредност ових средстава.

ОСТАЛЕ ПОЗИЦИЈЕ АКУМУЛАЦИЈЕ (OTHER ACCUMULATION ENTRIES)

У Класификацији трансакција и осталих токова четврта (резидуална) група на највишем нивоу класификације (пored трансакција производима, трансакција расподеле и финансијских трансакција) назива се: остале позиције акумулације.

Остале позиције акумулације су:

- трансакције које нису обухваћене претходним групама: потрошња основних средстава (амортизација) и стицање мање отуђивање непроизведених нефинансијских средстава
- и остали токови (остале промене имовине).

ОСТАЛЕ ПРОМЕНЕ ОБИМА ИМОВИНЕ И ОБАВЕЗА (OTHER CHANGES IN VOLUME OF ASSETS AND LIABILITIES)

Остале промене обима имовине и обавеза су једна од две групе осталих токова (промена вредности имовине и обавеза које нису резултат трансакција).

Остале промене обима имовине и обавеза настају услед фактора као што открића или исцрпљивања подземних ресурса, разарања изазвана ратом, другим политичким догађајима или природним катастрофама. Детаљније посматрано, ову групу чине:

- економско појављивање непроизведених средстава,
- економско појављивање произведених средстава,
- природни раст некултивисаних биолошких ресурса,
- економско нестајање непроизведених средстава,
- губици услед катастрофа,
- некомпензована запленавања, односно конфискације (укључујући незаконите),
- остале промене обима нефинансијских средстава,
- остале промене обима финансијских средстава и обавеза и
- промене класификација и структуре.

ОСТАЛИ НЕТРЖИШНИ АУТПУТ (*OTHER NON-MARKET OUTPUT*)

Остали нетржишни аутпут обухвата аутпут који се испоручује (пружа) бесплатно или по ценама које нису економски значајне (односно које ни приближно не покривају трошкове производње) другим јединицама или заједници у целини. Он се састоји од робе и индивидуалних или колективних услуга које производе, односно пружају јединице сектора непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима и сектора државе.

Остали нетржишни аутпут је један од три врсте аутпута, поред тржишног аутпута и аутпута произведеног за сопствену финалну употребу.

ОСТАЛИ НЕТРЖИШНИ ПРОИЗВОЂАЧИ (OTHER NON-MARKET PRODUCERS)

Остали нетржишни произвођачи су погони или институционалне јединице (из сектора државе или сектора непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима) који снабдевају робом и услугама домаћинства или заједницу у целини бесплатно или по ценама које нису економски значајне (односно које ни приближно не покривају трошкове производње). Ови произвођачи могу имати и неке продаје секундарног тржишног аутпута чије цене су намењене покривању трошкова или остваривању зараде.

Остали нетржишни произвођачи су једна од три главне врсте произвођача, поред тржишних произвођача и произвођача за сопствену финалну употребу.

ОСТАЛИ ТЕКУЋИ ТРАНСФЕРИ (*OTHER CURRENT TRANSFERS*)

Остали текући трансфери су група трансакција расподеле која се састоји од:

- нето премија неживотног осигурања,
- потраживања неживотног осигурања,
- текућих трансфера унутар државе, који укључују трансфере између различитих нивоа (подсектора) државе осим пореза, субвенција, инвестиционих поклона (грантова) и осталих трансфера капитала,
- текуће међународне сарадње, која укључује све трансфере у новцу и у натури између државе и других држава и међународних организација осим инвестиционих поклона (грантова) и осталих трансфера капитала и
- других текућих трансфера (на пример: текућих трансфера непрофитним институцијама које пружају услуге домаћинствима, текућих трансфера између домаћинстава итд.).

ОСТАЛИ ТОКОВИ (*OTHER FLOWS*)

Остали токови су промене вредности имовине и обавеза које нису резултат трансакција. Ове позиције се састоје од две широке групе:

- остале промене обима имовине и обавеза, односно промене због фактора као што открића или исцрпљивања подземних ресурса, разарања изазвана ратом, другим политичким догађајима или природним катастрофама и
- номинални добици и губици од поседовања (власништва).

Остали токови се појављују само у рачуну осталих промена обима имовине и рачуну ревалоризације.

ОТУЂИВАЊА (*DISPOSALS*)

Отуђивања средстава (залиха, основних средстава, земљишта и осталих непроизведених средстава) се јављају када једна институционална јединица продаје или трансферише средства другој. Институционалне јединице стичу робу (укључујући средства) и услуге када постану нови власници робе и када је пружање услуга извршено.

ПАСИВА (*LIABILITIES AND NET WORTH*)

Појам „пасива“ (обавезе и вредност капитала) се користи за означавање десне стране биланса стања, на којој се приказују стања вредности обавеза и вредности капитала (нето вредности).

ПЛАТНИ БИЛАНС (*BALANCE OF PAYMENTS*)

Платни биланс је статистички извештај који систематично и сумарно приказује економске трансакције између једне економије и иностранства за одређени временски период. Третман увоза и извоза робе и услуга у националним рачунима је идентичан са рачуном платног биланса описаног у Приручнику о платном билансу Међународног монетарног фонда.

ПОГОНИ (*ESTABLISHMENTS*)

Погони (у Систему националних рачуна) или локалне јединице чисте делатности (у Европском систему рачуна) су једна од две главне врсте статистичких јединица. Погони су јединице чији подаци су погодни за анализе производње у којима производна технологија има важну улогу.

Погон је предузеће или део предузећа које се налази на једној локацији и у коме се одвија само једна производна делатност (која није помоћна) или у коме основна производна делатност формира највећи део додате вредности. Разликују се основна (главна), секундарна и помоћна делатност погона. Основна делатност погона се утврђује на основу претежног формирања бруто додате вредности.

Погони (локалне јединице чисте делатности) се на основу врсте своје основне активности групишу у делатности у циљу описивања процеса производње и за инпут-аутпут анализе.

За груписање погона у делатности користи се Класификација делатности.

ПОРЕЗИ (TAXES)

Порези су обавезна, једносмерна (неузвраћена) плаћања (у новцу или у натури) институционалних јединица сектору државе. Порези се описују као једносмерна плаћања, пошто држава за узврат ништа директно не обезбеђује институционалним јединицама које врше плаћања, мада држава може употребити ове пореске фондове да обезбеди робу и услуге другим јединицама (индивидуално или колективно) или заједници у целини.

ПОРЕЗИ НА ПРОИЗВОДЊУ И УВОЗ (TAXES ON PRODUCTION AND IMPORTS)

Порези на производњу и увоз су обавезна плаћања сектору државе повезана са производњом и увозом робе и услуга, запошљавањем радне снаге, власништвом или употребом земљишта, зграда и других средстава која се употребљавају у производњи. Ови порези се плаћају без обзира да ли је остварен профит или не.

Порези на производњу и увоз су група трансакција расподеле и деле се на:

- порезе на производе (порез на додату вредност и слични порези, порези и царине на увоз, порези на извоз и остали порези на производе) и
- остале порезе на производњу.

Порези на производе се састоје од пореза који се плаћају на робу и услуге (када их произвођач произведе, испоручи, прода, трансферише итд.) и пореза и царина на увоз које се плаћају када роба уђе на економску територију преко границе или када нерезидентна јединица пружи услугу резидентној јединици.

Остали порези на производњу обухватају порезе на власништво или употребу земљишта, зграда и других средстава која се употребљавају у производњи и на ангажовану радну снагу или плаћене компензације запосленима.

ПОСЛОВИ (JOBS)

Послови су једна од мера инпута радне снаге која се користи у националним рачунима.

Посао се дефинише као експлицитни или имплицитни уговор између особе и институционалне јединице за извршавање рада у замену за компензације (укључујући мешовити доходак самозапослених особа) за дефинисани период времена или до отказа. По овој дефиницији обухваћени су и запослени и самозапослени, али се концепција послова разликује од концепције запослености (односно број послова се разликује од броја запослених особа) по томе што послови:

- укључују други, трећи итд. посао исте особе и
- искључују особе које привремено не раде, али имају формално право на свој посао (на пример у облику неплаћеног одсуства са посла).

ПОСЛОВНИ ВИШАК (*OPERATING SURPLUS*)

Пословни вишак је билансна ставка (салдо) рачуна формирања дохотка, а на нивоу укупне економије, као збир пословних вишкова институционалних сектора, представља агрегат.

Пословни вишак представља вишак или мањак који настаје из производње пре узимања у обзир плаћених камата, ренти или сличних плаћања за финансијска или материјална произведена средства које предузеће позајмљује или узима на коришћење од других и пре примљених камата, ренти и сличних примања за финансијска или материјална произведена средства у власништву предузећа. За неинкорпорирана предузећа сектора домаћинства ова ставка се назива мешовити доходак.

ПОТРОШЊА (*CONSUMPTION*)

Потрошња је активност у којој институционалне јединице употребљавају (троше, користе) робу и услуге. Потрошња може бити:

- међуфазна потрошња и
- финална потрошња.

ПОТРОШЊА ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА (CONSUMPTION OF FIXED CAPITAL)

Напомена: Концепција потрошње основних средстава (односно смањење текуће вредности стања основних средстава) у националним рачунима се разликује од концепције амортизације у пословном књиговодству (односно отписивања, смањења вредности основних средстава). Да би се истакла разлика између ове две концепције, за ову трансакцију се у националним рачунима не користи појам „амортизација“. Ипак, и у макроекономији је уобичајено коришћење појма амортизација, али се при том подразумева концепција потрошње основних средстава примењена у националним рачунима.

Потрошња основних средстава (амортизација према концепцији националних рачуна) је трансакција која репрезентује износ употребљених (потрошених) основних средстава у процесу производње у посматраном периоду, који је резултат нормалног физичког рабаћења, предвидивог застаревања или уобичајене случајне штете.

Потрошња основних средстава (амортизација) се мора обрачунати за сва основна средства (осим животиња - основног стада) укључујући и материјална основна средства и нематеријална основна средства (као што су трошкови истраживања руда, софтвер, битна унапређења произведених средстава и трошкови преноса власништва произведених средстава).

Потрошња основних средстава (амортизација) се процењује на основу стања основних средстава вреднованих у набавним ценама текућег периода и вероватног просечног економског живота (трајања) различитих категорија ових средстава. За обрачун стања основних средстава препоручен је метод непрекидне евалуације (када недостају директне информације о стању основних средстава у набавним ценама текућег периода).

У низу рачуна потрошња основних средстава (амортизација) се приказује између свих билансних ставки (салда) у брuto и нето изразу. Приказивање у брuto изразу значи вредновање без одузимања потрошње основних средстава (амортизације), а у нето изразу значи вредновање после одузимања потрошње основних средстава (амортизације).

ПОЧЕТНИ БИЛАНС СТАЊА (*OPENING BALANCE SHEET*)

Почетни биланс стања приказује вредност имовине и обавеза у поседу институционалних јединица на почетку обрачунског периода. Њихове вредности се приказују у ценама на почетку обрачунског периода. Вредност капитала (нето вредност) на почетку обрачунског периода је билансна ставка (салдо) овог рачуна за институционалне секторе и добија се као разлика имовине и обавеза.

ПРАВИЛА САСТАВЉАЊА РАЧУНА (RULES OF ACCOUNTING)

Правила састављања рачуна дефинишу основне принципе и методе који се примењују приликом састављања макроекономских рачуна. Пошто се сваки рачун састоји из две стране, чије укупне вредности обично нису једнаке, лева и десна страна рачуна се уравнотежавају увођењем билансне ставке (салда), дефинисане резидуално као разлике између две стране рачуна. Билансна ставка се са једног рачуна преноси као прва ставка на следећи рачун, формирајући тако низ рачуна као јединствену и јасну целину.

Правила састављања рачуна се односе на:

- терминологију која се користи за две стране рачуна,
- принцип двоструког/четвороструког уноса,
- принципе и методе вредновања у монетарном изразу (националној валути),
- време приказивања,
- принципе агрегирања, консолидовања и приказивања у нето изразу и
- билансне ставке и агрегате.

ПРЕДУЗЕТНИЧКИ ДОХОДАК (*ENTREPRENEURIAL INCOME*)

Предузетнички доходак је билансна ставка (салдо) рачуна предузетничког дохотка, а на нивоу укупне економије, као збир предузетничких доходака институционалних сектора, представља агрегат.

Предузетнички доходак корпорације, квазикорпорације или јединице која има неинкорпорирано предузеће ангазоване у тржишној производњи је њихов пословни вишак или мешовити доходак увећан за примљени доходак од власништва над финансијским и другим средствима предузећа и умањен за плаћене камате на обавезе предузећа и плаћене ренте за земљиште и остала материјална непроизведена средства које је предузеће узело на коришћење од других.

ПРЕДУЗЕЋА (*ENTERPRISES*)

У националним рачунима предузеће се дефинише као институционална јединица ангажована у производњи (у улози произвођача). Оваква дефиниција је пуно шира од дефиниције предузећа која је постојала у нашем правном систему пре доношења Закона о привредним друштвима, а такође је шира од правних лица (привредних друштава) дефинисаних у овом закону .

Предузеће може бити корпорација (или квазикорпорација, која се у националним рачунима третира исто као корпорација), непрофитна институција или неинкорпорирано предузеће.

Корпоративна (инкорпорирана) предузећа и непрофитне институције су комплетне институционалне јединице. Неинкорпорирана предузећа се односе на институционалну јединицу, домаћинство или државну јединицу, само у погледу њених капацитета као произвођача робе и услуга. То обухвата само оне активности јединице које су усмерене ка производњи робе и услуга. Већина домаћинстава не садржи неинкорпорирано предузеће.

ПРИКАЗИВАЊЕ У НЕТО ИЗРАЗУ (*NETTING*)

Институционалне јединице или сектори могу имати исту врсту трансакције са обе стране рачуна (на пример: плаћене и примљене камате). Приказивање у нето изразу се добија уколико се вредности ових елементарних позиција са супротних стања рачуна или супротног знака искључе. У супротном, када су све елементарне позиције приказане у својој пуној вредности ради се о приказивању у брuto изразу.

У националним рачунима се препоручује приказивање у брuto изразу, осим у случајевима када су у класификацијама дате нето позиције. У ствари, приказивање у нето изразу је имплицитно у разним трансакцијама (на пример у променама залиха). Исто тако, са неколико изузетака, финансијски рачун и рачун осталих промена имовине приказују промене имовине и обавеза у нето изразу. Такође, све билансне ставке (салда) укључују приказивање у нето изразу.

ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ЗА ПРОМЕНУ НЕТО УЛОГА ДОМАЋИНСТАВА У РЕЗЕРВАМА ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА (*ADJUSTMENT FOR THE CHANGE IN THE NET EQUITY OF HOUSEHOLDS IN PENSION FUNDS RESERVES*)

Прилагођавање за промену нето улога домаћинстава у резервама пензијских фондова је трансакција расподеле која је уведена да би се обезбедило да биланс пензијских доприноса изнад примања пензија (односно плаћени трансфери изнад примљених трансфера) не уђе у штедњу домаћинстава.

Ово прилагођавање је једнако укупној вредности стварних социјалних доприноса у приватне пензијске фондове увећаној за укупну вредност плаћених полиса осигурања мање укупна вредност одговарајућих наплаћених услуга осигурања и умањеној за укупну вредност исплаћених пензија од стране приватних пензијских фондова.

ПРИЛАГОЂЕНИ РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК (*ADJUSTED DISPOSABLE INCOME*)

Прилагођени расположиви доходак је билансна ставка (салдо) рачуна прерасподеле дохотка у натури, а на нивоу укупне економије, као збир прилагођених расположивих доходака сектора, представља агрегат.

Прилагођени расположиви доходак се добија из расположивог дохотка додавањем вредности примљених социјалних трансфера у натури и одузимањем вредности плаћених социјалних трансфера у натури.

ПРИМАРНИ ДОХОЦИ (*PRIMARY INCOMES*)

Примарни дохоци су дохоци које институционална јединица стиче као последицу директног учешћа у процесу производње или дохоци које прима власник финансијског средства или материјалног непроизведеног средства (потребног за производњу) које се ставља на располагање другој институционалној јединици.

Примарни дохоци се састоје од:

- компензација запосленима,
- пореза на производњу и увоз мање субвенција,
- дохотка од власништва (примљених мање плаћених),
- пословног вишка и
- мешовитог дохотка.

ПРИНЦИП ДВОСТРУКОГ/ЧЕТВОРОСТРУКОГ УНОСА (*PRINCIPLE OF DOUBLE/QUADRUPLE ENTRY*)

Састављање рачуна за јединицу и сектор у националним рачунима је засновано на принципу двоструког уноса (који одговара принципу двојног књиговодства у пословним рачунима). Свака транзакција се мора приказати два пута: једном као извор (или промена обавеза) и једном као употреба (или промена имовине). Збир трансакција приказаних на једној и другој страни рачуна мора бити исти, што омогућава проверу конзистентности рачуна.

У пракси, међутим, национални рачуни за све јединице и секторе су засновани на принципу четвороструког уноса, пошто већина трансакција укључује две институционалне јединице. Свака трансакција ове врсте се мора приказати по два пута за сваког учесника у трансакцији. С друге стране, трансакције унутар појединачне јединице захтевају само два уноса, чије вредности се морају проценити.

Принцип четвороструког уноса у националним рачунима обезбеђује пуну конзистентност, али не значи да су сви односи између сектора (од кога коме) директно приказани у рачунима.

ПРИНЦИП ПЛАЋАЊА (*CASH BASIS OF RECORDING*)

Состављање рачуна по принципу плаћања (кеш принципу) значи приказивање само плаћања и примања и то у моменту када она настају, а не у моменту настанка стварне транзакције (на пример у моменту продаје, односно преузимања купљене робе). Овај принцип се не примењује у састављању националних рачуна.

ПРОИЗВОДЊА (*PRODUCTION*)

Производња се дефинише као активност (физички процес) која се одвија уз одговорност, контролу и управљање одређене институционалне јединице која користи инпуте (улагања) рада, капитала и робе и услуга да произведе аутпут (другу робу и услуге). Чисто природни процеси без људског укључивања и усмеравања (на пример раст јата риба у међународним водама) нису производња у економском смислу.

У националним рачунима јасно је утврђена граница производње, која представља конвенцију у погледу принципа за укључивање појединих активности у обухват производње, а уједно су разјашњени и бројни конкретни гранични случајеви.

ПРОИЗВОЂАЧИ (*PRODUCERS*)

Произвођачи (произвођачке јединице) у националним рачунима су јединице у улози произвођача: предузећа (институционалне јединице у улози произвођача) и погони (локалне јединице чисте делатности).

Зависно од врсте аутпута који производе, произвођачи (предузећа и погони) могу бити:

- тржишни произвођачи (приватни или јавни),
- произвођачи за сопствену финалну употребу (приватни) и
- остали нетржишни произвођачи (приватни или јавни).

Ова подела има значајну улогу у разврставању институционалних јединица у институционалне секторе.

У националним рачунима једино домаћинства која не садрже неинкорпорирано предузеће нису произвођачи, јер се јављају само у улози потрошача.

ПРОИЗВОЂАЧИ ЗА СОПСТВЕНУ ФИНАЛНУ УПОТРЕБУ (*PRODUCERS FOR OWN FINAL USE*)

Произвођачи за сопствену финалну употребу су погони (локалне јединице чисте делатности) и институционалне јединице чији је највећи део аутпута намењен сопственој финалној потрошњи (или сопственим инвестицијама у основна средства) унутар исте институционалне јединице, односно власника предузећа у коме су произведене.

Произвођачи за сопствену финалну употребу су једна од три главне врсте произвођача, поред тржишних произвођача и осталих нетржишних произвођача.

ПРОМЕНЕ АКТИВЕ (*CHANGES IN ASSETS*)

Појам „промене aktive“ се користи за означавање леве стране рачуна акумулације, на којој се приказују све промене имовине (позитивне и негативне).

Пошто су рачуни акумулације и биланси стања потпуно интегрисани, лева страна рачуна акумулације приказује промене које се на крају обрачунског периода одражавају на леву страну биланса стања (активу).

ПРОМЕНЕ БИЛАНСА СТАЊА (*CHANGES IN BALANCE SHEET*)

Рачун промене биланса стања приказује промене вредности имовине и обавеза у току обрачунског периода. У рачуну промена биланса стања приказани су агрегирани износи из рачуна акумулације.

ПРОМЕНЕ ЗАЛИХА (*CHANGES IN INVENTORIES*)

Промене залиха, уз бруто инвестиције у основна средства и стицања мање отуђивања драгоцености, чине бруто инвестиције. Промене залиха се добијају када се од вредности улаза у залихе одузму вредност излаза и вредност свих ванредних губитака у роби која се држи на залихама.

Промене залиха се састоје од промена:

- стања аутпута (готових производа и недовршене производње) који је задржан у јединици која га је произвела и који ће бити даље обрађиван, продат, испоручен другој јединици или употребљен на други начин и
- стања производа набављених од других јединица (материјала и сировина и робе за даљу продају) који се намеравају употребити за међуфазну потрошњу или за даљу продају без додатне прераде.

Промене залиха се вреднују у тренутку улаза и излаза залиха.

ПРОМЕНЕ ПАСИВЕ (*CHANGES IN LIABILITIES AND NET WORTH*)

Појам „промене пасиве“ (промене обавеза и вредности капитала) се користи за означавање десне стране рачуна акумулације, на којој се приказују све промене (позитивне и негативне) обавеза и вредности капитала (нето вредности).

Пошто су рачуни акумулације и биланси стања потпуно интегрисани, десна страна рачуна акумулације приказује промене које се на крају обрачунског периода одражавају на десну страну биланса стања (пасиву, односно обавезе и вредност капитала).

РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК (*DISPOSABLE INCOME*)

Расположиви доходак је билансна ставка (салдо) рачуна секундарне расподеле дохотка институционалних сектора, а на нивоу укупне економије, као збир расположивих доходака сектора, представља агрегат национални расположиви доходак.

Расположиви доходак сектора се добија када се билансу примарних доходака сектора додају сви текући трансфери, осим социјалних трансфера у натури, које прима тај сектор и одузму сви текући трансфери, осим социјалних трансфера у натури, које плаћа тај сектор. Он приказује текуће трансакције без трансфера капитала, реалних добитака и губитака од поседовања (власништва) и последица догађаја као што су природне катастрофе.

Национални расположиви доходак се може добити од националног дохотка додавањем свих текућих трансфера у новцу или у натури које примају резидентне институционалне јединице од нерезидентних јединица и одузимањем свих текућих трансфера у новцу или у натури које плаћају резидентне институционалне јединице нерезидентним јединицама.

РАЧУН КАПИТАЛА (*CAPITAL ACCOUNT*)

Рачун капитала приказује све транзакције нефинансијским средствима, односно стицање мање отуђивање нефинансијских средстава од стране резидентних јединица и промене вредности капитала (нето вредности) настале шtedњом и трансферима капитала. То је први рачун у низу рачуна акумулације. Билансна ставка (салдо на левој страни) рачуна капитала је нето позајмљивање (+) / нето задуживање (-).

РАЧУН ОСТАЛИХ ПРОМЕНА ИМОВИНЕ (OTHER CHANGES IN ASSETS ACCOUNT)

Рачун осталих промена имовине се састоји од два подрачуна:

- рачуна осталих промена обима имовине, чија билансна ставка (салдо) је промена вредности капитала услед осталих промена обима имовине и
- рачуна ревалоризације, чија билансна ставка је промена вредности капитала услед номиналних добитака/губитака од поседовања - власништва.

Рачун осталих промена имовине приказује промене вредности имовине, обавеза и вредности капитала између почетног и закључног биланса стања које су резултат осталих токова, односно токова који нису трансакције. То је трећи (последњи) рачун у низу рачуна акумулације.

РАЧУН ПРЕРАСПОДЕЛЕ ДОХОТКА У НАТУРИ (REDISTRIBUTION OF INCOME IN KIND ACCOUNT)

Рачун прерасподеле дохотка у натури даје ширу слику доходака домаћинства, укључујући токове који одговарају употреби индивидуалне робе и услуга које домаћинства добијају бесплатно, односно социјалне накнаде у натури и трансфере индивидуалне робе и услуга. Ове две групе токова чине социјалне трансфере у натури.

Овај рачун омогућава праћење промена економских и социјалних услова домаћинства у времену, као и анализу улоге државе у прерасподели дохотка.

Билансна ставка (салдо) рачуна прерасподеле дохотка у натури је прилагођени расположиви доходак.

РАЧУН ПРОИЗВОДЊЕ (*PRODUCTION ACCOUNT*)

Рачун производње приказује активност производње робе и услуга, односно трансакције које се односе на процес производње. То је први рачун у низу текућих рачуна. У рачуну производње на страни извора налази се аутпут, а на страни употребе међуфазна потрошња.

Билансна ставка (салдо) рачуна производње за секторе и делатности је додата вредност (у бруто или нето изразу), једна од најзначајнијих билансних ставки у националним рачунима. Пошто се аутпут вреднује у базним ценама, а међуфазна потрошња у набавним ценама, додата вредност не укључује порезе мање субвенције на производе. Зато рачун производње за укупну економију на страни извора садржи и порезе мање субвенције на производе. То омогућава да билансна ставка тог рачуна, бруто домаћи производ, буде вреднована у тржишним ценама.

Када индиректно мерене услуге финансијског посредовања нису алоциране на секторе кориснике, укупна вредност аутпута индиректно мерених услуга финансијског посредовања се третира као међуфазна потрошња номиналног сектора са нултим аутпутотом и негативном додатом вредношћу исте величине. На тај начин се укупан збир додатих вредности свих сектора (или свих делатности) на укупном нивоу смањује за тај износ.

РАЧУН РОБЕ И УСЛУГА (GOODS AND SERVICES ACCOUNT)

Напомена: Уместо ужег појма роба, који не обухвата она добра која се не појављују на тржишту, по економској теорији, било би исправније користити шири појам добра. Ипак, овде се користи назив роба, јер је устаљен у нашој досадашњој статистичкој пракси, али се под њим у националним рачунима подразумевају сва добра. Такође, назив роба се овде увек користи у јединици, као збирна именица, мада се увек односи на велики број јединица робе.

Рачун робе и услуга је део система рачуна (изван низа рачуна) који се саставља само за укупну економију (може се саставити још само по групама производа). Овај рачун има фундаменталну и изузетно важну улогу у националним рачунима. Рачун робе и услуга повезује систем рачуна са табелама набавке и употребе.

Рачун робе и услуга показује укупне изворе и укупну употребу робе и услуга. Пошто је намена рачуна робе и услуга да покаже како се расположиви производи употребљавају, у њима је употреба приказана на десној, а извори на левој страни. То је супротно од текућих рачуна за институционалне секторе, пошто су токови производа, који се приказују у рачуну робе и услуга, супротни монетарним токовима (који се приказују у текућим рачунима). На страни извора приказују се:

- аутпут,
- порези (мање субвенције) на производе и
- увоз.

На страни употребе рачуна робе и услуга су:

- међуфазна потрошња,
- финална потрошња (индивидуална и колективна),
- брuto инвестиције (брuto инвестиције у основна средства, промене залиха и стицање мање отуђивање драгоцености) и
- извоз.

Порези (мање субвенције) на производе морају се укључити на страну извора пошто је аутпут вреднован у базним ценама, а употреба у ценама произвођача. Рачун робе и услуга је, по дефиницији уравнотежен и зато нема билансну ставку (салдо).

РАЧУН СЕКУНДАРНЕ РАСПОДЕЛЕ ДОХОТКА (*SECONDARY DISTRIBUTION OF INCOME ACCOUNT*)

Рачун секундарне расподеле дохотка приказује како се биланс примарног дохотка институционалних сектора алоцира прерасподелом текућих пореза на доходак, богатство итд, социјалним доприносима и накнадама (осим социјалних трансфера у натури) и осталим текућим трансферима.

Билансна ставка (салдо) рачуна секундарне расподеле дохотка је расположиви доходак.

РАЧУН УПОТРЕБЕ ДОХОТКА (*USE OF INCOME ACCOUNT*)

Рачун употребе дохотка показује како се распоживи доходак (или прилагођени расположиви доходак) дели између издатака за финалну потрошњу (или стварне финалне потрошње) и штедње. У националним рачунима финалну потрошњу имају сектори државе, домаћинства и непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима (при чему овај последњи сектор има само издатке, али не и стварну финалну потрошњу).

Рачун употребе дохотка за домаћинства и пензијске фондове садржи позицију прилагођавања за промену нето улога домаћинства у резервама пензијских фондова, која се односи на начин приказивања трансакција између домаћинства и пензијских фондова.

Рачун употребе дохотка се може саставити у две верзије, и то као:

- рачун употребе расположивог дохотка и
- рачун употребе прилагођеног расположивог дохотка.

У ова случаја билансна ставка (салдо) рачуна је штедња.

РАЧУНИ (ACCOUNTS)

Напомена: Уместо појмова биланси и макроекономски биланси, који су устаљени и често се користе у пракси, у националним рачунима се, као што им сам назив говори, користи појам рачуни. Назив „биланси“ у овом значењу код нас се користи само у називу једне врсте рачуна, односно у називу „биланса стања“. Назив „биланс“ користи се још у називима неких билансних ставки (биланс примарних доходака, спољни биланс робе и услуга, текући спољни биланс) у значењу „салдо“. Мада се појмови рачуни и биланси могу сматрати синонимима, овде се користи назив рачуни.

Рачуни су средство (начин) приказивања токова и стања који се односе на одређени аспект економског живота. Макроекономски рачуни се састављају према утврђеним правилима састављања рачуна. Рачуни се могу приказати на неколико начина, а најчешће се користи класичан приказ у форми двостраног Т рачуна, билансног извештаја, са улазима на једној и излазима на другој страни. У низу рачуна рачуни су груписани у три категорије: текуће рачуне, рачуне акумулације и билансе стања. Текући рачуни приказују употребу и изворе, а рачуни акумулације приказују промене имовине и промене обавеза у одређеном временском периоду. Биланси стања приказују стање имовине и стање обавеза у одређеној временској тачки.

Рачуни се могу саставити за:

- укупну економију,
- институционалне јединице и секторе,
- трансакције,
- иностранство (трансакције са иностранством),
- имовину и обавезе,
- погоне (локалне јединице чисте делатности) и делатности,

- производе и
- намене.

За јединице (институционалне јединице, погоне) и групе јединица (институционалне секторе, иностранство, делатности) различити рачуни приказују трансакције и друге токове који су повезани са неком специфичним аспектом економског живота (на пример, производњом). Овакав скуп трансакција обично није уравнотежен, односно укупни износи на две стране рачуна се разликују. Због тога се мора увести билансна ставка (салдо), која представља разлику две стране рачуна. Обично се билансна ставка мора увести и између укупне имовине и укупних обавеза институционалне јединице или сектора. Када се агрегирају за укупну економију, билансне ставке чине значајне агрегате.

Рачуни се, поред низа рачуна у класичној двостраној форми, могу приказати другим врстама презентација:

- интегрисаним економским рачунима,
- дијаграмском презентацијом,
- једначинама и
- матричном презентацијом.

РАЧУНИ АКУМУЛАЦИЈЕ (ACCUMULATIONS ACCOUNTS)

Рачуни акумулације су друга група рачуна у низу рачуна. То су рачуни токова који приказују стицање и отуђивање имовине (финансијске и нефинансијске) и обавеза у институционалним јединицама и секторима путем трансакција или као резултат других догађаја.

Десна страна рачуна акумулације се назива промене пасиве (промене обавеза и нето вредности), а лева промене активе.

Рачуне акумулације чине:

- рачун капитала,
- финансијски рачун и
- рачун осталих промена имовине.

Рачуни акумулације и биланси стања су потпуно интегрисани, пошто се у рачунима акумулације приказују промене које се на крају обрачунског периода одражавају на биланс стања.

РАЧУНИ ИНОСТРАНСТВА (*REST OF THE WORLD ACCOUNTS*)

Рачун иностранства обухвата транзакције између резидентних јединица и нерезидентних јединица и одговарајућа стања имовине и обавеза. Ови рачуни су засновани са становишта иностранства, и оно што су за иностранство извори то је за националну економију употреба и обрнуто. Када је билансна ставка (салдо) рачуна иностранства позитивна, то значи вишак за иностранство и дефицит за националну економију и обрнуто ако је билансна ставка негативна. Исто тако, финансијска средства иностранства су обавезе за националну економију и обрнуто (осим монетарног злата и специјалних права вучења).

Низ рачуна иностранства прати исту општу шему рачуна сектора, али се мало разликује у циљу фокусирања битних карактеристика транзакција са иностранством. Низ рачуна иностранства обухвата:

- текуће рачуне, који се састоје од рачуна робе и услуга иностранства и рачуна примарних доходака и текућих трансфера иностранства,
- рачуне акумулације иностранства (рачун капитала, финансијски рачун, рачун осталих промена обима имовине и рачун ревалоризације) и
- рачун имовине и обавеза иностранства.

РАЧУНИ ПО ДЕЛАТНОСТИМА (ACCOUNTS BY INDUSTRY)

Рачуни по делатностима детаљније описују процес производње и употребу робе и услуга по делатностима. Делатност се састоји од групе погона (локалних јединица чисте делатности) укључених у исту или сличну врсту активности. Низ рачуна за делатности (као и за погоне) је ограничен на рачун производње и рачун формирања дохотка. Ови рачуни су по форми идентични одговарајућим рачунима за институционалне секторе. Међутим, аутпут и међуфазна потрошња делатности су разбијени по производима у табели набавке и употребе.

РАЧУНИ ПРИМАРНЕ РАСПОДЕЛЕ ДОХОТКА (PRIMARY DISTRIBUTION OF INCOME ACCOUNTS)

Рачуни примарне расподеле дохотка су први у низу рачуна расподеле и употребе дохотка. Они се састоје од:

- рачуна формирања дохотка, чије су билансне ставке (салда) пословни вишак и мешовити доходак и
- рачуна алокације примарног дохотка, који се састоји од два подрачуна: рачуна предузетничког дохотка, чија је билансна ставка предузетнички доходак, и рачуна алокације осталог примарног дохотка.

Рачун формирања дохотка приказује доходак по секторима који су произвођачи, односно извори дохотка, а рачун алокације примарног дохотка по секторима који су примаоци примарних доходака. Последња (коначна) билансна ставка рачуна примарне расподеле дохотка је биланс примарних доходака.

РАЧУНИ РАСПОДЕЛЕ И УПОТРЕБЕ ДОХОТКА (*DISTRIBUTION AND USE OF INCOME ACCOUNTS*)

Рачуни расподеле и употребе дохотка се у низу текућих рачуна налазе иза рачуна производње. Они се састоје од рачуна који показују како се дохоци:

- стварају у производњи,
- расподељују институционалним јединицама (потраживањима додате вредности створене производњом),
- прерасподељују између институционалних јединица (углавном посредством државних јединица путем доприноса и накнада социјалне заштите и путем пореза) и
- коначно употребљавају за финалну потрошњу или штедњу домаћинстава, државе или непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима.

Рачуне расподеле и употребе дохотка чине:

- рачуни примарне расподеле дохотка,
- рачун секундарне расподеле дохотка,
- рачун прерасподеле дохотка у натури и
- рачун употребе дохотка.

Последња (коначна) билансна ставка (салдо) у низу рачуна расподеле и употребе дохотка, а тиме и у низу текућих рачуна, је штедња.

РАЧУНИ СЕКТОРА (SECTOR ACCOUNTS)

Рачуни сектора пружају, по институционалним секторима, систематичан опис различитих нивоа економских процеса: производње, формирања дохотка, расподеле и прерасподеле дохотка, употребе дохотка и финансијске и нефинансијске акумулације. Рачуни за институционалне секторе такође обухватају билансе стања који описују стања имовине, обавеза и вредности капитала (нето вредности) на почетку и крају обрачунског периода.

Низ рачуна се може саставити, у целини или делимично, за институционалне јединице, институционалне секторе и подсекторе, делатности и укупну економију. За институционалне секторе може се саставити целокупан низ рачуна.

РЕАЛНИ ДОБИЦИ И ГУБИЦИ ОД ПОСЕДОВАЊА (ВЛАСНИШТВА) (*REAL HOLDING GAINS AND LOSSES*)

Реални добитак од поседовања (власништва) средства се дефинише као разлика номиналног и неутралног добитка од поседовања (власништва) тог средства. То је вредност која настаје власнику средства када цена тог средства релативно порасте у односу на општи ниво промене цена робе и услуга у укупној економији.

Реални добици и губици од поседовања (власништва) се приказују у рачуну реалних добитака и губитака од поседовања (власништва), који је подрачун рачуна ревалоризације сектора, укупне економије и иностранства.

РЕГИОНАЛНИ РАЧУНИ (*REGIONAL ACCOUNTS*)

Састављање рачуна за ниво региона подразумева да се сваки регион третира као посебна економска целина. Тако трансакције са осталим регионима постају спољне (екстерне) трансакције. Спољне трансакције региона се деле на трансакције са осталим регионима земље и на трансакције са иностранством.

Многобројни концептуални проблеми су разлог да се регионални рачуни ограничавају само на приказивање производње по делатностима (регионални агрегати производње по делатностима и бруто домаћи производ за регион) и састављање рачуна за сектор домаћинства.

Регионални рачуни су засновани на трансакцијама јединица које су резиденти на регионалној територији. Регионализација се може извршити коришћењем:

- метода од дна навише,
- метода од врха наниже и
- комбинованих метода.

Региони различитих нивоа у Европској унији су утврђени Номенклатуром територијалних јединица за статистику, која је уједно територијална класификација за састављање регионалних рачуна.

РЕЗИДЕНТНЕ ЈЕДИНИЦЕ (*RESIDENT UNITS*)

Институционална јединица је резидентна јединица једне земље када има центар економског интереса (седиште) на економској територији те земље. Резидентне јединице (институционалне јединице и погони) чине укупну економију земље. Резидентност није заснована на националном или правном, већ на економском критеријуму.

Концепција резидентности у националним рачунима иста је као у Приручнику о платном билансу Међународног монетарног фонда. Концепција резидентности се примењује на све јединице (али не и на имовину коју оне поседују), као и на особе које су чланови домаћинства. Државне јединице су, наравно, увек резиденти своје земље.

Резидентност индивидуалних особа није одређена местом њиховог рада, већ домаћинством чији су део. Сви чланови истог домаћинства имају исту резидентност као и само домаћинство.

Неинкорпорирана предузећа (која нису квазикорпорације) у власништву домаћинства, на пример радње или пољопривредна домаћинства, нису посебна институционална јединица у односу на своје власнике, па имају исту резидентност као домаћинство коме припадају.

Нормално је очекивати да корпорације и непрофитне институције имају центар економског интереса (дакле и резидентност) земље у којој су правно конституисани и регистровани. Њихови власници, односно акционари (деоничари), могу бити и нерезиденти.

За власнике земљишта и зграда на економској територији земље се увек сматра да имају центар економског интереса у тој земљи, односно да су резиденти, чак и ако нису ангажовани у осталим економским активностима или трансакцијама у тој земљи.

РОБА (GOODS)

Напомена: Уместо ужег појма роба, који не обухвата она добра која се не појављују на тржишту, по економској теорији, било би исправније користити шири појам добра. Ипак, овде се користи назив роба, јер је устаљен у нашој досадашњој статистичкој пракси, али се под њим у националним рачунима подразумевају сва добра. Такође, назив роба се овде увек користи у јединици, као збирна именица, мада се увек односи на велики број јединица робе.

Роба представља физичке објекте (који су резултат производње) за којима постоји тражња, над којима могу бити утврђена власничка права и чије власништво се може пренети с једне на другу институционалну јединицу укључивањем у транзакције на тржишту. За њима постоји тражња зато што се могу употребити да задовоље потребе или жеље домаћинстава или заједнице или за производњу друге робе и услуга. Производња робе је потпуно одвојена активност од размене робе. Нека роба никад не мора да буде размењена, док друга може бити купљена и продата више пута. Одвајање производње робе од њене продаје или препродаје је економски значајна карактеристика, по којој се роба разликује од услуга.

РОБА И УСЛУГЕ (GOODS AND SERVICES)

Напомена: Уместо ужег појма роба, који не обухвата она добра која се не појављују на тржишту, по економској теорији, било би исправније користити шири појам добра. Ипак, овде се користи назив роба, јер је устаљен у нашој досадашњој статистичкој пракси, али се под њим у националним рачунима подразумевају сва добра. Такође, назив роба се овде увек користи у јединици, као збирна именица, мада се увек односи на велики број јединица робе.

У националним рачунима, роба и услуге су, по дефиницији, увек резултат производње, било домаће или стране, у текућем или претходном периоду. Назив производи је у националним рачунима синоним за робу и услуге, односно производи су све робе и услуге које су створене у оквиру границе производње. Онај део робе и услуга (производа) који су створени, односно који су резултат производње у току обрачунског периода у националној економији, назива се аутпут.

Роба и услуге се размењују и употребљавају за различите намене: као инпут (улагање) у производњу друге робе и услуга, за финалну потрошњу или за инвестирање. Национални рачуни праве концепцијску разлику између тржишне робе и услуга, робе и услуга за сопствену финалну потрошњу и остале нетржишне робе и услуга.

Набавке производа (робе и услуга) се вреднују у базним ценама, а употреба у ценама произвођача.

У циљу детаљног проучавања транзакција производима (робом и услугама) национални рачуни користе Класификацију производа.

САТЕЛИТСКИ РАЧУНИ (SATELLITE ACCOUNTS)

Сателитски рачуни се састављају да би се задовољиле специфичне потребе за подацима. На пример, могу се састављати сателитски рачуни туризма, здравства, пољопривреде, животне средине итд.

Да би испунили своју сврху, сателитски рачуни:

- приказују више неопходних детаља и искључују непотребне,
- проширују оквире рачуна додајући немонетарне информације (на пример о загађењу животне средине) и
- мењају неке основне концепције (на пример: проширују инвестиције укључивањем издатака за истраживање и развој или образовање).

Сателитски рачуни у принципу задржавају све основне концепције и класификације из стандарног оквира националних рачуна. Промене се уводе једино када специфичне потребе захтевају модификације.

СЕКТОР ДОМАЋИНСТАВА (*HOUSEHOLDS*)

Домаћинство се укратко дефинише као мала група особа које деле исти смештај (животни простор), заједно користе део или сав свој доходак и богатство и троше одређену врсту робе и услуга колективно (углавном становање и исхрану).

Сектор домаћинства обухвата сва физичка лица у економији, односно резидентна домаћинства. То су индивидуе и групе индивидуа који су потрошачи, али такође и произвођачи - неинкорпорирана предузећа, односно предузетници који производе тржишну робу и услуге (тржишни произвођачи) уколико нису посебни ентитети који се третирају као квазикорпорације. У нашем економском систему то су пољопривредна домаћинства и предузетници који не састављају годишњи финансијски извештај – завршни рачун.

Такође су укључене индивидуе и групе индивидуа као произвођачи робе и услуга самостално за сопствену финалну употребу. Укључене су само две категорије услуга за сопствену финалну потрошњу: стамбене услуге станара у сопственим становима и домаће услуге које пружа плаћено особље. Аутпут за сопствену финалну употребу се мора импутирати на бази цена сличних роба и услуга на тржишту.

У сектор домаћинства укључују се и особе које трајно живе у институцијама као што су манастири, болнице, затвори, старачки домови и сл. Ове особе се третирају заједно као једно колективно домаћинство.

Основни извори домаћинства потичу од компензација запосленима, дохотка од власништва, трансфера из осталих сектора, продаје тржишних производа и импутираних примања од аутпута за сопствену финалну потрошњу.

Сектор домаћинства се дели на следеће подсекторе:

- подсектор послодаваца,
 - подсектор радника за сопствени рачун,
 - подсектор запослених и
 - подсектор прималаца доходака од власништва и трансферних доходака (укључујући пензионере).
-
-
-

СЕКТОР ДРЖАВЕ (*GENERAL GOVERNMENT*)

Сектор државе се састоји од свих институционалних јединица које, поред испуњавања своје политичке улоге и улоге у економској регулативи, пружају претежно нетржишне услуге (могуће је да производе и робу) за индивидуалну или колективну потрошњу и прерасподељују доходак и богатство. Ове јединице преузимају одговорност за снабдевање заједнице или индивидуалних домаћинстава одређеном робом и услугама и финансирају ово снабдевање из опорезивања или осталих доходака, прерасподељују доходак и богатство путем трансфера и ангажују се у нетржишној производњи.

Овај сектор чине државне јединице укључујући фондове социјалне заштите (јавни остали нетржишни произвођачи).

Сектор државе се дели на четири подсектора:

- подсектор централних државних органа,
- подсектор регионалних (покрајинских) државних органа,
- подсектор локалних државних органа и
- подсектор фондова социјалне заштите.

СЕКТОР ИНОСТРАНСТВА (*REST OF THE WORLD – ROW*)

Сектор иностранства се састоји од нерезидентних јединица које су ангажоване у трансакцијама са резидентним институционалним јединицама или имају друге економске везе са резидентним јединицама. Сектор иностранства укључује одређене институционалне јединице које физички могу бити лоциране на географској територији земље, на пример: стране амбасаде, конзулати и војне базе, а такође и међународне организације. Све међународне организације се за потребе националних рачуна третирају као нерезиденти националне економије, односно као резиденти иностранства, без обзира где су лоциране.

Мада иностранство не чини институционални сектор као такав, у структури националних рачуна има сличну улогу. Национални рачуни не предвиђају састављање рачуна економских активности које се дешавају у иностранству, али приказује све трансакције између резидентних и нерезидентних јединица у циљу праћења комплетног економског понашања резидентних јединица. Зато се саставља низ рачуна иностранства који прати исту основну шему као за низ рачуна сектора.

СЕКТОР НЕПРОФИТНИХ ИНСТИТУЦИЈА КОЈЕ ПРУЖАЈУ УСЛУГЕ ДОМАЋИНСТВИМА (*NON-PROFIT INSTITUTIONS SERVING HOUSEHOLDS – NPISH*)

Сектор непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима се састоји од непрофитних институција које нису контролисане и претежно финансиране од стране државе и које снабдевају домаћинства робом и услугама бесплатно или по ценама које нису економски значајне (односно које ни приближно не покривају трошкове производње). Дакле, овај сектор обухвата све приватне остале нетржишне произвођаче, односно све непрофитне институције осим оних које су тржишни произвођачи и оних које контролоше и углавном финансира држава. То су правна лица која су претежно ангажована у пружању нетржишних услуга домаћинствима. Њихови основни извори потичу од чланарина, добровољних прилога у новцу и натури од домаћинства, плаћања која врши држава и дохотка од власништва.

Овај сектор чине:

- синдикати, професионална и стручна удружења, удружења потрошача, политичке партије (осим у једнопартијским државама), цркве и верске организације (укључујући оне које финансира, али не контролише држава) и друштвени, културни, рекреативни и спортски клубови и
- хуманитарне, милосрдне и потпорне организације које се финансирају добровољним трансферима у новцу или натури од других институционалних јединица.

СИМЕТРИЧНЕ ИНПУТ-АУТПУТ ТАБЕЛЕ (*SYMMETRIC INPUT-OUTPUT TABLES*)

Симетричне инпут-аутпут табеле су табеле у којима се исте класификације или јединице (на пример: групе производа или делатности) налазе и у редовима и у колонама табеле. Оне служе детаљној анализи процеса производње и употребе робе и услуга.

Најзначајнија симетрична инпут-аутпут табела је „производ-производ“ табела. Она се саставља конвертовањем табела набавке и употребе у базним ценама. То укључује промену формата табеле, односно добијање једне симетричне табеле из две несиметричне. Симетрична инпут-аутпут табела пружа преглед набавки и употреба, односно улагања и резултата у међусобним односима делатности у процесу производње.

СИСТЕМ НАЦИОНАЛНИХ РАЧУНА (SYSTEM OF NATIONAL ACCOUNTS – SNA)

Систем националних рачуна је међународни стандард у области макроекономских статистика.

То је обухватан, доследан и прилагодљив скуп макроекономских рачуна, намењен потребама владиних и самосталних аналитичара, креатора политике и доносилаца одлука. Замишљен је за употребу у свим земљама са тржишном економијом, без обзира на достигнути ниво економског развоја, а такође и у земљама у транзицији ка тржишној економији.

Публикацију Систем националних рачуна 1993 (SNA 93), популарно названу Плава књига, заједнички су објавиле Уједињене нације, Међународни монетарни фонд, Комисија Европске заједнице – Евростат, Организација за економску сарадњу и развој и Светска банка.

Систем се састоји од складног, доследног и целовитог скупа макроекономских рачуна, биланса стања и табела, заснованих на међународно прихваћеним појмовима, дефиницијама, класификацијама и правилима састављања рачуна. Систем приказује податке о економским токовима (активностима у оквиру временског периода) и о стањима (нивоу економских средстава и богатству у одређеној временској тачки). Пошто се рачуни у пракси састављају за низ временских периода, они пружају низ информација неопходних за праћење, анализирање и оцењивање карактеристика економије током времена.

Систем се може применити на различитим нивоима груписања: на нивоу појединачних економских јединица, односно институционалних јединица, за групе таквих јединица, односно институционалне секторе или на нивоу укупне економије. Поред тога, у рачунима трансакција са иностранством приказују се везе између укупне економије и иностранства.

Главни циљ Система националних рачуна је да пружи упрошћену, али комплетну и детаљну слику комплексне економије, односно да обезбеди основу за стварање макроекономске базе података подесне за анализирање и оцењивање карактеристика економије. Његове специфичне намене су:

-
-
- праћење понашања економије,
 - макроекономске анализе,
 - вођење економске политике (укључујући доношење одлука) и
 - међународна поређења.

Систем националних рачуна чини једну целину са Европском системом рачуна, па се национални рачуни често обележавају заједничком енглеском скраћеницом SNA 93/ESA 95.

СИСТЕМ РАЧУНА И АГРЕГАТИ (SYSTEM OF ACCOUNTS AND THE AGGREGATES)

Систем рачуна и агрегати су централна основа националних рачуна и састоје се од:

- правила састављања рачуна,
- низа рачуна,
- рачуна робе и услуга,
- рачуна иностранства,
- билансних ставки (салда) и
- агрегата.

СОЦИЈАЛНЕ НАКНАДЕ (SOCIAL BENEFITS)

Социјалне накнаде су трансфери домаћинствима, у новцу или у натури, у циљу олакшавања финансијског оптерећења у случајевима ризика и невоље (на пример: болести, незапослености, пензионисања, образовања или породичних околности), које државне јединице или непрофитне институције које пружају услуге домаћинствима реализују кроз колективно организоване фондове, или ван њих. Оне укључују плаћања државе произвођачима који индивидуално помажу домаћинства, која се врше у случајевима социјалног ризика или невоље.

Социјалне накнаде укључују социјалне накнаде осим социјалних трансфера у натури, односно:

- накнаде социјалног осигурања у новцу,
- накнаде приватних социјалних фондова,
- социјалне накнаде запосленима које нису засноване на фондовима,
- накнаде социјалне помоћи у новцу и
- социјалне накнаде у натури.

СОЦИЈАЛНИ ДОПРИНОСИ (SOCIAL CONTRIBUTIONS)

Социјални доприноси су стварна или импутирана плаћања фондовима социјалног осигурања у циљу обезбеђивања плаћања социјалних накнада. Социјалне доприносе плаћају послодавци у корист својих запослених или сами запослени, самозапослени или незапослени.

Социјални доприноси се деле на:

- стварне социјалне доприносе, који укључују стварне социјалне доприносе (на терет) послодаваца, социјалне доприносе запослених и социјалне доприносе самозапослених и незапослених особа и
- импутиране социјалне доприносе, којима се врше социјалне накнаде запосленима, бившим запосленима или члановима њихових домаћинстава, које њихови послодавци директно плаћају.

СОЦИЈАЛНИ ДОПРИНОСИ И НАКНАДЕ (SOCIAL CONTRIBUTIONS AND BENEFITS)

Социјални доприноси и накнаде су група трансакција расподеле која се састоји од:

- социјалних доприноса,
- социјалних накнада осим социјалних трансфера у натури и
- социјалних трансфера у натури.

СОЦИЈАЛНИ ДОПРИНОСИ ПОСЛОДАВАЦА (EMPLOYERS' SOCIAL CONTRIBUTION)

Социјални доприноси (на терет) послодаваца су плаћања послодаваца која обезбеђују право запослених на социјалне накнаде у одређеним околностима које могу угрозити доходак или благостање запослених (болест, повреду, отказ, пензију итд.). Они могу бити:

- стварни социјални доприноси послодаваца, односно износи које послодавци уплаћују у корист својих запослених фондовима социјалне заштите, осигуравајућим друштвима, аутономним пензијским фондовима или другим институционалним јединицама одговорним за администрацију и управљање социјалном заштитом и
- импутирани социјални доприноси послодаваца, односно износи које послодавци директно уплаћују својим запосленима, бившим запосленима или онима који зависе од њихових извора (члановима домаћинства запослених) као социјалну накнаду, без укључивања осигуравајућих друштава и аутономних социјалних фондова и без стварања посебног фонда или резерви за ту намену.

СОЦИЈАЛНИ ТРАНСФЕРИ У НАТУРИ (SOCIAL TRANSFERS IN KIND)

Социјални трансфери у натури се састоје од индивидуалне робе и услуга које држава (укључујући фондове социјалне заштите) и непрофитне институције које пружају услуге домаћинствима обезбеђују као трансфере у натури индивидуалним домаћинствима, било да су купљене на тржишту или су их као нетржишни аутпут произвеле државне јединице или непрофитне институције које пружају услуге домаћинствима. Они се могу финансирати из опорезивања, осталих државних прихода или доприноса социјалне заштите, или у случају непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима из донација идохотка од власништва.

Социјални трансфери у натури укључују:

- социјалне накнаде у натури и
- трансфере индивидуалне робе и услуга.

СПОЉНИ БИЛАНС РОБЕ И УСЛУГА (EXTERNAL BALANCE OF GOODS AND SERVICES)

Спољни биланс робе и услуга је билансна ставка (салдо) рачуна робе и услуга иностранства. Он представља вредност извоза робе и услуга умањен за увоз робе и услуга сектора иностранства. Када је спољни биланс робе и услуга у рачунима иностранства позитиван, то значи дефицит (мањак) националне економије у трговини робом и услугама са иностранством и обрнуто, ако је негативан, то значи мањак за иностранство и вишак за националну економију.

СРЕДСТВА (ASSETS)

Напомена: Енглески појам assets може се превести на српски језик различитим појмовима сличног значења: актива, имовина, средства итд. У овом речнику се могу посебно наћи два обрађена појма: актива (у оквиру овог појма објашњена је и имовина) и средства (као појединачни имовински објекти који се групишу у складу са одговарајућом класификацијом).

Средства у националним рачунима су ентитети над којима институционалне јединице, индивидуално или колективно, морају имати власничка права и од чијег поседовања или коришћења њихови власници могу имати економску корист током временског периода.

Од различитих врста средстава може се имати различита економска корист:

- од коришћења средстава (као што су машине, опрема и грађевински објекти) у производњи,
- од доходака од власништва (камате, дивиденде, ренте) који добијају власници финансијских средстава и земљишта и
- од вредности, укључујући могуће добитке/губитке од поседовања, која се може реализовати од продаје средстава или његовог уништења.

На нивоу институционалне јединице средства су појединачни имовински објекти (материјални или нематеријални) из којих се састоји њихова имовину из биланса стања пословног књиговодства, а која се налази у оквиру границе средстава. Изван границе средстава у националним рачунима су људски капитал и природна средства која нису економска средства (на пример: ваздух или речна вода).

Средства се групишу према Класификацији средстава. Средства се деле на:

- нефинансијска средства (произведена и непроизведена) и
- финансијска средства.

Појам актива користи се за означавање леве стране биланса стања, на којој се приказују

вредности стања имовине у једној временској тачки (на почетку и крају обрачунског периода).
Промене активе су лева страна рачуна акумулације на којој се приказују промене вредности имовине у току обрачунског периода.

СТАЊА (STOCKS)

Токови и стања су два основна облика у којима се могу приказати информације о економији у националним рачунима. Токови се односе на акције и ефекте догађаја који се дешавају у оквиру временског периода и њихова вредност за цео период се добија кумулирањем (сабирањем позитивних и одузимањем негативних) вредности појединачних токова, док се стања односе на ситуацију у временској тачки.

Стања су позиције, или поседовања, имовине и обавеза у временској тачки. Национални рачуни приказују стања у рачунима, који се обично називају биланси стања, и табелама на почетку и крају обрачунског периода. Стања су повезана са токовима, она су резултат кумулирања вредности претходних трансакција и осталих токова и мењају се трансакцијама и осталим токовима у том периоду. Стања у различитим временским тачкама се могу поредити, али се не могу сабирати. У националним рачунима стања робе се називају залихе.

Вредности стања се приказују за сва средства у оквиру границе средстава дефинисаних и националним рачунима, односно за нефинансијска средства, произведена и непроизведена, и финансијска средства и обавезе. Међутим, обухват је ограничен на она средства која се употребљавају у економској активности и која су предмет власничких права. Тако се стања не приказују за средства која су изван границе средстава (као што су људски капитал и природни ресурси који нису ничија својина). Стања се групишу у складу са Класификацијом средстава.

Стања се такође приказују за становништво и запосленост. Међутим, за потребе израчунавања вредности агрегата по становнику или по запосленом, ова стања се користе приказана као средња вредност у току обрачунског периода.

СТАТИСТИЧКЕ ЈЕДИНИЦЕ (*STATISTICAL UNITS*)

Значајна карактеристика националних рачуна је да се у њима користе две врсте јединица и два начина поделе економије, који су потпуно различити и имају посебну аналитичку примену. Те две врсте статистичких јединица су:

- институционалне јединице и
- погони (локалне јединице чисте делатности)

Институционалне јединице (домаћинства и правна лица) се на основу својих главних функција, понашања и циљева групишу у институционалне секторе у циљу описивања дохотка, издатака, финансијских токова и биланса стања.

Погони (локалне јединице чисте делатности) се на основу врсте своје активности групишу у делатности у циљу описивања процеса производње и за инпут-аутпут анализе.

СТВАРНА ФИНАЛНА ПОТРОШЊА (ACTUAL FINAL CONSUMPTION)

Стварна финална потрошња (остварена финална потрошња) је једна од две концепције финалне потрошње (пored издатака за финалну потрошњу) које се користе у националним рачунима.

Стварна финална потрошња се састоје од робе и услуга које резидентне институционалне јединице стичу, било куповином или трансферима, за директно задовољавање људских потреба, било индивидуалних или колективних.

Стварна финална потрошња се јавља у сектору домаћинстава (индивидуална потрошња) и у сектору државе (колективна потрошња). Не постоји стварна финална потрошња непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима, пошто су њихове услуге индивидуалне, па се, по конвенцији, сматрају социјалним трансферима у натури, тако да се њихова вредност укључује у стварну финалну потрошњу домаћинстава.

СТВАРНА ФИНАЛНА ПОТРОШЊА ДОМАЋИНСТАВА (*ACTUAL FINAL CONSUMPTION OF HOUSEHOLDS*)

Стварна финална потрошња домаћинства је вредност потрошне робе и услуга које су домаћинства стекла, било куповином или трансферима од државе или непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима, и које домаћинства употребљавају за задовољавање својих потреба и жеља. Она се добија од њихових издатака за финалну потрошњу додавањем вредности примљених социјалних трансфера у натури (односно индивидуалне потрошње коју финансирају држава и непрофитне институције које пружају услуге домаћинствима, а користе домаћинства).

СТВАРНА ФИНАЛНА ПОТРОШЊА ДРЖАВЕ (ACTUAL FINAL CONSUMPTION OF GENERAL GOVERNMENT)

Стварна финална потрошња државе се мери вредношћу колективних (не и индивидуалних) потрошних услуга које држава пружа заједници, или великим деловима заједнице. Она се добија од издатака за финалну потрошњу државе одузимањем вредности плаћених социјалних трансфера у натури (односно индивидуалне потрошње коју финансира држава, а користе домаћинства).

СТИЦАЊА (*ACQUISITIONS*)

Институционалне јединице стичу робу (укључујући средства) и услуге када постану нови власници робе и када је пружање услуга извршено.

СТИЦАЊА МАЊЕ ОТУЂИВАЊА ДРАГОЦЕНОСТИ (ACQUISITIONS LESS DISPOSALS OF VALUABLES)

Стицања мање отуђивања драгоцености се приказују у следећим случајевима:

- стицања или отуђивања немонетарног злата, сребра итд. од стране банака (укључујући централну банку) и осталих финансијских посредника,
- стицања или отуђивања драгоцености од стране предузећа чија основна или секундарна делатност не укључује производњу или промет овакве врсте робе и
- стицања или отуђивања драгоцености од стране домаћинстава.

По конвенцији у Европском систему рачуна ова транзакција обухвата и стицања и отуђивања драгоцености од стране јувелира, трговаца уметничким предметима и музеја.

СТИЦАЊА МАЊЕ ОТУЂИВАЊА НЕФИНАНСИЈСКИХ НЕПРОИЗВЕДЕНИХ СРЕДСТАВА (ACQUISITIONS LESS DISPOSALS OF NON-FINANCIAL NON-PRODUCED ASSETS)

Промене вредности нефинансијских непроизведених средстава у власништву институционалне јединице су резултат трансакција са другим институционалним јединицама које се приказују у рачуну капитала. Ова средства се могу стећи или отуђити куповином или продајом, разменом или трансфером капитала у натури. Промене које се приказују у рачуну капитала се састоје од укупне вредности стечених средстава умањеној за укупне вредности отуђених средстава у обрачунском периоду.

Стицања мање отуђивања нефинансијских непроизведених средстава се састоје од:

- стицања мање отуђивања земљишта,
- стицања мање отуђивања осталих материјалних непроизведених средстава и
- стицања мање отуђивања нематеријалних непроизведених средстава.

СУБВЕНЦИЈЕ (*SUBSIDIES*)

Субвенције су једносмерна (неузвраћена) плаћања државних јединица (укључујући нерезидентне државне јединице) резидентним произвођачима у циљу утицаја на ниво производње, количину, цене и вредност робе и услуга коју производе, продају или увозе. По конвенцији, за остали нетржишни аутпут се не приказују субвенције на производе.

Субвенције су група трансакција расподеле и састоје се од:

- субвенција на производе и
- осталих субвенција на производњу.

ТАБЕЛЕ НАБАВКЕ И УПОТРЕБЕ (SUPPLY AND USE TABLES)

Табеле набавке и употребе интегришу различите приступе бруто домаћем производу (са стране производње, тражње и дохотка) и обично се састављају само на годишњем нивоу. Табеле набавке и употребе су у облику несиметричних матрица по делатностима (у колонама) и производима (у редовима) које детаљно описују процес производње и трансакције производима у националној економији. Оне показују:

- структуру трошкова производње и доходак формиран у процесу производње,
- токове робе и услуга произведених у националној економији и
- токове робе и услуга са иностранством.

Дакле, табеле набавке и употребе приказују како набавке различитих врста робе и услуга потичу из домаћих делатности и увоза и како се ове набавке алоцирају на различите међуфазне и финалне употребе, укључујући извоз. Почетна основа за израду ових табела је рачун робе и услуга. Табеле набавке и употребе пружају основне информације за добијање детаљних инпут-аутпут табела.

ТЕКУЋИ ПОРЕЗИ НА ДОХОДАК, БОГАТСТВО ИТД. (*CURRENT TAXES ON INCOME, WEALTH, ETC.*)

Текући порези на доходак, богатство итд. су транзакције расподеле које се углавном састоје од пореза на доходак домаћинстава и профит корпорација и од пореза на богатство (имовину) који се плаћају редовно у сваком пореском периоду (за разлику од пореза на капитал које се убирају нередовно).

Они се деле на:

- порезе на доходак и
- остале текуће порезе.

ТЕКУЋИ РАЧУНИ (*CURRENT ACCOUNTS*)

Текући рачуни су прва група рачуна у низу рачуна. Ови рачуни приказују производњу робе и услуга, формирање дохотка у производњи, одговарајућу расподелу и прерасподелу дохотка између институционалних јединица и употребу дохотка у циљу потрошње или штедње.

За десну страну текућих рачуна, на којој се појављују трансакције које увећавају економску вредност јединице или сектора, користи се назив извори. Лева страна ових рачуна односи се на трансакције које умањују економску вредност јединице или сектора и назива се употреба.

Текуће рачуне чине:

- рачун производње и
- рачуни расподеле и употребе дохотка.

ТЕКУЋИ СПОЉНИ БИЛАНС (*CURRENT EXTERNAL BALANCE*)

Текући спољни биланс је билансна ставка (салдо) рачуна примарног дохотка и текућих трансфера сектора иностранства. Када је текући спољни биланс у рачуну иностранства позитиван, то значи дефицит (мањак) националне економије на њеним текућим трансакцијама (трговина робом и услугама, примарни дохоци и текући трансфери) са иностранством и обрнуто, ако је негативан, то значи мањак за иностранство и вишак за националну економију.

ТЕКУЋИ ТРАНСФЕРИ (*CURRENT TRANSFERS*)

Текући трансфери се састоје од свих трансфера који нису трансфери капитала. Они директно утичу на ниво расположивог дохотка и утичу на потрошњу робе и услуга. На пример, текући трансфери сектору непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима се састоје од добровољних давања – доприноса (осим легата - завештања), чланарина и финансијске помоћи које непрофитне институције које пружају услуге домаћинствима примају од домаћинстава (укључујући нерезидентна домаћинства) и, у мањем обиму, од других јединица.

ТОКОВИ (FLOWS)

Токови и стања су два основна облика у којима се могу приказати информације о економији у националним рачунима. Токови се односе на акције и ефекте догађаја који се дешавају у оквиру временског периода и њихова вредност за цео период се добија кумулирањем (сабирањем позитивних и одузимањем негативних) вредности појединачних токова, док се стања односе на ситуацију у временској тачки.

Економски токови одражавају стварање, трансформацију, размену, трансферисање или нестајање економске вредности. Они укључују промене обима, структуре или вредности имовине и обавеза једне институционалне јединице. Све позиције у рачунима се морају унети у новчаном изразу, и зато се елементи који чине те позиције морају мерити у новчаном изразу. У неким случајевима приказани износ је стварно плаћање које формира ток који укључује новац. У осталим случајевима унети износ се процењује у складу са стварним новчаним вредностима.

Постоје две врсте економских токова. Већина токова су трансакције. Токови у националним рачунима који немају особине трансакција називају се остали токови (остале промене имовине). Трансакције се појављују у свим рачунима и табелама у којима се појављују токови осим у рачуну осталих промена обима имовине и рачуну ревалоризације. Остали токови се појављују само у та два рачуна.

Токови се групишу према Класификацији трансакција и осталих токова.

ТОКОВИ И СТАЊА (*FLOWS AND STOCKS*)

Токови и стања су два основна облика у којима се могу приказати информације о економији у националним рачунима. Токови се односе на акције и ефекте догађаја који се дешавају у оквиру временског периода и њихова вредност за цео период се добија кумулирањем (сабирањем позитивних и одузимањем негативних) вредности појединачних токова, док се стања односе на ситуацију у временској тачки.

Сваки ток и свако стање се мора одразити у рачунима. У свим рачунима се примењују исте концепције, дефиниције и класификације токова и стања и сваки ток или стање се приказује конзистентно. Конзистентност подразумева иста правила за вредновање, време приказивања и класификације. Токови и стања се групишу у складу са класификацијама које се примењују у националним рачунима (Класификација трансакција и осталих токова и Класификација средстава).

ТРАЈНА ПОТРОШНА ДОБРА (*CONSUMER DURABLES*)

Трајна потрошна добра су трајна добра која домаћинства стичу за финалну потрошњу, односно роба коју домаћинства не употребљавају као ризницу вредности, а неинкорпорирана предузећа у саставу домаћинстава не употребљавају у процесу производње. Трајна потрошна добра се могу употребљавати за потрошњу више пута или континуирано у периоду од једне године или дуже.

ТРАНСАКЦИЈЕ (TRANSACTIONS)

У националним рачунима токови и стања су два основна облика у којима се могу приказати информације. Већина токова су трансакције.

Трансакције су економски токови између институционалних јединица засновани на уговору (међусобном договору) или токови унутар институционалне јединице које је корисно сматрати трансакцијом, често зато што јединица послује у две различите улоге.

Већина трансакција су однос између две или више институционалних јединица. Међутим, национални рачуни приказују неке активности унутар институционалне јединице као трансакције, на пример потрошњу основних средстава (амортизацију). Сврха приказивања ових трансакција је да се пружи аналитички кориснија слика аутпута, финалне употребе и трошкова.

Мада трансакције могу бити монетарне и немонетарне, у националним рачунима се све трансакције приказују у монетарном изразу. Дакле, вредност немонетарних трансакција се мора мерити посредно или проценити на други начин.

Трансакције које укључују више од једне јединице су или двостране (са контра током) или једностране (без контра тока). Двостране трансакције су трансакције „нешто за нешто“ (на пример: продаја - пружање услуга у замену за новац или бартер трансакција – размена робе за робу). Једностране трансакције су трансакције „нешто за ништа“ (на пример: плаћање пореза или давање поклона).

Већина трансакција се у националним рачунима приказује директно, односно на исти начин као у институционалним јединицама које су у њих укључене. Ипак, неке трансакције се реаранжирају у циљу пружања јасније слике економских односа.

У граничним случајевима при утврђивања трансакција користи се критеријум заједничког

договора. Илегалне активности су тако трансакције само када су све укључене јединице приступиле тој активности добровољно. На пример, продаја илегалних дрога или украдених аутомобила су трансакције, али крађа није.

Трансакције се појављују у свим рачунима и табелама у којима се појављују токови осим у рачуну осталих промена обима имовине и рачуну ревалоризације.

Уобичајено је да се трансакције деле у четири главне групе:

- трансакције производима,
- трансакције расподеле,
- финансијске трансакције и
- трансакције које нису обухваћене претходним групама: потрошња основних средстава (амортизација) и стицање мање отуђивање непроизведених нефинансијских средстава.

Трансакције се групишу према Класификацији трансакција и осталих токова.

ТРАНСАКЦИЈЕ ПРОИЗВОДИМА (*TRANSACTIONS IN PRODUCTS*)

Трансакције производима описују порекло (домаћи аутпут или увоз) и употребу (међуфазна потрошња, финална потрошња, инвестиције и извоз) производа (робе и услуга).

Главне трансакције производима су:

- аутпут,
- међуфазна потрошња,
- издаци финалне потрошње,
- стварна финална потрошња,
- бруто инвестиције,
- извоз робе и услуга и
- увоз робе и услуга.

Трансакције производима се приказују у:

- рачуну робе и услуга,
- рачуну производње,
- рачуну употребе расположивог дохотка,
- рачуну употребе прилагођеног расположивог дохотка,
- рачуну капитала и
- рачуну робе и услуга иностранства.

Трансакције производима се приказују и у табелама набавке и употребе и симетричним инпут-аутпут табелама.

Набавке производа се вреднују у базним ценама, а употребе у ценама произвођача.

ТРАНСАКЦИЈЕ РАСПОДЕЛЕ (*DISTRIBUTIVE TRANSACTIONS*)

Трансакције расподеле показују како се додата вредност формирана у производњи расподељује на рад, капитал и државу и како се прерасподељују доходак и богатство.

Главне трансакције расподеле су:

- компензације запосленима,
- порези на производњу и увоз,
- субвенције,
- доходак од власништва,
- текући порези на доходак, богатство итд,
- социјални доприноси и накнаде,
- остали текући трансфери,
- прилагођавање за промену нето улога домаћинстава у резервама пензијских фондова и
- трансфери капитала.

У националним рачунима прави се разлика између текућих трансфера и трансфера капитала, при чему се трансфери капитала више односе на прерасподелу штедње и богатства него дохотка.

ТРАНСФЕР (*TRANSFER*)

Трансфер је трансакција у којој једна институционална јединица обезбеђује робу, услугу или средство (укључујући новац) другој институционалној јединици без икакве узвратне надокнаде (односно примања робе, услуге или средства). Трансфер у натури се састоји или од трансфера власништва робе или средства (осим новца) или од пружања услуга, без икакве надокнаде.

ТРАНСФЕРИ КАПИТАЛА (*CAPITAL TRANSFERS*)

Трансфери капитала су транзакције расподеле које се разликују од текућих трансфера по томе што укључују стицање или отуђивање средства, или средстава, најмање једног учесника у транзакцији. Било да су у новцу или натури, они доводе до одговарајуће промене финансијских или нефинансијских средстава у билансу стања једног или оба учесника у транзакцији.

Трансфер капитала у натури се састоји од трансфера власништва средства (осим залиха и новца) или поништавања обавезе од стране кредитора без икаквих узвратних примања.

Трансфери капитала обухватају:

- порезе на капитал, који се састоје од пореза који се нередовно убирају (у врло различитим временским интервалима) на вредност средстава или вредност капитала (нето вредности) институционалних јединица или вредност средстава трансферисаних између институционалних јединица као резултат легата (завештања), поклона (осим наследства) и осталих трансфера,
- инвестиционе поклоне (грантове), који се састоје од трансфера капитала у новцу и у натури сектора државе или сектора иностранства другим резидентним или нерезидентним институционалним јединицама за финансирање свих или дела трошкова стицања основних средстава и
- остале трансфере капитала, који између различитих сектора и подсектора економије и иностранства не прерасподељују доходак, већ штедњу или богатство.

ТРГОВИНСКА МАРЖА (TRADE MARGIN)

Аутпут произвођача услуга трговине на велико и трговине на мало се мери трговинском маржом оствареном на роби коју они купују за даљу продају. У националним рачунима трговинска маржа је разлика између стварне (или импутиране) цене реализоване за продату трговинску робу (робу купљену да би се поново продала) и цене коју би морао платити продавац да замени ту робу у моменту када је продата или отуђена на други начин. Остварена маржа на неку робу може бити негативна (уколико је њена цена морала да буде снижена). Маржа мора бити негативна за робу која се никад не прода (јер је украдена или уништена, односно отписана).

ТРЖИШНЕ ЦЕНЕ (MARKET PRICES)

Тржишне цене трансакција су износи новца коју купац плаћа да би нешто добавио (стекао) од продавца, уз обострану сагласност.

Национални рачуни су засновани на тржишним ценама, као основном начину вредновања. Тржишне цене су општи појам који обухвата различите специфичне врсте цена (базне цене, цене произвођача, набавне цене, ФОБ цене) које се користе за вредновање трансакција и средстава у националним рачунима.

ТРЖИШНИ АУТПУТ (MARKET OUTPUT)

Тржишни аутпут се састоји из аутпута који је продат на тржишту или је намењен продаји на тржишту. То укључује:

- производе продате по економски значајним ценама,
- размењене производе,
- производе употребљене за плаћање у натури,
- производе којима један погон снабдева други (у оквиру исте институционалне јединице) да би се употребили као међуфазно улагање или за финалну употребу,
- производе додате залихама готових производа или недовршене производње намењене једној од претходно наведених употреба.

За цену производа се каже да је економски значајна када на њу значајан утицај има износ који произвођач жели да добије и износ који купац жели да плати за тај производ, односно то је цена формирана на тржишту која премашује или већим делом покрива трошкове производње.

Тржишни аутпут је један од три врсте аутпута, поред аутпута произведеног за сопствену финалну употребу и осталог нетржишног аутпута.

ТРЖИШНИ ПРОИЗВОЂАЧИ (MARKET PRODUCERS)

Тржишни произвођачи су погони (локалне јединице чисте делатности) и институционалне јединице чији највећи део аутпута чини тржишни аутпут. Тржишни произвођачи (приватни или јавни) продају сав или највећи део свог аутпута по ценама које су економски значајне. За цену производа се каже да је економски значајна када на њу значајан утицај има износ који произвођач жели да добије и износ који купац жели да плати за тај производ, односно то је цена формирана на тржишту која премашује или већим делом покрива трошкове производње. Тржишни произвођачи су једна од три главне врсте произвођача, поред произвођача за сопствену финалну употребу и осталих нетржишних произвођача.

УВОЗ И ИЗВОЗ РОБЕ (*IMPORTS AND EXPORTS OF GOODS*)

Увоз и извоз робе се јавља када постоји промена власништва робе између резидената и нерезидената (без обзира да ли постоји одговарајуће физичко кретање робе преко границе). Међутим, у неколико случаја у приказивању увоза и извоза робе овај принцип промене власништва је модификован (на пример, роба на значајној доради или поправци се приказује и као увоз и као извоз иако не долази до промене власништва).

Понекад долази до извоза робе без њеног физичког преласка преко границе (на пример: продаје, односно промене власништва, транспортне или друге покретне опреме).

Истовремено, у неким случајевима физичког преласка робе преко границе не приказује се увоз и извоз робе (на пример: роба у транзиту или у случају када транспортна или друга покретна опрема пређе границу без промене власништва).

УВОЗ И ИЗВОЗ РОБЕ И УСЛУГА (IMPORTS AND EXPORTS OF GOODS AND SERVICES)

Увоз и извоз робе и услуга се састоји од трансакција производима (продаје/куповине, размене или поклона) између резидентних и нерезидентних јединица.

Увоз робе и услуга се састоји од трансакција робом и услугама (куповине, размене или поклона) од нерезидентата резидентима.

Извоз робе и услуга се састоји од трансакција робом и услугама (продаје, размене или поклона) од резидената нерезидентима.

Увоз и извоз робе и услуга не укључују:

- испоруке које нерезидентна (инострана) представништва резидентних предузећа врше нерезидентима и испоруке које резидентна представништва нерезидентних предузећа врше резидентима,
- токове примарних доходака према иностранству или из иностранства (као што су компензације запосленима, камате или примања из директних инвестиција) и
- продаје и куповине непроизведених средстава (на пример: земљишта или патената).

Третман увоза и извоза робе и услуга у националним рачунима је идентичан са рачуном платног биланса описаног у Приручнику о платном билансу Међународног монетарног фонда.

Увоз и извоз робе и услуга у националним рачунима се вреднује у ФОБ ценама на граници земље извозника. Изузетак је детаљан увоз у табелама набавке и испоруке, који се вреднује у ЦИФ ценама.

УВОЗ И ИЗВОЗ УСЛУГА (*IMPORTS AND EXPORTS OF SERVICES*)

Увоз услуга се састоји од свих услуга које нерезиденти пружају резидентима и обрнуто, извоз услуга се састоји од свих услуга које резиденти пружају нерезидентима.

Увоз и извоз услуга захтевају неку врсту контакта између произвођача и потрошача у моменту пружања услуге. Тај контакт се може успоставити и средствима телекомуникације, али већина услуга захтева да се произвођач и потрошач нађу на погодној локацији. То може бити земља произвођача или земља потрошача услуге, али и било која друга погодна територија.

УКУПНА ЕКОНОМИЈА (*TOTAL ECONOMY*)

Укупна економија се састоји од свих институционалних јединица које су резиденти на економској територији земље. С друге стране, пет институционалних сектора чине укупну економију.

Мада се у суштини економска територија земље састоји од географске територије, оне се не подударају у потпуности (нешто је додато, а нешто одузето). Концепција резидентности у националним рачунима се не заснива на националном или правном критеријуму. Једна институционална јединица је резидентна јединица земље када има центар економског интереса на економској територији те земље.

Концепција укупне економије се, поред земље, може применити и на регион и групу земаља (на пример Европску унију).

УКУПНИ ЧАСОВИ РАДА (*TOTAL HOURS WORKED*)

Укупни (извршени) часови рада се сматрају најбољом мером инпута радне снаге која се користи у националним рачунима.

Укупни часови рада приказују агрегирани број стварно извршених часова рада запослених и samozaposlenih у току обрачунског периода, када је њихов аутпут у оквиру границе производње (како је дефинисана у националним рачунима). Укупни часови рада (а не број запослених) се препоручују као одговарајућа мера за обрачунавање продуктивности.

УКУПНО СТАНОВНИШТВО (*TOTAL POPULATION*)

Националним рачунима је потребна дефиниција становништва да би изразили агрегате (као што су домаћи производ и потрошња) по становнику за потребе међународних поређења. Укупан број становника се у националним рачунима користи и за процењивање агрегата у случајевима када постоје просечни подаци по становнику.

Укупно становништво земље, за потребе националних рачуна, се састоји од свих особа, држављана и странаца, које су трајно настањене на економској територији земље, чак иако су привремено одсутне. Не треба заборавити да, по конвенцији, економску територију земље чине и амбасаде, војне базе, бродови и авиони у иностранству. Укупно становништво у националним рачунима се дефинише у складу са концепцијом резидентности. За особу која остаје, или намерава да остане, на економској територији земље у периоду од једне године или дуже се сматра да је ту трајно настањена.

УПОТРЕБА (*USES*)

Појам „употреба“ се користи за означавање леве стране текућих рачуна.

Употреба се односи на транзакције у текућим рачунима које умањују економску вредност јединице или сектора (на пример, зараде и плате су употреба за јединицу или сектор који мора да их исплати).

УСЛУГЕ (SERVICES)

Услуге су аутпути произведени на захтев потрошача и њима се не може трговати одвојено од њихове производње. Оне се обично састоје из активности произвођача којима се мењају одређени услови (стања или положаји) потрошачких јединица, као што су промене стања потрошачке робе, промене физичког или менталног стања особа и промене општег економског положаја самих институционалних јединица. Над услугама не могу бити утврђена власничка права, а у време њихове производње оне се морају „испоручити“ потрошачима. Зато је наш појам пружања услуга потпуно одговарајући, јер подразумева истовремену производњу и потрошњу услуга.

Међутим, изузетак од овог правила је група делатности, која је класификована у услужне делатности, а чији поједини аутпути имају неке карактеристике робе. То су делатности које се баве прикупљањем, складиштењем, слањем и ширењем информација, давањем савета и забавом у најширем смислу ових појмова. Производи ових делатности над којима се могу утврдити власничка права, могу се класификовати и као роба и као услуге, зависно од медија на којима се ови аутпути пласирају.

ФИКТИВНЕ РЕЗИДЕНТНЕ ЈЕДИНИЦЕ (*NOTIONAL RESIDENT UNITS*)

Фиктивне резидентне јединице се дефинишу као:

- они делови нерезидентних јединица које имају центар економског интереса (седиште) на економској територији земље (које су укључене у економске транзакције једну годину или дуже или које изводе грађевинске радове у периоду краћем од једне године, ако њихов аутпут ствара бруто инвестиције у основна средства) и
- нерезидентне јединице као власници земљишта или зграда, али само у погледу трансакција које се односе на то земљиште или зграде).

Фиктивне резидентне јединице се, чак и ако немају комплетне рачуне и аутономију у одлучивању, третирају као институционалне јединице.

ФИНАЛНА ПОТРОШЊА (*FINAL CONSUMPTION*)

Финална потрошња је група трансакција производа која се састоји од робе и услуга које индивидуална домаћинства или заједница употребљавају да задовоље своје индивидуалне и колективне потребе и жеље. У националним рачунима се користе две концепције финалне потрошње:

- издаци за финалну потрошњу и
- стварна финална потрошња.

Издаци за финалну потрошњу се односе на издатке јединица на стицање потрошне робе и услуга (без обзира ко има корист од њихове употребе), док се стварна финална потрошња односи на стицање (било куповином или трансферима) потрошне робе и услуга оних који имају корист од њихове употребе. На нивоу укупне економије издаци за финалну потрошњу и стварна финална потрошња су једнаке, разликује се само њихова расподела између институционалних сектора. Разлика лежи у третману одређене робе и услуга које финансирају држава или непрофитне институције које пружају услуге домаћинствима, али које троше домаћинства кроз социјалне трансфере у натури. На пример, услуга обавезног основног образовања (похађање основне школе) коју финансира држава, а користи ученик – члан домаћинства, обухваћена је издацима за финалну потрошњу сектора државе (по првој концепцији), односно стварном финалном потрошњом сектора домаћинстава (по другој концепцији).

Финална потрошња се састоји из индивидуалне потрошње и колективне потрошње.

ФИНАЛНА УПОТРЕБА (*FINAL USES*)

Укупна финална употреба робе и услуга се састоји од:

- извоза робе и услуга,
- финалне потрошње (обрачунате било по концепцији издатака за финалну потрошњу или по концепцији стварне финалне потрошње) робе и услуга и
- брuto инвестиција.

Последња два елемента чине финалну употребу робе и услуга резидентних институционалних јединица.

Бруто домаћи производ у тржишним ценама може се по расходном приступу обрачунати као укупна финална употреба (у ценама произвођача) робе и услуга резидентних институционалних јединица (груписаних у институционалне секторе) увећана за FOB вредност извоза робе и услуга мање FOB вредност увоза робе и услуга.

ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И ОБАВЕЗЕ (*FINANCIAL ASSETS AND LIABILITIES*)

Финансијска средства су ентитети над којима су институционалне јединице, индивидуално или колективно, засновале власничка права и од којих њихови власници могу имати економску корист од поседовања или коришћења током временског периода, а који се разликују од осталих средстава у националним рачунима по томе што постоје одговарајуће обавезе на страни других институционалних јединица (осим код монетарног злата и специјалних права вучења). Финансијска обавеза захтева од једне јединице (дужника) да изврши плаћање или серију плаћања другој јединици (повериоцу, кредитору) под одређеним околностима утврђеним уговором између њих.

По конвенцији, појам финансијска средства се може користити у смислу и финансијских средстава и обавеза, осим када контекст захтева да се обавезе посебно нагласе.

Већина финансијских средстава су финансијска потраживања. Поред тога финансијска средства обухватају средства плаћања и остала средства која су по својој природи слична финансијским потраживањима.

Класификација средстава у делу финансијских средстава и обавеза кореспондира са Класификацијом трансакција и осталих токова у делу финансијских трансакција.

Финансијска средства/обавезе чине:

- монетарно злато и специјална права вучења,
- готовина и депозити,
- обвезнице осим акција,
- кредити,
- акције и остали улози,
- техничке резерве осигурања и
- остали рачуни потраживања и обавеза.

ФИНАНСИЈСКЕ ТРАНСАКЦИЈЕ (*FINANCIAL TRANSACTIONS*)

Финансијске трансакције између институционалних јединица и између институционалних јединица и иностранства обухватају све трансакције које се односе на промену власништва финансијских средстава, укључујући настанак и престанак финансијских потраживања.

Финансијске трансакције се односе на нето стицање финансијских средстава или нето повећање обавеза за све врсте финансијских инструмената. Такве трансакције се често појављују као супротност нефинансијских трансакција, али такође могу бити резултат укључивања самих финансијских инструмената.

Главне финансијске трансакције су:

- монетарно злато и специјална права вучења,
- готовина и депозити,
- обвезнице осим акција,
- кредити,
- акције и остали улози,
- техничке резерве осигурања и
- остали рачуни потраживања и обавеза.

Класификација трансакција и осталих токова у делу финансијских трансакција кореспондира са Класификацијом средстава у делу финансијских средстава и обавеза.

Финансијске трансакције се приказују у финансијском рачуну.

ФИНАНСИЈСКИ РАЧУН (*FINANCIAL ACCOUNT*)

Финансијски рачун приказује финансијске трансакције (промене финансијске имовине и обавеза) за све финансијске инструменте. Стицање мање отуђивање финансијских средстава се приказују на левој страни, а нето повећање обавеза на десној страни рачуна. Финансијски рачун је други у низу рачуна акумулације, после рачуна капитала, а пре рачуна осталих промена имовине. Билансна ставка (салдо на десној страни) финансијског рачуна је нето позајмљивање (+) / нето задуживање (-).

ФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР (*FINANCIAL CORPORATIONS*)

Финансијски сектор (финансијске корпорације) се састоји од свих резидентних корпорација и квазикорпорација које су претежно ангазоване (чија је основна делатност) у финансијском посредовању (укључујући осигурање) или у помоћним финансијским делатностима које су уско повезане са финансијским посредовањем.

Финансијско посредовање је делатност у којој институционалне јединице стичу финансијска средства и у исто време се излажу обавезама за сопствени рачун ангажовањем у трансакцијама на тржишту. Оно се састоји из повезивања јединица које имају вишак и оних које имају мањак у фондовима. Финансијски посредник нема једноставну улогу заступника ових јединица, већ сам преузима одговорност стицањем финансијских средстава и излагањем обавезама за сопствени рачун.

Помоћне финансијске делатности су блиско повезане са финансијским посредовањем, али оне саме нису финансијско посредовање.

Финансијски сектор се дели на следеће подсекторе:

- подсектор централне банке,
- подсектор осталих монетарних финансијских институција (депозитарних корпорација),
- подсектор осталих финансијских посредника осим осигуравајућих друштава и пензијских фондова,
- подсектор помоћних финансијских институција и
- подсектор осигуравајућих друштава и (аутономних) пензијских фондова.

ФОБ ЦЕНА (F.O.B. PRICE)

Увоз и извоз робе у националним рачунима се, по правилу, вреднује по ФОБ ценама. Изузетак је само вредновање увоза на детаљном нивоу (у табелама набавке и употребе и симетричним инпут-аутпут табелама) које се врши у ЦИФ ценама.

ФОБ цена (од енглеске скраћенице „free on board“ у преводу „франко брод - доступно на броду у луци отпреме“) извоза и увоза робе је тржишна вредност робе на граници земље из које се роба извози. Она је једнака ЦИФ цени умањеној за трошкове транспорта и осигурања између граница две земље (извозника и увозника).

Вредност роба у ФОБ ценама се састоји од:

- вредности роба у базним ценама,
- одговарајућих транспортних и дистрибутивних услуга до границе (укључујући трошкове утовара) и
- пореза мање субвенција на извезену робу.

ХОМОГЕНА ГРАНА (HOMOGENEOUS BRANCH)

Хомогена грана (делатност) састоји се од групе јединица хомогене производње. Делатност хомогене гране се може утврдити позивањем на класификацију производа, пошто хомогене гране производе само једну врсту производа.

Јединице хомогене производње обично не могу бити директно статистички обухваћене, већ се подаци прикупљени од статистичких јединица (институционалних јединица и погона) морају реаранжирати да би се добиле хомогене гране.

ЦЕНА (PRICE)

Цена робе или услуге се дефинише као вредност једне јединице те робе или услуге. Цена варира директно са величином изабране јединице мере (за количину) и зато се може арбитрарно мењати у многим случајевима, на пример избором мере у тонама уместо у килограмима.

Цене, као и количине, нису адитивне за различите производе (робу и услуге). Просек цена различитих производа нема економско значење и не може се користити за мерење промена цена у времену. Просечна пропорционална промена цена специфичног скупа робе и услуга између два временска периода се приказује индексом цена.

Национални рачуни су засновани на тржишним ценама, као основном начину вредновања. Тржишне цене обухватају различите специфичне врсте цена (базне цене, цене произвођача, набавне цене, ФОВ цене) које се користе за вредновање транзакција и средстава у националним рачунима.

ЦЕНА ПРОИЗВОЂАЧА (*PRODUCER'S PRICE*)

Цена произвођача је износ који произвођач прима од купца за јединицу робе или услуге произведену као аутпут умањен за порез на додату вредност, или сличан одбитни порез, фактурисан купцу. Цена произвођача искључује транспортне трошкове које произвођач посебно фактурише (односно укључује оне који нису посебно фактурисани).

За вредновање аутпута се препоручује коришћење базних цена, мада се могу користити и цене произвођача уколико није могуће вредновање у базним ценама.

ЦЕНТАР ЕКОНОМСКОГ ИНТЕРЕСА (CENTRE OF ECONOMIC INTEREST)

Институционална јединица има центар економског интереса (седиште) унутар земље када постоји нека локација унутар економске територије земље на којој или са које се ангажује, и намерава да настави ангажовање, у економским активностима и транзакцијама у значајној мери, било на неодређено време или у одређеном али дужем временском периоду (у пракси једну годину или дуже). Ово правило се користи да би се направила разлика између резидентних и нерезидентних институционалних јединица.

ЦИФ ЦЕНА (C.I.F. PRICE)

ЦИФ цена (од енглеске скраћенице „cost, insurance, freight“ у преводу „трошак, осигурање, превоз – на граници земље увозника“) је цена робе испоручене на граници земље увозника која укључује осигурање и превоз до те тачке, или цена услуге пружене резиденту, пре плаћања увозних царина и осталих пореза на увоз и трговинских и транспортних трошкова (маржи) у земљи.

У националним рачунима ЦИФ цене се користе само у табелама набавке и употребе и симетричним инпут-аутпут табелама за вредновање увоза на детаљном нивоу (увоза робе по појединачним групама производа).

ШТЕДЊА (SAVING)

Штедња је билансна ставка (салдо) рачуна употребе дохотка, а на нивоу укупне економије, као збир штедње сектора, представља значајан агрегат.

Штедња је део распољивог дохотка који није употребљен на издатке финалне потрошње. Штедња се обрачунава тако што се распољиви доходак умањи за издатке финалне потрошње (или прилагођени распољиви доходак умањи за стварну финалну потрошњу), у оба случаја после узимања у обзир прилагођавања за пензијске фондове.

Штедња је (позитивна или негативна) износ који представља резултат текућих трансакција који успоставља везу са акумулацијом. Уколико је штедња позитивна, непотрошени доходак се употребљава за повећање имовине или за смањивање обавеза. Ако је штедња негативна, део имовине се ликвидира или извесне обавезе расту.

AHEKC

1

ЕНГЛЕСКО-СРПСКИ РЕЧНИК НАЦИОНАЛНИХ РАЧУНА

A

ACCOUNTING RULES – ПРАВИЛА САСТАВЉАЊА РАЧУНА

ACCOUNTS – РАЧУНИ

ACCOUNTS BY INDUSTRY – РАЧУНИ ПО ДЕЛАТНОСТИМА

ACCRUAL BASIS OF RECORDING – ОБРАЧУНСКИ ПРИНЦИП ПРИКАЗИВАЊА

ACCUMULATIONS ACCOUNTS – РАЧУНИ АКУМУЛАЦИЈЕ

ACQUISITIONS – СТИЦАЊА

ACQUISITIONS LESS DISPOSALS OF NON-FINANCIAL NON-PRODUCED ASSETS – СТИЦАЊА МАЊЕ ОТУЂИВАЊА НЕФИНАНСИЈСКИХ НЕПРОИЗВЕДЕНИХ СРЕДСТАВА

ACQUISITIONS LESS DISPOSALS OF VALUABLES – СТИЦАЊА МАЊЕ ОТУЂИВАЊА ДРАГОЦЕНОСТИ

ACTIVITY – АКТИВНОСТ

ACTUAL FINAL CONSUMPTION – СТВАРНА ФИНАЛНА ПОТРОШЊА

ACTUAL FINAL CONSUMPTION OF GENERAL GOVERNMENT – СТВАРНА ФИНАЛНА ПОТРОШЊА ДРЖАВЕ

ACTUAL FINAL CONSUMPTION OF HOUSEHOLDS – СТВАРНА ФИНАЛНА ПОТРОШЊА ДОМАЋИНСТАВА

ADJUSTED DISPOSABLE INCOME – ПРИЛАГОЂЕНИ РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК

ADJUSTMENT FOR THE CHANGE IN THE NET EQUITY OF HOUSEHOLDS IN PENSION FUNDS RESERVES – ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ЗА ПРОМЕНУ НЕТО УЛОГА ДОМАЋИНСТАВА У РЕЗЕРВАМА ПЕНЗИЈСКИХ ФОНДОВА

AGGREGATES – АГРЕГАТИ

AGGREGATION – АГРЕГИРАЊЕ

ANALYTICAL UNIT OF PRODUCTION – АНАЛИТИЧКА ЈЕДИНИЦА ПРОИЗВОДЊЕ

ANNUAL ACCOUNTS – ГОДИШЊИ РАЧУНИ

ASSET BOUNDARY – ГРАНИЦА СРЕДСТАВА

ASSETS – АКТИВА, ИМОВИНА, СРЕДСТВА

B

BALANCE OF PAYMENTS – ПЛАТНИ БИЛАНС

BALANCE OF PRIMARY INCOMES – БИЛАНС ПРИМАРНИХ ДОХОДАКА

BALANCE SHEETS – БИЛАНСИ СТАЊА

BALANCING ITEMS – БИЛАНСНЕ СТАВКЕ

BASE PERIOD – БАЗНИ ПЕРИОД

BASIC PRICE – БАЗНА ЦЕНА

C

C.I.F. PRICE – ЦИФ ЦЕНА

CAPITAL ACCOUNT – РАЧУН КАПИТАЛА

CAPITAL FORMATION – ИНВЕСТИЦИЈЕ

CAPITAL TRANSFERS – ТРАНСФЕРИ КАПИТАЛА

CASH BASIS OF RECORDING – ПРИНЦИП ПЛАЋАЊА

CENTRE OF ECONOMIC INTEREST – ЦЕНТАР ЕКОНОМСКОГ ИНТЕРЕСА

CHAIN LINKING – ЛАНЧАНО ПОВЕЗИВАЊЕ

CHANGES IN ASSETS – ПРОМЕНЕ АКТИВЕ

CHANGES IN BALANCE SHEET – ПРОМЕНЕ БИЛАНСА СТАЊА

CHANGES IN INVENTORIES – ПРОМЕНЕ ЗАЛИХА

CHANGES IN LIABILITIES AND NET WORTH – ПРОМЕНЕ ПАСИВЕ

CLASSIFICATIONS – КЛАСИФИКАЦИЈЕ

CLOSING BALANCE SHEET – ЗАКЉУЧНИ БИЛАНС СТАЊА

COLLECTIVE CONSUMPTION – КОЛЕКТИВНА ПОТРОШЊА

COLLECTIVE CONSUMPTION SERVICE – УСЛУГА КОЛЕКТИВНЕ ПОТРОШЊЕ

CONSOLIDATION – КОНСОЛИДОВАЊЕ

CONSTANT PRICES – СТАЛНЕ ЦЕНЕ

CONSUMER DURABLES – ТРАЈНА ПОТРОШНА ДОБРА

CONSUMPTION – ПОТРОШЊА

CONSUMPTION OF FIXED CAPITAL – ПОТРОШЊА ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА

CORPORATIONS – КОРПОРАЦИЈЕ

CURRENT ACCOUNTS – ТЕКУЋИ РАЧУНИ

CURRENT EXTERNAL BALANCE – ТЕКУЋИ СПОЉНИ БИЛАНС

CURRENT PRICES – ТЕКУЋЕ ЦЕНЕ

CURRENT TAXES ON INCOME, WEALTH, ETC. – ТЕКУЋИ ПОРЕЗИ НА ДОХОДАК, БОГАТСТВО ИТД.

CURRENT TRANSFERS – ТЕКУЋИ ТРАНСФЕРИ

D

DEPRECIATION – АМОРТИЗАЦИЈА

DIRECT FOREIGN INVESTMENT – ДИРЕКТНЕ СТРАНЕ ИНВЕСТИЦИЈЕ

DISPOSABLE INCOME – РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК

DISPOSALS – ОТУЂИВАЊА

DISTRIBUTION AND USE OF INCOME ACCOUNTS – РАЧУНИ РАСПОДЕЛЕ И УПОТРЕБЕ ДОХОТКА

DISTRIBUTIVE TRANSACTIONS – ТРАНСАКЦИЈЕ РАСПОДЕЛЕ

DOMESTIC PRODUCT – ДОМАЋИ ПРОИЗВОД

DOUBLE DEFLATION METHOD – МЕТОД ДВОСТРУКЕ ДЕФЛАЦИЈЕ

E

ECONOMIC ASSETS – ЕКОНОМСКА АКТИВА, ЕКОНОМСКА СРЕДСТВА

ECONOMIC FLOWS – ЕКОНОМСКИ ТОКОВИ

ECONOMIC TERRITORY – ЕКОНОМСКА ТЕРИТОРИЈА

ECONOMICALLY ACTIVE POPULATION – ЕКОНОМСКИ АКТИВНО СТАНОВНИШТВО

ECONOMICALLY SIGNIFICANT PRICES – ЕКОНОМСКИ ЗНАЧАЈНЕ ЦЕНЕ

ECONOMY – ЕКОНОМИЈА

EMPLOYED PERSONS – ЗАПОСЛЕНЕ ОСОБЕ

EMPLOYEES – ЗАПОСЛЕНИ

EMPLOYERS' SOCIAL CONTRIBUTION – СОЦИЈАЛНИ ДОПРИНОСИ ПОСЛОДАВАЦА

ENTERPRISES – ПРЕДУЗЕЋА

ENTREPRENEURIAL INCOME – ПРЕДУЗЕТНИЧКИ ДОХОДАК

ESTABLISHMENTS – ПОГОНИ

EUROPEAN SYSTEM OF ACCOUNTS – ЕВРОПСКИ СИСТЕМ РАЧУНА

EXISTING GOODS – КОРИШЋЕНА РОБА

EXPORTS OF GOODS AND SERVICES – ИЗВОЗ РОБЕ И УСЛУГА

EXTERNAL BALANCE OF GOODS AND SERVICES – СПОЉНИ БИЛАНС РОБЕ И УСЛУГА

EXTERNAL TRANSACTIONS ACCOUNTS – РАЧУНИ ТРАНСАКЦИЈА СА ИНОСТРАНСТВОМ

F

F.O.B. PRICE – ФОБ ЦЕНА

FIFTY PER CENT CRITERION (50% CRITERION) – КРИТЕРИЈУМ 50 ПРОЦЕНТА

FINAL CONSUMPTION – ФИНАЛНА ПОТРОШЊА

FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES – ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ

FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES OF GENERAL GOVERNMENT – ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ ДРЖАВЕ

FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES OF HOUSEHOLDS – ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ ДОМАЋИНСТАВА

FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES OF NON-PROFIT INSTITUTIONS SERVING HOUSEHOLDS – ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ НЕПРОФИТНИХ ИНСТИТУЦИЈА КОЈЕ ПРУЖАЈУ УСЛУГЕ ДОМАЋИНСТВИМА

FINAL USES – ФИНАЛНА УПОТРЕБА

FINANCIAL ACCOUNT – ФИНАНСИЈСКИ РАЧУН

FINANCIAL ASSETS – ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА

FINANCIAL ASSETS AND LIABILITIES – ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И ОБАВЕЗЕ

FINANCIAL CORPORATIONS – ФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР

FINANCIAL INTERMEDIATION SERVICES INDIRECTLY MEASURED – ИНДИРЕКТНО МЕРЕНЕ УСЛУГЕ ФИНАНСИЈСКОГ ПОСРЕДОВАЊА

FINANCIAL TRANSACTIONS – ФИНАНСИЈСКЕ ТРАНСАКЦИЈЕ

FIXED ASSEST – ОСНОВНА СРЕДСТВА

FLOWS AND STOCKS – ТОКОВИ И СТАЊА

FLOWS – ТОКОВИ

FULL-TIME EQUIVALENCE – ЕКВИВАЛЕНТ ПУНОГ РАДНОГ ВРЕМЕНА

FULL-TIME EQUIVALENT EMPLOYMENT – ЗАПОСЛЕНОСТ ИСКАЗАНА ЕКВИВАЛЕНТОМ ПУНОГ РАДНОГ ВРЕМЕНА

G

GENERAL GOVERNMENT – СЕКТОР ДРЖАВЕ, ДРЖАВА

GOODS – РОБА

GOODS AND SERVICES – РОБА И УСЛУГЕ

GOODS AND SERVICES ACCOUNT – РАЧУН РОБЕ И УСЛУГА

GOVERNMENT FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES – ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ ДРЖАВЕ

GOVERNMENT UNITS – ДРЖАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ

GROSS – БРУТО

GROSS CAPITAL FORMATION – БРУТО ИНВЕСТИЦИЈЕ

GROSS DOMESTIC PRODUCT – БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД

GROSS DOMESTIC PRODUCT AT CONSTANT PRICES – БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД У СТАЛНИМ ЦЕНАМА

GROSS DOMESTIC PRODUCT AT MARKET PRICES – БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД У ТРЖИШНИМ ЦЕНАМА

GROSS DOMESTIC PRODUCT PER CAPITA – БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД ПО СТАНОВНИКУ

GROSS FIXED CAPITAL FORMATION – БРУТО ИНВЕСТИЦИЈЕ У ОСНОВНА СРЕДСТВА

GROSS NATIONAL INCOME AT MARKET PRICES – БРУТО НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК У ТРЖИШНИМ ЦЕНАМА

GROSS NATIONAL INCOME – БРУТО НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК

GROSS NATIONAL PRODUCT – БРУТО НАЦИОНАЛНИ ПРОИЗВОД

GROSS VALUE ADDED – БРУТО ДОДАТА ВРЕДНОСТ

H

HOMOGENEOUS BRANCH – ХОМОГЕНА ГРАНА

HOUSEHOLD ACTUAL FINAL CONSUMPTION – СТВАРНА ФИНАЛНА ПОТРОШЊА ДОМАЋИНСТВА

HOUSEHOLD FINAL CONSUMPTION EXPENDITURES – ИЗДАЦИ ЗА ФИНАЛНУ ПОТРОШЊУ ДОМАЋИНСТВА

HOUSEHOLDS – СЕКТОР ДОМАЋИНСТАВА, ДОМАЋИНСТВА

I

IMPORTS AND EXPORTS OF GOODS – УВОЗ И ИЗВОЗ РОБЕ

IMPORTS AND EXPORTS OF GOODS AND SERVICES – УВОЗ И ИЗВОЗ РОБЕ И УСЛУГА

IMPORTS AND EXPORTS OF SERVICES – УВОЗ И ИЗВОЗ УСЛУГА

IMPORTS OF GOODS AND SERVICES – УВОЗ РОБЕ И УСЛУГА

IMPUTATIONS – ИМПУТАЦИЈЕ

INCOME – ДОХОДАК

INCORPORATED ENTERPRISE – ИНКОРПОРИРАНО ПРЕДУЗЕЋЕ

INDIVIDUAL CONSUMPTION – ИНДИВИДУАЛНА ПОТРОШЊА
INDIVIDUAL CONSUMPTION GOOD AND SERVICE – РОБА И УСЛУГА ИНДИВИДУАЛНЕ ПОТРОШЊЕ
INDUSTRY – ДЕЛАТНОСТ
INPUT-OUTPUT ANALYSIS – ИНПУТ-АУТПУТ АНАЛИЗЕ
INPUT-OUTPUT FRAMEWORK – ИНПУТ-АУТПУТ
INPUT-OUTPUT TABLES – ИНПУТ-АУТПУТ ТАБЕЛЕ
INSTITUTIONAL SECTORS – ИНСТИТУЦИОНАЛНИ СЕКТОРИ
INSTITUTIONAL UNITS – ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ ЈЕДИНИЦЕ
INTANGIBLE ASSEST – НЕМАТЕРИЈАЛНА СРЕДСТВА
INTEGRATED ECONOMIC ACCOUNTS – ИНТЕГРИСАНИ ЕКОНОМСКИ РАЧУНИ
INTERMEDIATE CONSUMPTION – МЕЋУФАЗНА ПОТРОШЊА
INTERNATIONAL COMPARISONS – МЕЋУНАРОДНА ПОРЕЂЕЊА
INVENTORIES – ЗАЛИХЕ

J

JOBS – ПОСЛОВИ

L

LABOUR – РАДНА СНАГА
LIABILITIES – ОБАВЕЗЕ
LIABILITIES AND NET WORTH – ПАСИВА
LIMITS OF THE NATIONAL ECONOMY – ГРАНИЦЕ НАЦИОНАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ
LOCAL KIND-OF-ACTIVITY UNITS – ЛОКАЛНЕ ЈЕДИНИЦЕ ЧИСТЕ ДЕЛАТНОСТИ, ПОГОНИ

M

MACROECONOMIC ACCOUNTS – МАКРОЕКОНОМСКИ РАЧУНИ
MACROECONOMIC AGGREGATES – МАКРОЕКОНОМСКИ АГРЕГАТИ
MARKET OUTPUT – ТРЖИШНИ АУТПУТ
MARKET PRICES – ТРЖИШНЕ ЦЕНЕ
MARKET PRODUCERS – ТРЖИШНИ ПРОИЗВОЂАЧИ
MATRIX PRESENTATION – МАТРИЧНА ПРЕЗЕНТАЦИЈА
MEASURES IN REAL TERMS – МЕРЕ У РЕАЛНОМ ИЗРАЗУ
MIXED INCOME – МЕШОВИТИ ДОХОДАК

N

NATIONAL ACCOUNTS – НАЦИОНАЛНИ РАЧУНИ
NATIONAL DISPOSABLE INCOME – НАЦИОНАЛНИ РАСПОЛОЖИВИ ДОХОДАК
NATIONAL ECONOMY – НАЦИОНАЛНА ЕКОНОМИЈА
NATIONAL INCOME – НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК

NATIONAL WEALTH – НАЦИОНАЛНО БОГАТСТВО
NET DOMESTIC PRODUCT – НЕТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД
NET DOMESTIC PRODUCT AT MARKET PRICES – НЕТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД У ТРЖИШНИМ ЦЕНАМА
NET LENDING / NET BORROWING – НЕТО ПОЗАЈМЉИВАЊЕ / НЕТО ЗАДУЖИВАЊЕ
NET NATIONAL INCOME – НЕТО НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК
NET NATIONAL INCOME AT MARKET PRICES – НЕТО НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК У ТРЖИШНИМ ЦЕНАМА
NET VALUE ADDED – НЕТО ДОДАТА ВРЕДНОСТ
NET WORTH – ВРЕДНОСТ КАПИТАЛА
NET WORTH OF THE TOTAL ECONOMY – ВРЕДНОСТ КАПИТАЛА УКУПНЕ ЕКОНОМИЈЕ
NETTING – ПРИКАЗИВАЊЕ У НЕТО ИЗРАЗУ
NEUTRAL HOLDING GAINS AND LOSSES – НЕУТРАЛНИ ДОБИЦИ И ГУБИЦИ ОД ПОСЕДОВАЊА (ВЛАСНИШТВА)
NOMINAL HOLDING GAINS AND LOSSES – НОМИНАЛНИ ДОБИЦИ И ГУБИЦИ ОД ПОСЕДОВАЊА (ВЛАСНИШТВА)
NON-FINANCIAL ASSETS – НЕФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА
NON-FINANCIAL CORPORATIONS – НЕФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР
NON-FINANCIAL NON-PRODUCED ASSETS – НЕФИНАНСИЈСКА НЕПРОИЗВЕДЕНА СРЕДСТВА
NON-FINANCIAL PRODUCED ASSETS – НЕФИНАНСИЈСКА ПРОИЗВЕДЕНА СРЕДСТВА
NON-PROFIT INSTITUTIONS – НЕПРОФИТНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ
NON-PROFIT INSTITUTIONS SERVING HOUSEHOLDS – СЕКТОР НЕПРОФИТНИХ ИНСТИТУЦИЈА КОЈЕ ПРУЖАЈУ УСЛУГЕ
ДОМАЋИНСТВИМА, НЕПРОФИТНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ КОЈЕ ПРУЖАЈУ УСЛУГЕ ДОМАЋИНСТВИМА
NON-RESIDENT UNITS – НЕРЕЗИДЕНТНЕ ЈЕДИНИЦЕ
NON-RESIDENTS – НЕРЕЗИДЕНТИ
NOTIONAL RESIDENT UNITS – ФИКТИВНЕ РЕЗИДЕНТНЕ ЈЕДИНИЦЕ

O

OPENING BALANCE SHEET – ПОЧЕТНИ БИЛАНС СТАЊА
OPERATING SURPLUS – ПОСЛОВНИ ВИШАК
OTHER ACCUMULATION ENTRIES – ОСТАЛЕ ПОЗИЦИЈЕ АКУМУЛАЦИЈЕ
OTHER CHANGES IN ASSETS – ОСТАЛЕ ПРОМЕНЕ ИМОВИНЕ
OTHER CHANGES IN ASSETS ACCOUNT – РАЧУН ОСТАЛИХ ПРОМЕНА ИМОВИНЕ
OTHER CHANGES IN VOLUME – ОСТАЛЕ ПРОМЕНЕ ОБИМА
OTHER CHANGES IN VOLUME OF ASSETS AND LIABILITIES – ОСТАЛЕ ПРОМЕНЕ ОБИМА ИМОВИНЕ И ОБАВЕЗА
OTHER CURRENT TRANSFERS – ОСТАЛИ ТЕКУЋИ ТРАНСФЕРИ
OTHER FLOWS – ОСТАЛИ ТОКОВИ
OTHER NON-MARKET OUTPUT – ОСТАЛИ НЕТРЖИШНИ АУТПУТ
OTHER NON-MARKET PRODUCERS – ОСТАЛИ НЕТРЖИШНИ ПРОИЗВОЂАЧИ
OUTPUT – АУТПУТ
OUTPUT PRODUCED FOR OWN FINAL USE – АУТПУТ ПРОИЗВЕДЕН ЗА СОПСТВЕНУ ФИНАЛНУ УПОТРЕБУ

P

PERPETUAL INVENTORY METHOD – МЕТОД НЕПРЕКИДНЕ ЕВАЛУАЦИЈЕ
POPULATION – СТАНОВНИШТВО

PRICE – ЦЕНА

PRICE INDICES – ИНДЕКСИ ЦЕНА

PRIMARY DISTRIBUTION OF INCOME ACCOUNTS – РАЧУНИ ПРИМАРНЕ РАСПОДЕЛЕ ДОХОТКА

PRIMARY INCOMES – ПРИМАРНИ ДОХОЦИ

PRINCIPLE OF DOUBLE/QUADRUPLE ENTRY – ПРИНЦИП ДВОСТРУКОГ/ЧЕТВОРОСТРУКОГ УНОСА

PRODUCER'S PRICE – ЦЕНА ПРОИЗВОЂАЧА

PRODUCERS – ПРОИЗВОЂАЧИ

PRODUCERS FOR OWN FINAL USE – ПРОИЗВОЂАЧИ ЗА СОПСТВЕНУ ФИНАЛНУ УПОТРЕБУ

PRODUCING UNITS – ПРОИЗВОЂАЧКЕ ЈЕДИНИЦЕ

PRODUCTION – ПРОИЗВОДЊА

PRODUCTION ACCOUNT – РАЧУН ПРОИЗВОДЊЕ

PRODUCTION ACTIVITY – АКТИВНОСТ ПРОИЗВОДЊЕ

PRODUCTION BOUNDARY – ГРАНИЦА ПРОИЗВОДЊЕ

PRODUCTIVE ACTIVITIES – ПРОИЗВОДНЕ ДЕЛАТНОСТИ

PRODUCTS – ПРОИЗВОДИ

PROPERTY INCOME – ДОХОДАК ОД ВЛАСНИШТВА

PURCHASER'S PRICE – НАБАВНА ЦЕНА

Q

QUALITY – КВАЛИТЕТ

QUANTITY – КОЛИЧИНА

QUARTERLY ACCOUNTS – КВАРТАЛНИ РАЧУНИ

QUARTERLY ECONOMIC ACCOUNTS – КВАРТАЛНИ ЕКОНОМСКИ РАЧУНИ

QUASI-CORPORATIONS – КВАЗИКОРПОРАЦИЈЕ

R

REAL HOLDING GAINS AND LOSSES – РЕАЛНИ ДОБИЦИ И ГУБИЦИ ОД ПОСЕДОВАЊА (ВЛАСНИШТВА)

REDISTRIBUTION OF INCOME IN KIND ACCOUNT – РАЧУН ПРЕРАСПОДЕЛЕ ДОХОТКА У НАТУРИ

REFERENCE PERIOD – РЕФЕРЕНТНИ ПЕРИОД

REGIONAL ACCOUNTS – РЕГИОНАЛНИ РАЧУНИ

RESIDENCE – РЕЗИДЕНТНОСТ

RESIDENT UNITS – РЕЗИДЕНТНЕ ЈЕДИНИЦЕ

RESIDENTS – РЕЗИДЕНТИ

RESOURCES – ИЗВОРИ

REST OF THE WORLD – СЕКТОР ИНОСТРАНСТВА, ИНОСТРАНСТВО

REST OF THE WORLD ACCOUNTS – РАЧУНИ ИНОСТРАНСТВА

RULES OF ACCOUNTING – ПРАВИЛА САСТАВЉАЊА РАЧУНА

S

SATELLITE ACCOUNTS – САТЕЛИТСКИ РАЧУНИ

SAVING – ШТЕДЊА

SECONDARY DISTRIBUTION OF INCOME ACCOUNT – РАЧУН СЕКУНДАРНЕ РАСПОДЕЛЕ ДОХОТКА

SECTOR ACCOUNTS – РАЧУНИ СЕКТОРА

SECTORS – СЕКТОРИ

SELF-EMPLOYED PERSONS – САМОЗАПОСЛЕНЕ ОСОБЕ

SEQUENCE OF ACCOUNTS – НИЗ РАЧУНА

SERVICES – УСЛУГЕ

SINGLE INDICATORS METHOD – МЕТОД ЈЕДНОСТРУКИХ ИНДИКАТОРА

SOCIAL ACCOUNTING MATRIX – МАТРИЦА ДРУШТВЕНИХ РАЧУНА

SOCIAL BENEFITS – СОЦИЈАЛНЕ НАКНАДЕ

SOCIAL BENEFITS OTHER THAN SOCIAL TRANSFERS IN KIND – СОЦИЈАЛНЕ НАКНАДЕ ОСИМ СОЦИЈАЛНИХ
ТРАНСФЕРА У НАТУРИ

SOCIAL CONTRIBUTIONS – СОЦИЈАЛНИ ДОПРИНОСИ

SOCIAL CONTRIBUTIONS AND BENEFITS – СОЦИЈАЛНИ ДОПРИНОСИ И НАКНАДЕ

SOCIAL SECURITY FUNDS – ФОНДОВИ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

SOCIAL TRANSFERS IN KIND – СОЦИЈАЛНИ ТРАНСФЕРИ У НАТУРИ

STATISTICAL UNITS – СТАТИСТИЧКЕ ЈЕДИНИЦЕ

STOCKS – СТАЊА

SUBSIDIES – СУБВЕНЦИЈЕ

SUPPLY AND USE TABLES – ТАБЕЛЕ НАБАВКЕ И УПОТРЕБЕ

SYMMETRIC INPUT-OUTPUT TABLES – СИМЕТРИЧНЕ ИНПУТ-АУТПУТ ТАБЕЛЕ

SYSTEM OF ACCOUNTS AND THE AGGREGATES – СИСТЕМ РАЧУНА И АГРЕГАТИ

SYSTEM OF NATIONAL ACCOUNTS – СИСТЕМ НАЦИОНАЛНИХ РАЧУНА

T

TANGIBLE ASSEST – МАТЕРИЈАЛНА СРЕДСТВА

TAXES – ПОРЕЗИ

TAXES ON PRODUCTION AND IMPORTS – ПОРЕЗИ НА ПРОИЗВОДЊУ И УВОЗ

TIME OF RECORDING – ВРЕМЕ ПРИКАЗИВАЊА

TOTAL ECONOMY – УКУПНА ЕКОНОМИЈА

TOTAL HOURS WORKED – УКУПНИ ЧАСОВИ РАДА

TOTAL POPULATION – УКУПНО СТАНОВНИШТВО

TRADE MARGIN – ТРГОВИНСКА МАРЖА

TRANSACTIONS – ТРАНСАКЦИЈЕ

TRANSACTIONS IN EXISTING GOODS – ТРАНСАКЦИЈЕ КОРИШЋЕНОМ РОБОМ

TRANSACTIONS IN FINANCIAL INSTRUMENTS – ТРАНСАКЦИЈЕ ФИНАНСИЈСКИМ ИНСТРУМЕНТИМА

TRANSACTIONS IN GOODS AND SERVICES – ТРАНСАКЦИЈЕ РОБОМ И УСЛУГАМА

TRANSACTIONS IN PRODUCTS – ТРАНСАКЦИЈЕ ПРОИЗВОДИМА

TRANSFER – ТРАНСФЕР

U

UNEMPLOYED – НЕЗАПОСЛЕНИ

UNINCORPORATED ENTERPRISE – НЕИНКОРПОРИРАНО ПРЕДУЗЕЋЕ

UNIT OF HOMOGENEOUS PRODUCTION – ЈЕДИНИЦА ХОМОГЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ

UNITS – ЈЕДИНИЦЕ

USE OF INCOME ACCOUNT – РАЧУН УПОТРЕБЕ ДОХОТКА

USES – УПОТРЕБА

V

VALUABLES – ДРАГОЦЕНОСТИ

VALUATION – ВРЕДНОВАЊЕ

VALUATION AT CONSTANT PRICES – ВРЕДНОВАЊЕ У СТАЛНИМ ЦЕНАМА

VALUATION AT CURRENT PRICES – ВРЕДНОВАЊЕ У ТЕКУЋИМ ЦЕНАМА

VALUE – ВРЕДНОСТ

VALUE ADDED – ДОДАТА ВРЕДНОСТ

VOLUME – ОБИМ

VOLUME INDICES – ИНДЕКСИ ОБИМА

VOLUME MEASURES – МЕРЕ ОБИМА

W

WAGES AND SALARIES – ЗАРАДЕ И ПЛАТЕ

WEALTH – БОГАТСТВО

2

СПИСАК ЕНГЛЕСКИХ СКРАЋЕНИЦА

BPM – BALANCE OF PAYMENTS MANUAL (приручник о платном билансу)

C.I.F. – COST, INSURANCE, FREIGHT (трошак, осигурање, превоз - на граници земље увозника)

COFOG – CLASSIFICATION OF THE FUNCTIONS OF GOVERNMENT (класификација функција државе)

COICOP – CLASSIFICATION OF INDIVIDUAL CONSUMPTION BY PURPOSE (FOR HOUSEHOLDS) (класификација индивидуалне потрошње по намени (за домаћинства))

COPNI – CLASSIFICATION OF THE PURPOSE OF THE NON-PROFIT INSTITUTIONS SERVING HOUSEHOLDS (класификација намена непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима)

COPP – CLASSIFICATION OF OUTLAY OF PRODUCERS BY PURPOSE (класификација трошкова произвођача по намени)

CPA – CLASSIFICATION OF PRODUCT BY ACTIVITY (класификација производа по делатности европске уније)

CPC – CENTRAL PRODUCT CLASSIFICATION (централна класификација производа уједињених нација)

CPI – CONSUMER PRICE INDEX (индекс потрошачких цена)

ESA – EUROPEAN SYSTEM OF ACCOUNTS (европски систем рачуна)

F.O.B. – FREE ON BOARD (франко брод - доступно на броду у луци отпреме)

FIFO – FIRST-IN-FIRST-OUT (први улаз једнак је првом излазу)

FISIM – FINANCIAL INTERMEDIATION SERVICES INDIRECTLY MEASURED (индиректно мерене услуге финансијског посредовања)

G – NOMINAL HOLDING GAIN (номинални добитак од поседовања (власништва))

GDP – GROSS DOMESTIC PRODUCT (брuto домаћи производ)

GDPR – GROSS DOMESTIC PRODUCT PER REGION (брuto домаћи производ региона)

GFS – GOVERNMENT FINANCE STATISTICS (статистика државних финансија)

GNI – GROSS NATIONAL INCOME (брuto национални доходак)

GNP – GROSS NATIONAL PRODUCT (брuto национални производ)

ISIC – INTERNATIONAL STANDARD INDUSTRIAL CLASSIFICATION OF ALL ECONOMIC ACTIVITIES (међународна стандардна класификација свих економских делатности уједињених нација)

KAU – KIND-OF-ACTIVITY UNITS (јединице чисте делатности)

LIFO – LAST-IN-FIRST-OUT (последњи улаз једнак је првом излазу)

NACE – GENERAL INDUSTRIAL CLASSIFICATION OF ECONOMIC ACTIVITIES WITHIN THE EUROPEAN COMMUNITIES
(општа класификација економских делатности европске уније)

NDP – NET DOMESTIC PRODUCT (нето домаћи производ)

NG – NEUTRAL HOLDING GAIN (неутрални добитак од поседовања (власништва))

NIFO – NEXT-IN-FIRST-OUT (следећи улаз једнак је првом излазу)

NNI – NET NATIONAL INCOME (нето национални доходак)

NPI – NON-PROFIT INSTITUTIONS (непрофитне институције)

NPISH – NON-PROFIT INSTITUTIONS SERVING HOUSEHOLDS (сектор непрофитних институција које пружају услуге домаћинствима)

NUTS – NOMENCLATURE OF TERRITORIAL UNITS FOR STATISTICS (номенклатура територијалних јединица за потребе статистике европске уније)

PIM – PERPETUAL INVENTORY METHOD (метод непрекидне евалуације)

PPP – PURCHASING POWER PARITY (паритет куповне моћи)

R AND D (R&D) – RESEARCH AND DEVELOPMENT (истраживање и развој)

RG – REAL HOLDING GAIN (реални добитак од поседовања (власништва))

ROW – REST OF THE WORLD (сектор иностранства)

SAM – SOCIAL ACCOUNTING MATRIX (матрица друштвених рачуна)

SDR – SPECIAL DRAWING RIGHT (специјално право вучења)

SEEA – SYSTEM OF ENVIRONMENTAL AND ECONOMIC ACCOUNTS (систем рачуна животне средине и економских рачуна)

SNA – SYSTEM OF NATIONAL ACCOUNTS (систем националних рачуна)

VAT – VALUE ADDED TAX (порез на додату вредност)

Ово прво издање Речника националних рачуна припремио је Мирослав Јанковић уз стручни надзор уређивачког одбора који су чинили:

Проф. Др Ранко Недељковић, директор Завода за статистику СЦГ (2003. – 2006.)

Проф. Др Даница Поповић, Катедра за статистику и информатику, Економски факултет Универзитета у Београду

Мирјана Ђурановић, начелник одељења макроекономске статистике, Завод за статистику Црне Горе (МОНСТАТ)

Биљана Савић, директор одељења за статистику платних биланса, Народна банка Србије

Речник ће се надаље допуњавати како се буде развијао систем националних рачуна у Србији. Електронска верзија Речника доступна је на веб сајту Завода www.statserb.sr.gov.yu

